پاشكۆی

كاروان

تایبەتی‌یە بۆ
هەفتەی قادسیەی صدام‌و
جەژنەكانی ئازارو نەورۆز

6 ئــاداری 1983

منتدى إقراء الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com
للكتب (كوردى , عربي , فارسي)

کاروان

تایبەتی‌یە بۆ
هەفتەی قادسیەی صدام‌و
جەژنەکانی ئازارو نەورۆز

گۆڤارێکی رۆشنبیری‌ی مانگانەیە
ئەمینداریتی‌ی گشتی‌ی رۆشنبیری‌و لاوان
بەزمانی کوردی‌و عەرەبی دەری دەکا

پاشکۆی ژمارە 6 ئاداری 1983

لەم پاشـــکۆیەدا

ئەدرەس : هەولێر ـ ئەمینداریتی گشتی‌ی رۆشنبیری‌و لاوان ـ گۆڤاری (کاروان) ـ ت : 20882

دەقی وتە گرنگەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین :

با رۆژنامەو وگۆڤارەکان پڕبن لە باسی

سەرۆکی فەرماندە صدام حسین رۆژی 1983/3/9 ، بە بۆنەی گفت‌وگۆ کردنی کارگەرانی دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی‌یەوە سەبارەت بە بەرنامەی کاری دەزگاکە لە کۆشکی رۆشنبیریدا بەسەری کردنەوە وتەیەکی بایەخدارو گرنگی ئاڕاستەی ئەوان‌و گشت جەماوەری گەلی عێراقمان کرد کە ئەمە دەقەکەیەتی .

کورد و مێژووی کورد و ڕۆشنبیریی کوردی

شادمانم بەوەی لەم شوێنەدا چاوم بە دەستەیەك خێر خوازی گەلی کوردی عیراقیمان بکەوێ . ئەوانەی نوێنەرایەتی ڕۆشنبیرانی کورد دەکەن ، جا لە خودی خۆیاندا یان لە ماوەی ئەوئەر کانەوە بە هەرجۆرێ لە جیاتی ئەوان بە جێ دەهێننو نالێم نوێنەرایەتی سەرجەم ڕۆشنبیرانی کورد دەکەن هەتا هەندێ ڕۆشنبیری کوردی بەرهەلستکار ، ئەگەر هەبن «زیورنەبن» .

● **دەواری عیراقیەت :**

گوێم لە لایەنێکی گفتوگۆکان بوو ، هەروەك ئاسایی وایە نامەوێ قسە لەسەر گفتوگۆکان بەمانای تەکنیکی بکەم ، بەڵکو بەمانای گشتیو سەرتاپاگیر ، دەڵێم ، ئێمە لە عیراق ، کاتێ باسی کوردایەتیمان دەکەین ، شتێ نیە بۆمان عەیب بێ یان نیشتمان پەروەریەتی عیراقیمان لەنگ بکا ، بەڵام ئەوەی لەنگی دەکا ئەوەیە کە باسی کوردایەتیمان بەدابراو لە دەواری گەورەی عیراقیە تمان بکەینو بەدابراو لە ئەرکەکانمان بەرامبەر تێکرای عیراقی مەزن ، چی لە چوارچێوەی بەرپرسیاریماندا وەك فیکری یان لە چوارچێوەی هەڵسوکەوتی کاری ڕۆژانەماندا دەیبینین ، هەر بەو جۆرەش کە باس لە تورکمانیەتو تورکمان دەکەینو کاتێ باسی هەموو خاسیەتە عیراقیە کان لە وڵاتە ئازیزەکەماندا دەکەین .

ئەمەیە عیراقو تاقە وڵاتیش نیە لە جیهاندا خاسیەتی نەتەوەییو ئاینیو تیپو تایفەی لە چوارچێوەی ئاینەکاندا تیابێ .

ئەگەر وڵاتانی ئەوروپا وەربگرین کە لە شارستانیەتو مەدەنیەتی نوێدا پێشمان کەوتوون ، دەبینین ، هیچ وڵاتێ نیە بێ ئەم خاسیەتە نەتەوەییە هەمەچەشنانە ... ئاینی هەمەچەشنەو ... تایفە لە چوارچێوەی یەك ئایندا و ... ئەمە حاڵی دنیایە ... هەندێ وڵات ئەم خاسیەتانە تیایاندا دەگاتە

دەیان خاسیەت ، بەجۆرێ عیراق بە حاڵەتێکی بچوك دادەنرێ لە خاسیەتەکاندا .. بە پێوانەی ئەو خاسیەتانە ... ئەگەر خاسیەتەکانی عیراق تا ئەو ڕادەیەی دەستمان بۆ کێشا لە هیتر کەمتربێو واقعیش وایەو ... ئەگەر عیراقیەك بەرگەی ئەم خاسیەتانە نەگرێو لەناویا بە شێوەیەکی ڕاست

هەڵسوکەوت نەکا ، ئەوە ئەو عیراقیە نیە شانازی پێوە دەکەین دەربارەی دەخوێنینەوەو کە ئاڵاو مانای پەیامی مرۆڤایەتی بۆ هەموو مرۆڤایەتی هەڵگرت کاتێ یەکەم شارستانیەتی بیناکرد ... ئەگەر عیراقی مەزن بەم خاسیەتانەوە بناڵێنێ کە

کەمترە لەوەی وڵاتانی تر دەبێ حاڵەتی وڵاتەکانی تر چۆن ببینین ... ئەگەر وامان بینی چارەسەری کاروباری

دەکاتو مامەڵە لەگەڵ ژیاندا بەبێ هەست کردن بە هیلاکی دەکا ... بەبێ هەستکردن بە خاوو خلیچکی ... بەبێ ئەوەی

ئەم خاسیەتانە لە هەڵسو کەوتی دەوری نیشتمانیو نەتەوەییو مرۆڤایەتی دووربخاتەوە ... چۆن دەبێ عیراقی لەم

خاسیەتانە وابکەن نەیەڵێ مامەڵەی لەگەڵ ژیانو لەگەڵ یەکێتی گەل لە چوارچێوەی ڕاستەقینەیدا بکات .

● **گەلو حزب :**

کەواتە ، بەیەقین ، عیراقی .. ڕۆڵەی ئەم
میژووناسراوەی درێژایی ڕۆژگار لە کەسانی تر بەتوانا ترە لە
مامەڵەکردندا لەگەڵ ئەم خاسیەتانەدا ... ئەگەر لە گەڵ

کەسانی ترا یەکسانبێ ، ناکرێ لە هەموو حاڵێکدا ڕادەی لەم
کەمتربێ ، بەڵام قسەکردن لەسەر خاسیەتەکان تا ڕادەی نوقم
بوون ، ئەوە هەستکردنە بە سڵەمێنەوەو حەساسیەتو هەندێ

جاریش هەست بەبچوکی تیایە .

وەرێگام بدەن ، من هەمیشە ڕاستگۆم لەگەڵ
عیراقیەکاندا ، من دەڵێم ، ئیستائەوەی بەردەوام ، زۆر قسە
لەسەر حزب دەکا ، مانای ئەوەیە ، یان هەست بە بچوکی

دەکا ، یان هوشیاری کەمەو لەوانەیە ئەم قسەیەم هەزاران
بەعسی «زیور» بکا ، مەبەستم لەوە ، کاربەدەستانی گەورەیە لە
دەوڵەتو لە حزبدا ... چونکە ئەگەر صدام حسین لە

باسکردنیو قسەکردن لەسەر حزبی بەعسیو بەعسیەکاندا نوقم بوو ، کێ وتویەتی هەموو عیراقیەکان حزبیو ڕێکخراون ... وەلام نەء ... گەلی عیراق ، ئەولە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست گەورەترە و .. حزب حالەتێکی کەمە لەناو گەلداو کاتێ ژمارەی بەعسیە ڕێکخراوە کان دەپێوین بە مانای نیسبەتی کەمی ، کەم نیە بە پێوانە بۆ نیسبەتی گەل ... چونکە نیسبەتی حزب بە پێوانە بۆ گەل پێویستە کەمتربێ ...

چونکە قسەکردنی لەسەر نیسبەتی حزب لە نێوان ژمارەی هاونیشتمانیە عیراقیەکاندا زیاترە لە نیسبەتی وەرگیراو ..

● پاڵەوانیەتی مەزن

لەبەرئەوە دەبێ نیسبەتی ڕێکخراوەکان کەم یکەبنەوە بۆ ئەوەی کار هاوسەنگ بێت ، ئەگەر بەرامبەر بە حزبی شیوعی سۆڤیەت بۆ گەلی سۆڤیەت پێوانەمان کرد یان ئەگەر حزبی شیوعی چین بۆ گەلی چینی یان کۆمەڵەی شیوعیەکان یۆگۆسلاف بۆ گەلانی یوگۆسلاڤیا ، وەفلانە حزب بۆ ژمارەی

دانیشتوان ، بەلکو ئەلێم هەر حزبێك یان هەر سەرکردایەتیەك یان هەر لایەنێك لە کاتێکا رابەری گەل دەکات پێویستە هەست بەوە بکات کە گەل لەو گەورە ترەو ئەو خزمەت گوزاری گەلە ، بەبێ ئەم هەستە بۆچوونەکان هەڵدەگەرێنەوەو لەرێ لادان رودەدا ، یا لەبەرئەوە بۆ نمونە ناگونجێ بۆ ئەندامێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش کە قسەکانی وەردەگرین لە سەرەتاو تا دوای بریتییە لە حزبی بەعس ، ئەمەی وت وە

حزبی بەعس وا کاری کردوە حزبی بەعس وای کردوە حزبی بەعس پاڵەوانە ، لە سەرمانە پاڵەوانێتی حزبی بەعسمان لە بیرنەچێ ، بەلام لە هەمان کاتا لە سەرمانە ئەم پاڵەوانێتیە بخەینە چوارچێوەی پاڵەوانێتی مێژووی گەورەترەوە کە پاڵەوانێتی عیراقیەکانو گەلی عێراقە ، ئەگەر بە پێچەوانەی ئەمەوە هەلسو کەوتمان کرد لە رادەی بەر پرسیاری سەرکردایەتی بالادا ئەوەیان بچوکین بەپێی بۆچوونی کورت بینیمان لە مامەلە کردنماندا لەگەل ژیانو حەقیقەتەکانیاو رۆژگارو پێداویستییە ـ کانی یان ئەوەتە ئالۆزییەکی نەفسیمان هەیە پێویستە وازی لێبهێنن هەتا بە شێوەیەکی ئاسایی لەگەل ژیاندا مامەلە بکەین .

● **خاسیەتیەکانی عێراقی :**

هاوولاتیانی عێراقی لە عێراقدا چاویان پێمدەکەوێ هەندێ جار لە عێراقیەك دەپرسم پێی دەلێم تۆ خەلکی کوێی . ئەلێ قوربان من کوردم ، پێدەکەنم و پێی دەلێم چاکە بەلام من لە نەتەوەکەتم نەپرسی من لێمپرسیتو وتم تۆ خەلکی کوێی دەلێت من خەلکی سلێمانیم چونکە ئەم جۆرە بەرچاو خستنانە من وای دادەنێم نوقوم بونە لە خاسیەتیەکاندا بەهۆی بارێکی نەفسی تایبەتەوە کە لەسەرمانە وازی لێبێنین بەلام لەهەمان کاتدا من لەو بارە نەفسیە دەگەمو بەرێگایەك چاری رۆلەیەکی بەصرەی پێدەکەم کە لێی دەپرسم تۆ خەلکی کوێتو وەدەلێ من عەرەبم لە بەصرە ئەمە بەکفر دەزانم بەلام کاتێك پرسیار لە عیراقیەك دەکەموە دەلێ من کوردم بە کفری

نازانم چونکه له دایک بوونی مێژوویی و نەفسی ئەم حاڵەتەو بەستراوەیی بە ڕۆژگارەکەیەوە لەبەرچاو دەگرم بەو جۆرە هەڵسوکەوتی بەرامبەر دەکەم بەڵام لە هەمان کاتدا وەک بەرپرسیار لە عیراقیەکان وەلە شوێن خۆمەوە وا کاردەکەم ئەم خاسیەتە حاڵەتێکی زیادەڕۆی نەبێ لە کاروبارو لە ڕوانینا لەگەڵ ئەوەشدا ئەڵێم قسەکردن لەسەر کوردایەتیمان بێ هێزمان ناکات مادام باس لە چوارچێوەی عێراقیە تیماندا دەبێ و - شانازی کردنە.

● دەوری مێژوویی :

جادەبێ ئەم حاڵەتە وا لێبکەین باو بێت هەتا لە ڕاگەیاندنی ئاراستەکراو بۆ گەلی کوردمان تێر دەبێ ، باوی بکەین و وابکەین ڕۆژنامەکە لە سەرەتاوە تا دوایی پڕ بێت لە باس کردن دەربارەی کوردو مێژووی کوردو ئەدەبی کوردو ڕۆشنبیری کوردو هەرگیز ، هەرچیمان بۆ یەت بڵاوی دەکەینەوە دوای ئەوە گەلی کوردمان تێر دەبێ و ڕوشنبیری کوردی و هونەری کوردی .. هتد دەبینی .. هەمووی باسی دەکرێ حاڵەتیکی بریقەدار نامێنێ بۆ مەبەستی بەرهەڵست کاران بەڵکو حاڵەتەکە وای لێدێت ئەو وەختە کوردێک لە سلێمانیەوە دێت پێت دەڵێ (بەس) باسی ئەدەبمان بۆ بکەلە کوبا ، ئەدەب لە جزائر ، ئەدەب لە ئەندەلوس لە قۆناغی ئەندەلوسیا با سەرنجی حاڵەتەکانی ژیان بدەین بە هەموو وێنە گشتی یەکانیەوە تەنیا لە گۆشەیەکدا گیرمان مەکە ، بەڵام ئەگەر وا مامەڵە لەگەڵ ئەدەبی کوردی و ڕۆشنبیری کوردیا بکەن ، بە ئەدەب و هونەرەوە ، هونەر ، ڕەسم ، نەحت ، مۆسیقاو گۆرانی لە ئێستەوە مامەڵەی وا لە گەلا بکەن لە چوارچێوەیەکی هاوسەنگدا حاڵەتەکە هەروا ئەمێنێتەوە وەک ئەوەی خەڵکی تر هەبن باسی زۆرتریان بوێت ، چاکە ، باس کردنەکە باوبکەن گۆڤارو ڕۆژنامەکان زیاتر پڕ بکەنەوە بە نوسین لەسەر ئەدەبی کوردی ڕۆشنبیری کوردی هونەرو شعری کوردی هەتا گەلی کوردمان تێر دەبێ ، دوای ئەوەی تێر دەبێ بڕۆن بەرەو هاوسەنگی وە باسی عیراقیەتتان بکەن بە هەموو شتەکانیەوە چونکە دەوڵەمەند ترو لایەق ترە بۆ کوردی عیراقی لەوەی تەنیا لە گۆشەیەکدا گیری بکەن چونکە ئەگەر پێمان ووت مێژوە کەت تەنیا کوردی یە وەک ئەوە وایە جنێو بە کوردی عیراقی بدەی چونکە مێژووەکەی بۆ هەزاران ساڵی شارستانیەت دەگەڕێتەوە کە شارستانیەتی عیراقە وە بۆ تەقەللایەکی نمونەیی لە بیناکردنی شارستانیەتی ئیسلامی عەرەبیدا ، ئەگەر تەنیا لە گۆشەیەکدا گیرمان کرد ئەوا لە دەوری مێژوویی مەزنی لە دروستکردنی ئەو شارستانیەتە بێبەش دەکەین ئایا ئەمە دەبێت ، وەڵام .. ، نەء ، چونکە ئەوسا بەبێ ئینصاف هەقی خۆی گەلی کوردمان نەداوە ، هەڵە لە تێگەیتستنی هەندێ ناو لێناندا هەیە بۆ نمونە ، وا بزانم وێنەیەکم لایە لە ژێریا نوسراوە پاڵەوانی ڕزگاری نەتەوەیی صدام حسین کە ئەبیستم هەست بە ڕەزامەندی ناکەم بۆچی ، چونکە نەتەوەیی بە بۆچونی گشتی حاڵەتی هەموو گەلی عێراقە بەڵام بەپێی بەکارهێنانی بێگانە وەک یەک بەکاری ئەهێنن نیشتمانی یان نەتەوەیی لە یەک نزیکن ، بەڵام وا هەست دەکەم کوردێک لە گەلەکەمان کە پاڵەوانی ڕزگاری نەتەوەیی دەخوێنێتەوە وا دەزانێ مەبەست لە نەتەوەی عەرەبیە نەک عیراقی ئەگەر لە ڕۆژێکا هێزێکی گەورە ترمان هەبووە ویستمان یارمەتی عەرەب بدەین لە دەرەوەی سنورمان ئەوە شەرەفێکی گەورەیە بۆ هەموومان وەک عیراقی وە لە ناو عیراقیەکانا صدام حسین واتە چی ڕووئەدا ئەگەر بڵێن پاڵەوانی ڕزگاری بەبێ نەتەوەیی ئەوسا کە عیراقی دەیخوێنێتەوە هەموویان هەست دەکەن لەمەدا بەشیان هەیە .

● **یەك گەل :**

کەواتە پێویستە ئاگاداری دەربرین بین لە لایەنە دەروونیەکەیەوە .. کاتێ صدام حسین ، بۆ نموونە ، زۆر باسی برایەتی کوردو عەرەب ، عەرەب‌و کورد ، برایەتی عەرەب‌و کورد برایەتی کوردو عەرەب دەکا ، وا دەردەکەوێ وەگولەگەڵ رۆژگاردا دیوارێکی جیاکردنەوە دروست کات نەك پردی تێکەڵ بوون .

زاراوەیەکی دیکەش هەیە ... برا کوردە کانمان ، ئەمە مانای چیە . وەکو کوردە کان لە دەرەوەی سنووری عیراقن یان دراوسێی عیراقن .. برامانن وەکو چۆن دەڵێین برا ئوردونیەکانمان ، برا سوریەکانمان ، برا کوردەکانمان .. مەبەستم ئەوەیە هەندێجار خەڵکی هەندی وشەو زاراوە بەکاردەهێنن بەلام ئاگاداری کارتێکردنە دەروونیەکەی نین‌و لە هەمان کاتدا نازانن کە چەند لە مێشکدا جێگەیەکی دەروونی خراپ بەجێدەهێڵێ .. کەواتە من دەڵێم نابێ بڵێین برا کوردەکانمان .. ئەوان بێگومان برامانن چونکە هەموو عیراقی‌یەك برای عیراقی‌یە کەی ترە .. وا هەست دەکەم کە رستەی (برا کوردەکانمان) مانای جیاکردنەوەی تیادا هەیە ، هەروەهابرا تورکماکانمان .. واتە ئێمە کە کاتێ باسی یەك میللەت دەکەین کە ئەویش میللەتی عیراقە سنوورێك لە نێوانیاندا دادەنێین .. ئەم میللەتەمان وەکو چەند جارێکی تر وتومانە چەندین ئاین‌و نەتەوەو تایەفەی تیایە .. تایەفە لە ناو ئاینەکانداو تیپی هەمە جۆر لەناو تایەفەکاندا .. هتد کە هەندێ رواڵەتی تایبەتی زانراون .

● **بەرگری‌کردن لە عیراق :**

ئەوی کە ئومێدی دەکەم‌و هەروەکو بە جەنگاوەرەکانم وت .. کە هاووڵاتیە کوردە کانی گەلەکەمان نابێ دەوریان لە دەوری عەرەبی گەلەکەمان کەمتر بێ لە مەیدانی بەرگری کردن لە عیراق .. چونکە ئەم ماوە مێژووییە لەبەرچاو دەبێ‌و ئەنجام‌و کارکردن‌و هۆیە کانی‌و تا سەدان ساڵی ئاییندە ش دەخوێندرێ ،

ئێمە لەو کاتەوە عیراقمان خوش دەوێ .. کە دواکەوتوو دەوری پلەی دووهەم‌و سەرشۆڕکراوو چەوساوە بوو .. خۆشمان‌دەوێ‌و بۆ ئەم رۆژە تێکۆشاین .. بۆ ئەوەی خزمەتی بکەین‌و بنیاتی بنێین‌و بیپارێزین .

ئۆباڵی وڵاتتان بە سەرەوەیە

چۆن دروستە عیراقی بیەوێ هەموو شتێکی بۆ رێك‌وپێك کرابێ ئەنجا عیراقی خۆش‌بوێ چونکە ئەمە هیچ شانازی‌یەکی تیا نیە ئەو کەسە دەتوانێ شانازی بکا کە ئافرەتێکی لادێیی وای خۆش‌بوێ خوێند ن‌و نووسین نەزانێ‌و نەزانێ چۆن لەگەڵ خەڵکدا بجووڵێتەوەو بێ جل‌وبەرگی باشی لەبەرکا و باش فێری‌بکاو .. هتدو ئەنجا بلێ ئەم ئافرەتە خەڵکی فلان دێی هەولێرەبۆ وێنەو ئەبینن ئیستە چیم لێ‌کردوە .. بەلام یەکێ بێت ئافرەتێکی شارستانی‌و رێك‌وپێك بینێ دەبێ هیچ شانازی‌یەك بەوەوە بکا کە شارستانی‌یە .. وەلام .. ناء .

وڵاتی ئێوەیەو ئۆباڵی بە سەرتانەوەیە .. ئێوە بنیاتی دەنێن‌و .. ئێوە شیعری بۆ دەنووسن‌و ئێوە مۆسیقای بۆ دادەنێن‌و ئێوە گۆرانی بۆ هەڵدەبەستن‌و گۆرانی پیوە دەڵێن‌و .. ئێوەشیر هەڵدەگرن بۆ پاراستنی‌و بنیاتنانی شارستانی ی تازەی بە هەمان گیانەوە .

قسەی ڕاست

بەلام یەکێ بێ هەندێ پارەی پێ بێ چەند تفەنگو گوللەیەکی لە فلان دەولەتەوە وەرگرتبێ بۆ ئەوەی دوو تەقە بکا لە شاخدا .. ئەمانە کێ داخیان بۆ دەخوا چونکە لە دەرەوەی ڕەوتن و یەکێ داخ بۆ پلەی ئەقلیان دەخوا چونکە لە دەرەوەی مێژووەوە ڕەفتاردەکەن .. جۆرەشتی وا چوار یا پێنج یا دە یاسەد یا دووسەد پاش پانزە یا دە سالی تریش دەیانبینن لە شاخ .. بەلام یەکێ بەزەیی بە حالی ئەمانەو ئەم هەلویستەیان و ئەم جێگایەیاندا دێتەوە کە تیایان چونکە لە شەرەفی بەشداری کردن لەو ڕەوتە مەزنە بێ بەشن لەبارەی شانازی و هاوبەشیدا .

چ لەناو حزبی بەعس چ لە ناو گەلدا کەسی وامان بینیوە کە پێش ئەوەی دەست بکەنە قسەکەیان دەلێن هەمیشە ئێوە دەزانن برایان و هاوڕێیان دەلێ من بە سەراحەت قسەدەکەم .. باشە برا بلێ بە سەراحەت قسە دەکەم .. بەلام لای وایە سەراحەت هەر لە ڕەخنەگرتنایەو .. ئەوە نازانێ سەراحەت ئەوەیە قسەی ڕاست بکەی ئەگەر ڕەخنە بێ یا ڕەزابوون و لە هەموو ڕوالەتەکانی ئازایی گرنگتر ئەوەیە یەکێ ڕاست بلێ و لەگەلیا بژی ئیتر چ نەویستن بێ یا ویستن و قایل بوون و لەگەلا ژیان .. ئادەمیزادی سەریح ئەوە نیە هەر ڕەخنە بگرێ .. سەریح ئەوەیشە هەلدەگرێ و بەرگریشی لێ دەکاو .. شیریشی بۆ هەلدەکێشی لەپێناویا .. ئەگەر سەریحیش بین لە وەرگرتنی شتی ڕاست و ناسەریح بیر لە چاککردنی هەلەدا دەکەوینە بارێکی لەنگەوە و ئەگەر هاتو سەراحەتی ڕەخنەگرتنمان وەرگرت و سەریح نەبووین لە وەرگرتنی شتی ڕاستدا دیسانەوە بار لەنگ دەبێ لە بیرو دەروون و کەسایەتی و ڕەوشتمانا .

کردەوەی ڕاست

باسی پێداویستەکانو گوشاردنی پێداویستە ـ کانتان کرد بەهۆی باری شەڕەوە .. با بیرێ لەم پێداویستانە بکەینەوە ئەگەر حزبێکی نهێنی بین ئایا بەشمان دەکا یا بەشمان ناکا لە بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری کوردیدا بەو پەڕی فراوانی یەوە .. من دەلێم دەجار یا بیست جار بەشمان دەکا .. پێش شۆڕش ئێمە لە حزبدا تەنها سێ ئۆتۆمۆبیلمان هەبوو .. لایشم وایە تەنها چوار مەلبەندی نهێنی یشمان هەبوو بۆ هەمووی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست .. ئایا دەتوانین بە دە یەکی ئەم توانایە ڕۆژنامەی هاوکاری بگەیەنینە دوورترین شوێن .. دەیگەیەنین .. کە وابوو با وەك خەباتکەران لەباری ئیستای ولاتتاندا کە ئاشکرایە واتا با هەر وا بیرنەکەینەوە کە مرۆڤی بەکار ئەوەنیە کە کاری ڕاست دەکا لە چوارچێوەی بوونی ئەو توانایەدا کە دەیەوێ بەلکو بەو وردی یەی کە بە پێی بارودۆخ بۆی دەلوێ .

کە وابوو تێ بکۆشن و خۆتان وەك ئەوانە تەماشابکەن کە لە بەرەدا شەڕ دەکەن .. یا دەبێ خۆتان لە بارێکی دووقاتدا دابنێن چونکە داواکراوە لێتان .. مەبەستم ئەوەیە هەریەکێ لە بەرەدا چەکی هەلنەگرتبێ لێ ی داوادەکرێ ئەگەر لە پشتەوە بێ لە بەغدا یا لە سلێمانی بێ یا لە کەرکوك بێ ئەگەر دەوری ئەوەی نەهاتبێ چەك هەلگرێ بە ژن و پیاوەوە دەبێ وەك فەرمانبەرێکی باری ناوەخت ئیش بکاو لە هەمان کاتیشدا وەك عیراقی یەکی داوالێکراو ئیش بکا چونکە نەچوە بۆ بەرەو وەك براکانی چەکی هەلنەگرتووە .. ئەگەر بەم گیانەوە ئیشمان کرد دەبینن ئەو توانایەی ئێستە هەمانە لە پێویست زیاترە .

لە هەموو بارێکدا داوا لە براکانم دەکەم لەم کۆڕەدا کە پێوەندی یان بە سەرپەرشتیکردنی ڕۆشنبیری کوردی یەوە هەیە حەساسیەتیان نەبێ بەرامبەر بە ڕۆشنبیری ی کوردی و داوا لەوانی تریش دەکەم زۆر نوقمی تایبەتی یەکانی کوردی نەبن بە جۆرێکی وا ئالای بەرزترو گەورەتریان لە بیر بچێ کە ئالای عیراقی یەتەو دەوریانە لە بنیاتنانی شارستانی مەزندا .. کاتێ کە بەغدا ئالایەکی بالای هەموو مرۆڤایەتی بوو کاتێ کە بابل ئالایەکی بالاو ئاشوور ئالایەکی بالای هەموو مرۆڤایەتی بوون .

داوای سەرکەوتنتان دەکەم .. سوپاس .

ئازار .. مانگی

گومان لەوەدا نیە کە ئاهەنگە نیشتمانیو نەتەوایەتیەکان گرنگیەکی گەورەیان هەیە لەژیانی گەلاندا ، وەبەتایبەتی گەرهاتوو پەیوەندیەکی مێژوویی بە یەکیانەوە ببەستێتەوە ، جگە لەوەی کە دەورێکی کارگەریشی دەبێت لەرووی گۆڕانو گۆڕانکاریەوە ، لە بوارەکانی رامیاریو ئابووریو کۆمەلایەتیو شارستانیەتدا بەگشتی ..

لەم روانگەیەوە دەبێ گەلی کوردمان گەڕانەوەی مانگی ئادار بەهەل بزانێ بۆ ئەوەی بەوپەڕی خوشیەوە ئاهەنگی تیادا بگێڕیو بیرەوەریەکانی بەسەر بکاتەوە ، بەتایبەتی کە گەلی کوردمان هەر لەکۆنەوە بەیادکردنەوەی ئەو بیرەوەریە نیشتمانیو نەتەوەییانە ناسراوە کە لەم مانگە جوانو قەشەنگەی بەهاردا هەن ، وەکو بیرەوەری جێبەجێکردنی ئۆتۆنۆمی کوردوستان لەژێر سایەی شۆڕشی (17 — 30) ی تەموزدا ، کە چارەسەری مەسەلەی کوردی کرد بە شێوەیەکی ئاشتیو دیموکراتیانەو مافە نەتەوایەتیە ڕەواکانی بۆ زامن کرد ، تاوەکو لە ژیانێکی ئاسوودەو سەربەستدا بژیت ، هەروەها لەم مانگەدا بیرەوەری نەتەوەییە پیرۆزەکەی کوردە ، کە ئەویش جەژنی « نەورۆزە » وئێستا بە شێوەیەکی رەسمی ئاهەنگی بۆ ساز دەکرێو بە یەکێ لە دەستکەوتە مەزنەکان دەژمێردرێ کە شۆڕشو حیزب بو گەلی کوردمانی هینایە دی لە عیرقدا ، هەر لەتەك ئەوانەشەوە بیرەوەری سەرکەوتنی گەلی عیراقمانە بە عەرەبو کوردو کەمە نەتەوایەتیەکانی تری بەسەر مۆنۆپۆلە نەوتیەکاندا ، کە بە درێژایی چەندین سالو لەژێر سایەی حکومەتە کۆنەپەرستە بەکرێ گیراوەکاندا کەوتبوونە تالانو رفاندنی خێرو داهاتی لەبن نەهاتووی وولاتەکەمان .

لەگەل هەموو ئەمانەشدا ، بیرەوەری جەژنەکانو ئاهەنگ گێڕانی ئەمسال جیاوازیەکی تەواوی هەیە لەگەل سالانی رابردوودا ، ئەویش بریتیە لەوەی کە ئاهەنگەکانی ئەمسالمان لەگەل ئاهەنگی تێکڕای گەلی عیراق بە بۆنەی هەفتەی « قادسیەی صدام » یەك دەگرنەوە ، ئەو هەفتەیەی تەرخان کراوە بۆ جەنگی ڕەوامانو سەرکەوتنمان بەسەر رژێمی ئێرانی دوژمنو گوناهبارو کۆنەپەرست ، ئەو رژێمەی کە شەرێکی ناڕەوای دژی گەلی عیراقو وولاتە خۆشەویستەکەمانی بەرپا کردووە .

ئێستایش لە کاتێکدا کە تێکڕای گەلی عیراقمان لەم ئاهەنگەدا هاوبەشی دەکات ؛ لە هەمان کاتدا پالەوانانەو بۆ سالی سێهەم بەرامبەر شەڕێکی توندوتیژ بۆتەوە دژی فارسە رەگەز پەرستە نەفامەکان ..

- سەرنووسەر -

چەندین بۆنەی مەزنە

سەرکەوتنی سوپای ئازاشمان لەکەرتی عەمەلیاتی عەسکەری ناوچەی شیبیم، پارێزگای میساندا ، هەموو هیواو ئاواتە چەپەڵەکانی نێو مێشکە بۆگەنەکەی خومەینی و سوپا بەزیوەکەیو پاسدارە ناموسڵمانەکانی و دۆستە هاوبەشەکانی لەشەڕو دوژمنکاریدا وەکو (حافزی) بەدیووم و (قەزافی) شێتو زایۆنیزمی تێك شکاند ..

ئەو سێ بەرەیە دوژمنکارە ، بێ شەرمانە گرەوێکی سێ قۆڵیان بەست ، بۆ ئەوەی لە ڕێگەی ڕژێمە کۆنەپەرستەکەی ئێران و شەڕی دوژمنکاری و گوناهباریان بۆسەر عیراقی سەربەستمان بە ئامانجی تەگەرە خستنە پێش پرۆژە گەورەکانی پەرەپێدان لە ناوەوەی وڵاتی عیراقدا ، هەروەها بۆ ئەوەی عیراق نەتوانێ بە ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییەکانی خۆی هەڵسێ لەسەر ئاستی عەرەبی و جیهانیدا .. بەڵام دەبێ ئەوە بزانن کە بەشییان تەنها پەشیمانی و ڕووڕەشی بووەو دەبێ . چونکە لە عیراقدا گەلێکی پاڵەوان هەیەو سەرکردەکەی سەرۆکێکی ئازاو بەتواناو سوارچاك و لێهاتووەو تێکۆشەرێکی بەجەرگەو دنیا دیدەیەو لەناو کۆمەڵانی گەلەوە هاتۆتە کایەوە ، هەربۆیەشە گەلەکەی خۆی خۆش دەوێ ، هەربۆیەشە صدام حسین لای ئەو گەلە بۆتە نیشانەی ئازایەتی و پاڵەوانیەتی لەوەستاندا بەرەو ڕووی دوژمنە نەزانەکانی ..

شۆڕشی (17 — 30) ی تەموز ئابووری وڵاتەکەمانی لەژێر دەسەڵاتی مۆنۆپۆلە بێگانەکان ڕزگار کرد ، وە لەپێشەوەی هەموویشیانەوە سامانە نەوتیەکەمان بوو ، بەمەیش دەستێکی توندی لە مۆنۆپۆلەکانی جیهانی وەشاندو توانی ئەو ڕێگەیان لێ ببڕێ کە بەدرێژایی چەندین ساڵ سامان و داهاتی وڵاتەکەمانیان تاڵان دەکردو دەیان خستە گیرفانی خۆیانەوە ، هەرئەوەیش وای کرد کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان و دایەرە سەرمایەداری و ئیمپریالیەکان کە لە دەورو بەریدا دەخولێنەوە بەگوڕ ڕووبکەنە مەیدانی پیلان گێڕان و نەخشەکێشان بۆ ئەوەی تەگەرە بخەنە پێش ڕێڕەوی شۆڕش و دەستکەوتەکانی گەلی عیراق لەناوبەرن ، لە ڕێگەی پشتگیری کردن و هاندانی تاقم و دەستە لاوازو کۆنەپەرستەکانیەوە ، بۆ نانەوەی ئاگری فیتنەو تایەفەگەری و خوڵقاندنی کێشەی نەتەوایەتی و تێکدانی باری ئابووری وڵات .

بەڵام گەل و شۆڕش و حزبە سەرکردەکەمان هەمووکاتێ بە توندی لەڕووی نۆکەراندا وەستاون و هەمووبوارێکی لەکیس داون کە پەنیازییەوە بووبن ، تا بۆ دواجار پەنایان بردە بەر ڕژێمی تەڵەکەباز ئەو ڕژێمەی کە دایەرە ئیمپریالی و عەرەبە کۆنەپەرستەکان کە هەردوو ڕژێمی سوریاو لیبیا نموونەیانن ، وایان بۆ دایە قەڵەم کە عیراق پارووییەکی هاسانەو زوو بەزوو بۆیان قووت دەدرێ ..

ئیتر شەڕە دوژمنکاری و زۆرداریەکەیانیان بەسەر وڵاتەکەماندا سەپاند .. بەڵام بەردەوامی شەڕو فراوان بوونی ، بۆ ئەوان و هەموو جیهانی سەلماند کەوا سوپا نەبەزەکەی عیراق و گەلە پاڵەوانەکەی هەمووکاتێ لە چەك و جبەخانەی زۆرو ماڵ و سامان و ئادەمیزادی زۆرو لەژمارە نەهاتوو بەهێزترە کە ئەوان خۆیانیان پێ هەڵ دەکێشاو لاف

سەرکەوتنیان پێیەوە لێ دەدا .. هەربۆیەش شەڕ بۆ گەلانی ئێران بووە دەردێکی کوشندەو لە ئەنجامیشدا لەسەرتا سەری ئێراندا برسیەتی و نەخۆشی بڵاوبووەوەو ڕۆڵەکانی بەرەو ڕووی چەوسانەوەو دەربەدەری و هەلاتنی بەکۆمەڵ بوونەوە بۆ دەرەوەی وولات ، لەتەك هەزاران کوژراو بریندار لە هەموو بەرەکانی شەڕدا ..

گەلی کوردیشمان کە ئیمرۆ ئاهەنگ دەگێڕێ بە بوونەی جەژنەکانی ئادارو هەفتەی قادسیەی صدام ، پەیمان دووپات دەکاتەوە بۆ سەرکردەی کاروان و پاڵەوانی رزگارکەری نەتەوە سەرۆکی تێکۆشەر صدام حسین کە هەمیشە چاوێکی نەترووکاوو دەستێکی ئەمیندار بێت بۆ پاراستنی دەسکەوتەکانی شۆڕش و زیاتر چەسپاندنیان و بەتین کردنی بەرەکانی شەڕ بەهێزی چەکدار ، بۆ ئەوەی دژی دوژمنە تەڵەکەبازو کۆنەپەرستەکان بوەستن ، تاوەکو چۆکدا دەداو باوەڕ بە مافە ڕەواکانمان دەهێنێ لەخاك و ئاودا .

ئیتر رۆژی ئەوە هاتووە کە ئەژدەهاکی ئیمرۆی ئێران ؛ واتە تەڵەکە بازەکەی قوم و تاران بەدەستی سەربازەکانی صدام حسین سەری بپلیشێتەوە ، هەروەك چۆن کاوەی ئاسنگەرو هاوپەیمانەکانی لە زوڵم لێکراوو چەوساوەکان دوێنێ سەری ئەژدەهاکی خوێنمژیان پلیشانەوە ، بۆ ئەوەی بۆیان بێتەبەپەند ئەگەرچی زاڵم و خوێنمژەکانی میللەت سوود لەپەندی رۆژگارو مێژوو وەرناگرن .

ئیمرۆش کە شۆڕش بەگەرمیەوە رووی کردۆتە مەیدانی بنیاتنانی پاشە رۆژێکی گەشەدار بۆ مرۆڤی عیراقی و دوبارە دامەزراندنەوەی کۆمەڵ لەسەر بنەرەتێکی داد پەروەرانەی کۆمەلایەتی و بەیەك چاو ڕوانینە هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵ و بنیاتنان و بەهێزکردنی یەکیەتی نیشتمانی و چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد ؛ ئەوە ئیتر هەموو ئاواتەکانی ئیمپریالیزم و پاڵپشتەکانی لە تاقمە گومڕا لێکراوەکان لە ناوچەی کوردستانی خاوەنی خودموختاری دا پووچەڵ دەبێتەوە ، ئەوانەی کە رژێمە رەگەز پەرستەکەی تاران و حاکمەکانی دیمەشق و تەرابلووس پشتگیریان دەکەن بۆ ئەوەی پیلان بگێڕن و ئاشتی و هێمنی ناوچەکەمان بشێوێنن و رێگە لە گەشەسەندن و پێشکەوتنی هەرێمی کوردوستان بگرن

چونکە ئەوان حەز بەوە ناکەن و لییان خۆش نایەت هەرێمی کوردوستان پێش بکەوێت و لەوەش دەترسن نەوەك تاقیکردنەوەی خودموختاری (حوکمی زاتی) عیراق تەشەنە بکات و بەرەو کوردو ستانی ئێران پەل بهاوێت و گیانی

نیشتمانی و نەتەوایەتی وەبەر ڕۆڵەکانی گەلی ئێراندا بکات و بێتە ئەنجامی ڕاپەڕینێکی گەورەو ڕۆڵەی کەمە نەتەوایەتیەکانی ئێرانیش هەلبستن و داوای ماف خۆیانیان بکەن و ، سنوورێك بۆ ئەو بارە نالەبارە دابنێن کە گەلی کوردو گەلانی تری ئێران تێی کەوتوون و بۆ ئەوەی رزگاریان ببێت لە کوشتنی بەکۆمەڵ و کۆتایی هێنان بە یاسای دەمکوت کردنەوەی داوا کارانی ماف نەتەوایەتی کە ئیمرۆ لە ئێراندا کاری پێدەکرێ لەژێر سایەی رژێمی خومەینی دەست بڕو تەڵەکەباز .

بەلام با ئەژدەهاکە خلەفاوەکەی تازەی ئێران ئەوە چاك بزانێ کە چەند بەهەڵەدا چووە ، گەر بەزین و بەرباد بوونی سوپاکەی لە جەنگی قادسیەی (صدام حسین)دا ، بە سەرکەوتن بزانێت ، هەر ئەو بەهەڵەدا چوون و خەڵەتانەیشی وای کردووە بەناچاری ناوی ئایاتی قورئانی و یارو یاوەرەکانی پێغەمبەر (د . خ) لە هێرشە سەرنەکەوتووەکانی بنێت ، لەکاتێکدا کە ئەوان دورن لەو تاوان و شێواندنی ڕووی راستی ئایینی ئیسلامی و قورئانی پیرۆز ، دەبا حاکمەکانی تاران ئەوە باش بزانن کە بەزینی یەکجارییان شتێکە هەرگیز کێشەی لەسەر ناکرێ و بێشك سەرکەوتنیش هەر بۆ ئیمە دەبێت ..

●

کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەنووسی

بەبۆنەی تێپەڕبوونی «٩» ساڵەوە بەسەر جێبەجێکردنی ئۆتۆنۆمیدا بۆکوردستان

بەبۆنەی تێپەڕبوونی نۆ ساڵ بەسەر جێبەجێ کردنی یاسای ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد لە کوردستانی عیراقدا ، بەڕێزان هەڤاڵ «سعدي مهدي صالح» ئەندامی سەرکرایەتی هەریمی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست رازگری نووسینگەی ڕێکخستنی باکوورو مامۆستا «احمد عبدالقادر نەقشبەندی» سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان و مامۆستا «جمال حاجی شەریف حوسێن» سەرۆکی ئەنجومەنی راپەڕاندن بەشداری کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەگەرییان کرد سەر لە سبەینەی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 1983/3/9 کە لە هۆڵی ئەنجومەنی یاسادانان ڕێکخراو نوێنەرانی ڕۆژنامەو گۆڤارو ئاژانسی دەنگوباسی تێدا ئامادەبوون .

ئەم بەڕێزانە وەڵامی پرسیارە بەسوودە بەجێیەکانیان دایەوەو سەبارەت بە بارو دۆخی ناوچەی کوردستان و باری عیراق و جەنگە ڕەواکەمان دژی دوژمنی فارسی رەگەز پەرست دوان و زۆر شتی گرنگیان خستە ڕوو دەربارەی ئەو پرۆژەو خزمەتگوزاریانەی پێشکەش بە هاووڵاتیانی ناوچە کراون و هەروەها باری کورد لە وڵاتەکانی دەوروبەر ، بە تایبەتی باری

بەڕێز سعدی مهدی صالح :

پارتی بەعسی سۆشیالیست وشۆڕشەکەی گەلی کوردیان بەمافی ڕەوای خۆی گەیاند .

بەڕێز عبدالقادر احمد نەقشبەندی :

کورد لە عیراقدا خاوەنی ئۆتۆنۆمی یەو لە ئێرانیشدا قەلاچۆ دەکرێ .

بەڕێز جمال حاجی شریف :

بازی ئابووری وکۆمەلایەتی و ڕۆشنبیریی گەلی کورد مان لە عێراقی شۆڕشدا ، بەردەوام لەگە شەسە ندندایە .

کورد لە ئێران و سووریادا ، ئەو پرسیارانەش لە لایەن رۆژنامەو گۆڤارەکان و دەزگا راگەیاندنەکـان ئاراستـە کرابـوون ، وەك رۆژنامەی «الثورة» و «الجمهوریـة» «العراق» و «هـاوکاری» و گۆڤاری «کاروان» و «ئۆتۆنۆمی» و ئیستگەی کوردی و ئاژانسی دەنگوباسی عیراق و .. هتد .

کۆنگرەکە زۆر بە رێك و پێکی بەستراو پتر لەسێ سعاتی خایاند . لە سەرەتادا مامۆستا «احمد عبدالقادر نەقشبەندی» بەخێرهاتنی میوانەکان و رۆژنامەنووسەکانی کردو خۆشحا لێ خۆی بەرامبەر یادی نۆیەمی ئۆتۆنۆمی و پێشکەوتنی ناوچەی کوردستان لەهەموو روویکەوە دەربڕی و بـاسی ئەو کـۆسپ و تەگەرانەی کرد کە هاتنە پێش کاروانی ئۆتۆنۆمی و چۆنیەتی زاڵ

بوونی گەلی کوردو گشت خەڵکی ناوچەی کوردستان بـەسەر دوژمن و ئەو گیروگرفتانەی هاتنە پێش کاروانەکەی ، هەروەها لە بەخێر هاتنەکـەی بۆ بـەشداربـووەکان ، بـاسی پاڵپشتی و یارمەتی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست و شۆڕشی 17 — 30 تەمموزو سەرۆکی فەرماندە هەڤاڵ تێکۆشەر «صدام حسین» بۆ گەلی کورد لە عیراقدا کرد .

دووای بە خێرهاتنەکە ، پرسیارەکان یەك لە دووای یەك خوێندرانەوەو ئاراستە کران و یەکەم پرسیار لە لایەن ئاژانسی دەنگوباسی عیراق و گۆڤاری «الفباء» دا ئاراستەی هەڤاڵ «سعدی مهدی صالح» کرا دەربـارەی بایـەخدانی پارتی بەعسی بە ناوچـەی ئۆتـۆنۆمی و جێبـەجێکردنی یاسای ئۆتۆنۆمی .. هتد ، ئەمەش کورتەی وەڵامـەکەی هەڤاڵ «سعدی مهدی صالح» ە :

پـارتی بەعسی عـەرەبی سـۆشیـالیست لە سـەرەتـای دامەزراندنیدا بڕوایەکی بێ سنووری بە ماڤی گەلان هەبوو ، بڕوای بە برایەتی و دۆستایەتی و خەباتی هاوبەشی عـەرەب و کوردو مافە رەواکانی گەلی کورد لە عیراقدا هەبوو . بـۆ ئەم راستییەش گەلێ بەلگە بـە دەستەوە هـەن و پێویست نـاکات باسیان بکەین و بیان ژمێرین ، چونکە ئەوەندە زۆرن و لە لایەن هەموو هاووڵاتیە نیشتمان پەروەرەکان و رۆڵە بەشەرەفەکانی ئەم وولاتە خۆشەویستە روونە و ئاشکرایە و چارەسـەرکردنی کێشەی کورد کارێکی سەرەکی شۆڕشی 17 — 30ی تەمموز

بوو . بۆیە پارتی بەعس و حکومەتی شۆڕشی 17 — 30ی تەمموز دووای تێپەڕ بوونی نزیکەی سالّ و نیوێك بەسەر بەرپا بوونی شۆڕش بە یاننامەی 11ی ئاداری ساڵی 1970ی دەرخست ، ئەو بەیانەی هەموو مافە رەواکانی گەلی کوردی سەلماندو نەخشەی جێبەجێکردنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان بە درێژایی چوار ساڵی داناو لە رۆژی 11ی ئاداری سـاڵی 1974دا یاسـای ئۆتـۆنۆمی دەرخست و ئۆتۆنۆمی ی بۆ ناوچەی کوردستان هێنایەدی ، هەر چەندە هێندێك لە بەکرێگیراوەکانی ئیمپریالیزم نەك هەولیاندا بۆ

ئەوەی دووا بخرێت ، بەڵکو نەیان دەویست بـە هیچ جـۆرێك جێبەجێ بکرێت و کورد بە مافە رەواکانی خۆی بگات . بەلام شۆڕشی پارتی پێشڕەو پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست هەر لە سەر پەیمانەکەی خۆی سوور بوو تۆزقاڵێك لێی لانەدا و لە رۆژی 11ی ئاداری ساڵی 1970 هەر وەکو باسمان کرد دانی بە مـاڤی تـەواوی گـەلی کـوردی نـاو دەزگـای دەستـووری بـۆ دامەزراند ، باشترین و چالاکترین مرۆڤ لە خەڵکی کوردستان

بۆ ئەندامیەتی‌و کارکردن لە هەر دوو ئەنجومەن ، ئەنجومەنی پاسادانان‌و ئەنجومەنی راپەڕاندنی هەڵبژارد .

ئا بەم جۆرە گەلی کورد بە مافە رەواکانی خۆی گەیشت‌و ئەگەر هەر کەم‌و کورتیەك روویدا بێت بە شتێکی سەیری نەبینن ، چونکی هێنانە دی‌ی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان تاقی کردنەوەیێکی نوێ بوو . هیچ پارتێك پێش پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ئەو دەسکەوتووەی بۆ کورد وەرنەگرت ، هیچ حکومەتێك پێش حکومەتی پارتی بەعسی‌و شۆڕشی 17ی تەمموز مافی ئۆتۆنۆمی بە کورد نەدابوو . جگە لە مەش ئەو وولاتانەی کە کوردی لێ دەژین وەك ئێران مافی ئۆتۆنۆمیان نەدا بۆ کورد وتا ئێستاش نەیانداوە ، سەرەڕای ئەوەی کە ئۆتۆنۆمی بۆ کورد بە تاقی کردنەوەیێکی نوێ دەژمێردرێت . هەندێ لە وولاتە دراوسێکانمان وەك ئێران‌و سوریا کەوتنە جموجوولْ‌و پیلان‌گێڕان دژی عیراقی شۆڕش چونکی حکومەتی عیراق مافی ئۆتۆنۆمی‌ی دا بە گەلی کورد لە عیراقدا . شای ئێران‌و تاقمە بەکرێگیراوەکەی چەند سالێك خەریکی پیلان‌گێڕان بوون دژی عیراق ، دووا بە دووای ئەویش خومەینی خوێنڕێژو جادوگەر پەیڕەوی هەمان سیاسەتی شای کۆنەپەرستی کرد دژی وولاتەکەمان‌و گەلەکەمان . ئەمە لە رۆژ هەلاتی وولاتدا . لە رۆژ ئاواش تاقمی حافز ئەسەد نۆکەری ئەمەریکاو زایۆنیزم‌و ئیمپریالیزمی جیهانی کەوتە جموجوولْ‌و نەخشەکێشان بۆ لێدانی شۆڕشی 17 — 30 تەممووز بۆ ئەم مەبەستە چەند هەنگاوێکی نا وەك بڕینی ئاوی فورات‌و خۆماڵی کردنی خەتی لوولەی نەوت لە سوریاو نەهێشتنی ناردنی نەوت بۆ دەرەوە بە رێگای سوریادا .

تاقمی تاران‌و دیمەشق نۆکەرانی راستەقینەی ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم ، لە بەر چەند هۆیەك شەوو رۆژ هەوڵدەدەن‌و تێدەکۆشن بۆ لێدانی عیراقمان لەم هۆیانەدا هەر وەکو باسمان‌کرد : دان بە مافی گەلی کورد لە عیراقداو راوەستانی حکومەتی 17 — 30 تەممووز راوەستانێکی ئازایانەو مەردانە دژی زایۆنیزم‌و ئیمپریالیزم .

لە بەر ئەم هۆیانەو چەند هۆیێکی‌تر زایونیزم‌و ئیمپریالیزم‌و نۆکەرەکانی لە قوم‌و تاران‌و دیمەشق‌و لیبیاو نۆکەری ئەم نۆکەرە بچووکانەش ، کە چەند تاقمێکی بێ گەل‌و خۆفرۆشن ، شەوو رۆژ ، دێن‌و دەچن .. چەك‌و پارە وەردەگرن‌و . پیلان بۆ عیراقی کوردو عەرەب دادەنێن .

هەڤاڵ . «سعدی مهدی صالح» له وەڵامەکەی‌دا باسی دیموکراتیەتی بۆ کورد کرد ، کە چۆن ئەم گەلە دوو مافی سیاسی‌و نەتەوەیی هەیە ، پاشان هاتە سەر خۆفیداکردنی کوردو بەشدار بوونی رۆڵەکانی بە هەزاران له جەنگی قادسیەی صدام‌و خەبات کردنیان دژی دوژمنی رەگەز پەرست چ له بەرەی جەنگ داو چ له کارکردنیان له ریزی سوپای میللی‌دا .. هتد .

ئەوەی شایانی باسە وەڵامە گرنگەکەی هەڤاڵ «سعدي مهدي صالح» پڕ بە پێستی ئەو پرسیارانەی ئاراستەی کرا بوون‌و لێرەدا تەنها ئەوەمان له دەست دێت ئیشارەتی بۆ ببەین‌و بە کورتی باسی بکەین لەبەر چەند هۆیەکی هونەری ناتوانین دەقەکەی بڵاو بکەینەوە .

پاشان بەڕێز احمد عبدالقادر نەقشبەندی سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان له سەر کێشەی کوردو باری ناوچەی ئۆتۆنۆمی ، گەلێ دوا له وەڵامەکانی‌داو بە تایبەتی له سەر باری کورد له عیراق‌و له ئیران‌داو بەراووردی بارەیان له هەر دوو وولاتدا . ووتی :

گەلی کورد له کوردستانی عیراقدا له بارێکی یەکجار خۆش‌و پڕ له بەختیاری‌و کامەرانی‌دا دەژی‌و بۆ یەکەم جارە له مێژوودا ئۆتۆنۆمی وەردەگرێت و منالەکانی بە سەربەستی بە زوبانی کوردی له قوتابخانەدا دەخوێنن ، جگە له بڵاوکردنەوەو دەرچوونی جۆرەها گۆڤارو رۆژنامەی کوردی و دامەزراندنی گەلێ دەزگای رۆشنبیری بۆ پێشخستنی سەقافەی کوردی ، ئەمەو گەلێ دەسکەوتی تر له عیراقدا ، له ئیرانیش کورد چی هەیە : ئۆتۆنۆمی .. نە .. مافی رۆشنبیری .. نە .. دەزگای رۆشنبیری ئەویش تەنها یەك شت بۆکورد له ئیران‌دا هەیە بگرە له زەمانی شاداو تا ئەمڕۆ ئەویش کوشتن‌و گرتن‌و ئازاردان‌و لەناوبردن‌و له سێدارەدانی رۆڵەکانی کوردە . له شارو دێهات‌و ناوچەکانی کوردستانی ئیران .

دەربارەی بایەخدان بە ناوچەی کوردستان مامۆستا احمد عبدالقادر نەقشبەندی ووتی :

بۆ ئەوەی ئەنجومەنی یاسادانان بە تەواوی له وەزع‌و باری گەل‌و ناوچە بگات . پەیوەندییکی بەهێزو بە تینی بەستووە له گەل جەماوەرانی خەڵکدا له رێگای پێك هێنانی چەند لیژنەیێك کە بریتین له شەش لیژنەی پسپۆری‌ی جۆراو جۆریان هەیەو ناوە ناوە گەشت ئەکەن بۆ شارو دێهاتەکان بۆ پەیوەندی بەستن له گەڵ جەماوەرانی ناوچەکانی کوردستانداو رێکخراوەکان‌و بنکەکانی پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالیست .

ئۆتۆنۆمی‌و چالاکی‌ی روشنبیری له ناوچەدا . باری روشنبیری له ناوچەی کوردستاندا ، گەلێ پرسیار دەربارەی ئاراستەکران‌و مامۆستا «جمال حاجی شەریف حوسین» وەلامی دانەوەو ، له وەلامەکەیدا باسی پاڵپشتی میریی کرد بۆ پێشخستنی روشنبیریی کوردی‌و چالاکی ئەمینداریەتی گشتی روشنبیری‌و لاوانی دەرخست کە ئەو ئەمینداریەتە تەقەلایەکی بێ ووچان دەدات بۆ بڵاوکردنەوەی ئەدەبی کوردی‌و بایەخدان بە کە له پووری نەتەوەی‌کورد ، مامۆستا «جمال حاجی شریف» سەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندن ووتی :

١ - ئەمینداریەتی گشتی روشنبیری‌و لاوان له سالانی رابووردوودا دەستی یارمەتی بۆ نووسەرانی کورد درێژکردو یارمەتی له چابدانی 20 کتێبی بە زوبانی کوردی

کردووە جگەلە لە ئەستۆگرتنی لە چاپدانی 7 کتێبی تر ، ئەمە تەنها لە ساڵی 1982 کرا ، ئەو کتێبانەی لە چاپ دران گەلێ جۆرە کتێبی وەك : شیعرو چیرۆك و شانۆگەری و فۆلکلۆرو لێکۆڵینەوەو .. هتد .

2 - ئەمینداریەتی رۆشنبیری و لاوان نەك هەر یارمەتیدانی لە چاپدانی دەیەها کتێبی کوردیی خستە سەر ئەستۆی خۆی بەڵکو یارمەتی نووسەرانی کوردی لەگەڵ رووەوە داوە وەك کڕینی سەدەها کتێبی کوردی لەم نووسەرانە .

3 - بۆ پێشخستنی چالاکی رۆشنبیری و بردنی چالاکی هونەری و ئەدەبی بۆپێشەوە ، ئەمینداریەتی رۆشنبیری ، گەلێ رێگای تری هەیە بۆ ئەم مەبەستە وەك ئاهەنگ گێران و پێك هێنانی کۆڕو ، هتد . لە ساڵی 1982 پتر لە 20 کۆڕو فیستیڤاڵی ، ئەدەبی و هونەریی پێك هێناو یەکێك لە چالاکی یە گەورەکانی ئەم ئەمینداریەتە فیستیڤاڵی دووەمی چیرۆکی کوردی بوو کە سێ رۆژی خایاندو زیاتر لە 80 نووسەری کورد بەشدارییان لێ کرد .

4 - لە ساڵی 1982 ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان پتر لە 10 ئاهەنگی گۆرانی و مۆسیقی لە سەرانسەری ناوچەی ئۆتۆنۆمی گێرا .

5 - ئەمینداریەتی رۆشنبیری و لاوان بایەخێکی تایبەتی بە هونەری تەشکیلی و هونەرمەندە تەشکیلی یەکان داوەو لە ساڵی 1982 پتر لە 15 پێشانگای لە ناوچەدا کردەوە .

6 - لە ساڵی 1982 ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان چالاکی یەکی فراوانی نواند بۆ روون کردنەوەی سیاسەتی دەوڵەت دەربارەی گەلێ رووداو بە درۆ خستنی فارسە رەگەز پەرستەکان . بۆ ئەم مەبەستە پتر لە 15 قافیلەی ئیعلامی لە هەموو مانگێکدا بۆ ناوچەکانی کوردستان رەوانە دەکرا ، ئەم قافیلە ئیعلامیانە وێنەی سەرۆکی فەرماندەو پۆستەری سیاسی و جۆرەها کتێبی سیاسیان بلاو دەکردەوە .

«کاروان» رووداوێکی رۆشنبیریی گرنگە

بەڕێز مامۆستا «جمال حاجی شریف» سەرۆکی ئەنجوومەنی راپەڕاندن هاتە سەر باسی گۆڤاری «کاروان» گۆڤاری ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان ووتی :

ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان بە رێك و پێکی ئەم گۆڤارە بلاو دەکاتەوە ، دەرچوونی ئەم گۆڤارەش بە رووداوێکی رۆشنبیریی گرنگ دەژمێرێت . هەر وەها ئیشارەتی دا بە «چاپخانەی رۆشنبیری ، و دەوری ئەم چاپخانەیە لە پێشخستنی رۆشنبیری کوردیدا لە دووا رۆژداو ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیری و لاوان بیر لە دەرچوون و بلاوکردنەوەی رۆژنامەیێکی هەفتانە بە زمانی کوردی دەکات دووای بەکار هێنانی چاپخانەکە

هەروەها بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەنی راپەڕاندن جگە لە لایەنی رۆشنبیری ، وەلامی گەلێ پرسیاری تری دایەوە کە سەبارەت بە باری سیاسی و ئابووری و کۆمەلایەتی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی ی کوردستاندا ئاراستەی کران ، بەتایبەتی سەبارەت بەو دەسکەوتانەی کە شۆڕشی 17 — 30 تەمووز بۆ خەڵکی ناوچەکەی بەدی هێناون و ئیشارەتی بە چەندین پرۆژەدا لەم بوارەدا کە لە ساڵانی پێشوودا جێبەجێ کراون .

هەفتەی قادسیەی صدام وجەژنەكانی ئازار لە چەند وت وویژیكدا لەگەڵ

بەڕیز محمد امین محمد احمد
ئەمینداری گشتی ی رۆشنبیری ولاوان

دوكتۆر خسرو غنی شافی
سەرۆكی زانكۆی صلاح الدین

بەڕیز یحیی محمد رشید جاف
پاریزگاری هەولیر

بەڕیز اسماعیل عبدالكریم بەرزنجی
ئەندامی ئەنجومەنی نیشتمانی

بەبۆنەی هەفتەی قادسیەی صدامو جەژنەكانی ئازارەوە ، گۆڤاری ، كاروان ، مان چووە دیدەنی ی بەریز محمد امین محمد احمد ئەمینداری گشتی ی رۆشنبیری و لاوان ، دوكتۆر خسرو غني شالی سەرۆكی زانكۆی صلاح الدین ، بەریز یحي محمد رشید جاف پاریزگاری هەولیر ، بەریز اسماعیل عبدالكریم بەرزنجی ئەندامی ئەنجومەنی نیشتمانی و داخوازی ی لیكردن كە بەم بۆنەیەوە بۆ خوینەرانی گۆڤارەكەمان بدوین . ئیمەش بە سوپاسەوە وا وتەكانیان بۆ خوینەرانی ئازیزمان بلاو دەكەینەوە .

محمد امين محمد احمد :

پرۆگرامێکی فراوانو پڕ بە پێستی پارێزگاکان گشتیان لە سەری دەڕۆن ، بۆ ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزو قادسیەی صدامەوە . ئەوەی شایانی باسە ئـــەم پرۆگرامە بریتی‌یە لە نەخشە کێشانێکی فراوان زۆربەی زۆری جەماوەرانی خەلك بە تایبەتی لـــە پارێزگاکانی ناوچـــەی ئۆتۆنۆمی تێدا بەشدار دەبن ، ئاهەنگ گێڕانیش بە بۆنـــەی قادسیەی صدام تەنها یەك هەفتە ناخایەنێ وەك هەندێ کەس بە هەلە بۆ ی چوون ، بەلکو نزیکەی دوو هەفتە دەخایەنێو لە 21 ی ئادار دەست پێ دەکاتو لە 6ی نیسانیشدا کۆتـــایی پێ دێت . ئا بەم جۆرە ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی قادسیەی صدام دوو هەفتە دەخایەنێ .

وە بۆ ئەوەی بەم بۆنە پیرۆزانە ئاهەنگ گێڕان سەرکەوتوبێتو جیگای رەزامـــەندی دانیشـــتووانی ناوچـــەی کوردستان بێت ئەمێندارێتی گشتی‌ی رۆشنبیری‌و لاوان یەکەوســـەر سەرپەرشتی‌ی دەزگاکانی راگەیاندنەکانی پارێزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی دەکاتو گەلێ فەرمانی بە جێو کاریگەر ، دراوەتـــە بەڕێوەبەرایەتیەکانی رۆشنبیری جەماوەری‌و یەکێتی‌یەکانی لاوان بۆ سوود وەرگرتن لە پێناو ئامادە بوونی جـــەماوەرو بەشداری کردنیان لەم ئاهەنگانە . ئەوەی گومانی تیا نی‌یـــە ئەم مانگە بە هەموو جەژنەکانو ڕووداوەکانی مێژوویی شوێنێکی تایبەتی هەیە لای گەلی کوردی قارەمانو نەبەز بە تایبـــەتی‌و لە لایەن گشت جەماوەرانی عیراق بە گشتی . وە بۆئـــەوەی ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزو قادسیەی صدام بە رێکوپێکی ئەنجام بدرێتو جێگەی رەزامـــەندی گەلەکەمان بێت هەر وەکو ووتمو جگە لەوەی باسم کـــرد . لێژنەیەکی بالاو تایبەت بۆ سەرپەرشتی کردنی ئـەم ئاهەنگو جەژنانە پێك هاتووەو ئەندامەکانی بەڕێزان : ســــەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندنو ئەمینداری گشتی روشنبیری‌و لاوانو سکرتێری شوعبەی هەولێرو لێپرسراوی نووسینگەی پێشەیی پارتی بەعسی عەرەبی لە شوعبەدا . جگە لەم لێژنەیەش چەند لێژنەیێکی‌تر هەن کە سەر بە لێژنەی بالان لە پارێزگـــاکـــانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی‌دا .

بایەخدان بە جەژنە نەتەوایەتیەکانی گەلی کوردمان لـــە لایەن میری شۆڕش تەعبیرە لە عەقیدە بەرزەکـــەی پـــارتی سەرکردە ، پارتی بەعسی عەرەبی ســـۆشیالیست ، ئـــەم بایەخدانەش سال بە دووای سال زیاتر دەبێو پـــەرەی پێ دەدرێت ، جگە لەمەش بایەخدانو پەرەپێدان بە مافە نەتەوەیە رەواکانی گەلی کورد لە گشت ڕوویەکەوە لە لایەن حکومـــــەتی شۆڕشی 17ـــ30 تەمموزو پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست هەر بەردەوامەو بێ راوەستانە .

لەم بڕوایەش دام کە گەلی کورد لە عیراقدا ئەمڕۆ زیاتـــر لە هـــەموو کاتێـــك لـــە دەوری ئـــالای شـــۆڕشی 17 ـــ 30 تەمموز کۆ بووتەوەو ئامادەیی خۆی پێشان دەدات بۆ پاراستنی دەستکەوتووەکانی‌و پشتیگیری کردنی پارتی بەعسو میری شۆرشگێر لە جەنگی رەوامان دژی کاربەدەستە بە کرێگیراوەکانی تاران . ئەوەی گەلی کوردیشی گەیاندە ئەم قەناعەتە نـــەك دروشمو ووشەو قسەی بریقەدار بووە ، بەلـــکو تـــاقی کردنـــەوەیێکی یەکجـــــار دەولەمەندبوو کـــە لـــە ســـالانی دووایی‌دا گەلی کورد بە تەواوی دۆستو دوژمنی خۆی ناسی. دۆستەکەی ئەو کەسەیە کە بڕوای هەیە بە ئۆتۆنۆمی بۆ کوردو بە گشت مافە نەتەوەیە رەوایەکانی . دوژمنیش ئەوەیە کـــە

قناره بۆ رۆڵەکانی قیت دەکاتەوەو لە پەنای ئاینی ئیسلامی پیرۆزەوە مافە نەتەوایەتیەکانی کورد زەفت دەکاو بەند دەکاو راوی دەنێ . بەڵی گەلی کورد گەیشتە ئەو قەناعەتە کە بەعسی تێکۆشەر دۆستێتیو تاقمە رەگەز پەرستییەکەی تارانو دۆستە خائینەکانی ئەم تاقمە دوژمنییەتیو زوحاکی سەردەمی بیستەمین .

ئەم ساڵەش زیاتر لە ساڵەکانی پێشو . ئاهەنگ گێران بە بۆنەی ئادارو نەورۆز تامێکی تایبەتی هەیە بە تایبەتی دووای شکاندنی گەورەترین هێرشی دوژمنی فارسە رەگەز پەرست کە هێنایە سەر سنووری رۆژ هەڵاتمان لە ناوچەی ـ الشیب ـدا . ئەو خەونە پووچەڵەی کە دەیبینی بۆ ئەوەی وولاتمان داگیر بکات نەهاتە دی ، سەرەڕای ئەمەش گشت هێزەکانی لە ناوچوونو ئەوانەی رزگاریش بوون بە دیل گیران .

ئینجا هیواداین گەلەکەمان رۆڵێکی باش ببینێ لە ئاهەنگەکانی ئادارو نەورۆزو قادسیەی صدامداو هێزە چەکدارەکانیشمان هەر سەرکەوتووبن تاکو رژێمی تارانی بەکرێگیراو دەڕووخێو لەناو دەچی .

خسرو غني شالی

بەر لە بڵاوکردنەوەو دەرخستنی بەیاننامەی 11ی ئاداری ساڵی 1970و جێبەجێ کردنی یاسای ئۆتۆنۆمی لە ساڵی 1974دا ، گەلی کوردی قارەمانو نەبەز تەنها یەك جەژنی رەسەنی نەتەوایەتی هەبوو . ئەویش جەژنی نەورۆزی پیرۆزبوو . ئەم جەژنەش ، خەڵکی کوردستان چ لە شارو چ لە لادێدا بە نهێنی دوور لە چاودێری جاندرمەکانو سیخوڕەکانی میری ئاهەنگیان بۆ دەگێڕا . گەلێ جاریش زەربیەی ئاهەنگێرانی دەدا ، گەلێ لە رۆڵەو لاوە دڵسۆزەکانی تووش گرتنو راکردنو دەربەدەریو . بگرە هەتا لە سێدارەدانو کوشتنیش دەبوون بەڵام میریی شۆڕش 17 – 30ی تەممووزی ساڵی 1968 بە سەرکردایەتی پارتی پێشڕەو پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو سەرۆکی تێکۆشەر صدام حسین دووای خەباتێکی بێ ووچانو سەختو دوورو درێژی پڕ لە قوربانی توانی نەك هەر نەورۆز بکات بە جەژنێکی ئاشکراو رەسمی بۆ گەلی عیراق بە کوردو عەرەبییەوە ، بەڵکو مانگی ئادار بکاتە جەژنو هەموو رۆژەکانی ئەم مانگەی بکاتە شاییو زەماوەندو فیستیڤال . لەم جەژنانە ، جەژنی 11 ئاداری نەمرە ، واتە جەژنی گەیشتنی گەلی کورد لە کوردستانی عیراقدا بە گشت مافە نەتەوەییەکانیو لە پێش هەموویاندا ، مافی ئۆتۆنۆمی لە ناوچەی کوردستان دا .

بەڵێ ، رۆژی 11ی مارتی 1970و رۆژی 11مارتی ساڵی 1974 . بە پیتی زێڕین لە مێژووی کوردا دەنووسرێن ، بۆیە گەلەکەمان هەتا هەتایە بە خۆشو شادی ئاهەنگ بۆ ئەم جەژنە دەگێڕیو مافە نەتەوایەتیەکانی بە خوێن دەپارێزێ ، ئەو مافانەی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بۆی وەرگرتو دەزگاو یاسای بۆ چەسپاندنیو سوود لێ وەرگرتنی دانا .

لەبەر ئەمە ، مرۆڤی کورد لە وولاتانی ترو لە دەرەوەی عیراق بە گشتی روویان لە عیراق کردووەو بە چاوێکی پڕ لە رێزو خۆشەویستی ئەڕواننە وولاتی عیراقو گەلو حکومەتەکەی . وە ئەوەی گومانی تێدانییە ، باری گەلی کورد لە عیراقدا ئەبێتە هۆی راپەڕینی هەموو گەلی کورد لە دەرەوەی وولاتدا چاکترین بەڵگەش بۆ ئەم راستییە خەباتی گەلی کوردە لە ئیراندا دژی تاقمی خومەینیی خوێنمژ .

لە کۆتاییدا ، بە بۆنەی جەژنی ئادارو نەورۆزو قادسیەی صدامەوە ، پەیمان نوێ دەکەمەوە بۆ سەرکردایەتی شۆڕشو هەڤاڵی تێکۆشەر صدام حسین کە هەتا دووا دلوپ لە خوێنمان خەبات بکەین لە پێناوی سەرکەوتن بەسەر دوژمنانی وولاتەکەمانو شکاندنی پیلانەکانی ئیمپریالیزمو بە کرێگیراوەکانی قومو تاران .

یحیا جاف :

بەیاننامەی 11ی ئاداری مێژوویی ، کە میری شۆڕش 17ـ30 تەمموزی تێکۆشەر بەر لە 13 ساڵدا ، واتە لە ڕۆژی 11ی مارتی ساڵ 1970 دا دەریخست، دۆستایەتیو برایەتی‌ی نێوان هەردوو گەلی خەباتگێڕو کۆڵنەدەر ، لە سەر بنچینەو بناغەییکی نوویێو بە هێزو توند چەسپاند ، لەم بەیاننامەیە دا ، میری‌ی شۆڕشگێڕو نیشتمانپەروەر دانی نا بە مافە نەتەوەی‌یە ڕەواکانی گەلی کورد لە عیراقدا . ئەو گەلەی بۆ یەکەم جار لە مێژوودا سەربەستانە تامو چێژی لە مافە ڕەواکانی خۆی وەرگرت . ئەو مافانەی دەیەها یاخود سەدەها ساڵ خەباتو قوربانییێکی یەکجار زۆری لە پێناودا پێشکەش کردو ئاواتە هەرە مەزنەکەی گەلی کوردمان لە 11ی مارتی ساڵی 1970 دا هاتە دی کە میری‌ی شۆڕشگێڕ بە سەر کردایەتی پارتی بەعس سۆشیالیستی نەبەز سەبارەت بە گەل کورد لە سەر پەیمانەکەی خۆی سووڕ بوو جێ‌بەجێ‌ی کردو بە بۆنەی تێپەڕ بوونی چوار ساڵ بەسەر ئەم بەیاننامەیە یاسای ئۆتۆنۆمی‌ی بلاوکردەوەو دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی‌ی دامەزراند وەك ئەنجومەنی یاسادانانو ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنو ئەمینداریتی‌یە گشتی‌یەکان .. هتد . کە لە ڕێگای ئەم دەزگایانە بۆ یەکەم جار لە مێژوودا، گەلی کورد ومارەسەی مافە نەتەوەییە ڕەواکانی خۆی دەکات .

تا بەم شێوەیە بەرەی گەلی عیراق چەسپاو بە هێزتر بوو ، کوردیش بەتێکڕایی ڕووی کردە میرییەکەی خۆی‌و ئامادەیێکی بێ سنووری نیشاندا لەپێناو پاراستنی مافی نەتەوایەتی‌و گشت دەستکەوتووە مەزنەکانی شۆڕشی 17ـ30 تەمموزی پیرۆز. بەڵێ کورد چ لە عیراقدا چ لە ووڵاتانی تردا دووای تاقی کردنەوەیێکی سەر کەوتووانە بۆی‌ئاشکرا بوو کە میری بەعسی لە جیهانی ئەمڕۆ داو بە درێژایی مێژووی گەلان تەنها دەوڵەتەکە مافی نەتەوەیی دایە گەلی کوردی عیراق‌و گەلێ یاساو دەزگای لە پێناو چەسپاندنو پاراستنی ئەم مافە دامەزراند .

تا لەبەر ڕووناکی ئەم ڕاستی‌یە گەلی کورد هەتا بەرگری لە مافەکانی خۆی‌و بەرگری لە شۆڕشی 17 ـ 30 تەمموز دەکات . ئەمەش لە بیر ناچێ کە تەنها حکومەتی بەعس بوو بۆ یەکەمجار لە مێژوودا ئیعترافی بەگەلی کوردو مافە ڕەواکانی کرد بۆیە دەبینین ، گەلی کوردمان قسەی دوژمنان بە درۆ دەخەن بە تایبەتی ئەو دوژمنانەی بە درۆ بۆ کورد فرمێسك دەرێژن ، کەچی سەری کوردەکان دەبڕنو تێکۆشەرەکانیان لە بەت‌دەدەنو بگرە بە هیچ جۆرێك ئیعتراف بە مافی کورد ناکەنو هیچ دەزگایەکی ڕۆشنبیری یا خۆد ڕۆژنامەیێك بەزوبانی کوردی لە ووڵاتەکانیاندا دەرناچێ .

ئەمە لە لایەکدا ، لە لایەکی ترەوە ، گومان لەوەدا نی‌یە کە ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەر لە شۆڕشی 17 ـ 30 تەمموزدا لە گشت ڕوویێکەوە پاشکەو توو بوو ، نەخوێندەواری‌و نەخۆشی بە تەواوی پەرەیان سەند بوو ، سەرانسەری ناوچەکە هەر لە دێییێکی هەژارو زۆر پاشکەوتوو دەچوو ، بەڵام دووای بەرپا بوونی شۆڕشی 17 ـ 30 تەمموز گەلێ پرۆژەی گرنگ کرایەوە، ئەم پرۆژانە بە تەواوی ڕووی ناوچەکەیان گۆڕی . ئەگەر بهاتایە عیراقمان تووشی ئەم جەنگەی بە کرێ‌گیراوەکانی تارانو قم ، نۆکەرانی ئیمپریالیزمی جیهانی‌و زانیۆنیزمی بۆگەن یاخود دەستی تێکدان لە لایەن ئەو تاقمانەی بازاریان بە کورد گەرم دەکەن نەبوایە ناوچەکە زیاتر پێش دەکەوت‌و گەلی کوردمانیش دەستکەوتی تری وەردەگرت . بەڵام گەلی کورد سەرەڕای ئەمەش توانی مافەکانی خۆی بەرێك‌و پێکی بپارێزی‌و ناوچەکە بەرەو پێش بیات‌و شارستانیەتی بگەیەنێتە دوور ترین شوێن‌و ناوچە . تا بەم جۆرە توانی جیاوازی‌ی نێوان شارو لادێ کەم بکاتەوەو لێکیان نزیك بکاتەوە .

دەگەڕێمەوەو دەڵێم مانگی مارت یا ئادار لە نێو مانگەکانی ساڵدا شوێنێکی تایبەتی لە دلی گەلی کورددا هەیە ، چونکی لەم مانگەدا بەیاننامە پیرۆزەکەی مارت دەرچوو .. لەم مانگەدا یاسای ئۆتۆنۆمی جێ‌بەجێ کرا .. جگە لەمەش ڕۆژی نەورۆز کە دەکەوێتە ئەم مانگە کرا بە جەژنێکی ڕەسمی نەك هەر بۆ کورد بەلکو بۆ گشت گەلی عیراقەوە .. ئاهەنگ گێڕانی ئەم ساڵمان بە بۆنەی ئادارو نەورۆزەوە تامو بۆیەکی تری هەیە چونکی ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی قادسیەی صدامیش هەر دەکەوێتە ئەم مانگەو لە 21 ئادار دا دەست پێ دەکاو ، لێرەدا سەرنج ڕادەکێشم بۆ ڕۆڵی جەماوەری هەولێری قارەمان لەگشت شارو لادێیەکانی پارێزگاداو بەشدار بوونێکی تەواویان لە قادسیەی صدامدا کردووە ، لە ڕێگای چوونە ڕیزی سوپای

میللیو بنکەکانیوەو ناردنی سەدەها جەنگاوەری بەشەرەفو کۆلنەدەر بۆ بەرەی شەڕو خەباتکردن دژی کۆنەپەرستو رەگەز پەرستی تارانو قم .. جگە لەمەش جەماوەری هەولێر پوولو دراوێکی یەکجار زۆریان پێشکەش کردووە تاکو عیراق هـەر بەردەوام بێت لە جەنگە رەواکەیدا دژی دوژمنانیو زیاتر لـە 170 هەزار کەسیش تەطوعی کردووە بۆ بەشدار بوون لـە جەنگو دیفاع کردن لە سنوورو خاکی پیرۆزمان . بڕیاری لێ بووردنیش لە کەسانی دوواکەوتوو یا راکردوو لە خزمـەتی سەربازی ، نامەکەی سەرۆك صدام بۆ کـەسو کـارو خێزانەکانیان کارێکی باشی نوانـد لە نێو خەلکەکەداو ، بە هەزاران هاوولاتی سوودیان لێ وەرگرتو روویان کـردە دەوائیری تەجنید بۆ بەشداری کردن لە قادسیەی صدامداو درێژە پێدان بە خەباتو تێکۆشان دژی رەگەز پەرستەکانی قومو تاران دوژمنانی راستەقینەی گەلی کورد .

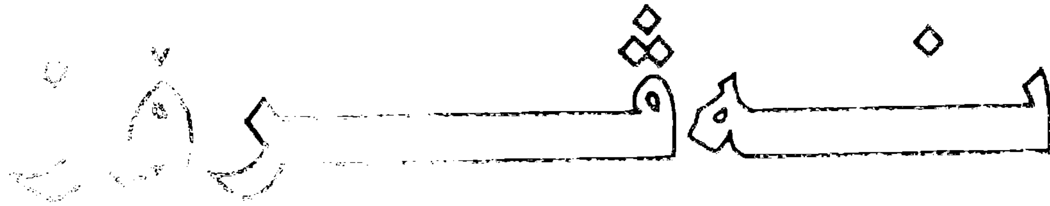

اسماعیل عبدالکریم بەرزنجی

پێش هەموو شتێك بەخێرهاتنێکی گەرمتان لێ دەکەمو بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆز پڕ بەدڵ پیرۆزبایی لە هەموو کارگەرانی گۆڤاری «کاروان»ی خۆشەویست دەکەم بەم بۆنە پیرۆزانە . مانگی ئادار ، شوێنی تایبەتی خۆی هدیە لە دڵی گەلی کورد بە تایبەتی لە عیراقدا . چونکە لەم مانگەدا نەك بۆجەژنی نەورۆز ئاهەنگ دەگێڕین بەڵکو زەماوەند بۆجەژنی 11 ئاداریش دەکەین . پتر لە 12 ساڵ ، گەلی کوردو هەمـوو جەمـاوەرانی عیراق ئاهـەنگ بـەم بۆنـە دەگێڕنو پیـرۆز بایی لە یـەکتری دەکەن ، چونکە لە رۆژی 11 ئاداری ساڵی 1970 گەلی کورد بە مافە رەواکـانی خۆی گـەیشت ، حکومـەتی شۆڕشی 17 — 30 تەمووز بەیاننامەی 11 ئـاداری بڵاوکـردەوە ، مافی تـەواوی نەتەوەییدا بە گەلی کوردی تێکۆشەر ، ئەو گەلەی خەباتی کرد بە درێژایی سەدان ساڵو هەزاران شەهیدی پێشکەش کرد لە پێناوی رزگاریو سەربەستیو دیمـوکراتیـەتو ئازادی ، تـا خەباتەکەی سەرکەوتو پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو سەرکردایەتی هەڤـاڵی تێکۆشـەر کاك صـدام حسین هـەموو مافەکانی ئەو گەلەی سەلماندو دەزگای رەسمیو دەستووریی بۆ چەسپاندنیو پاراستنی دامەزراند .

مانگی ئادار ، مانگێکی پیرۆزە ، چونکە گەلی کورد دوو جەژنی تیایدا هەیە جەژنی ئادارو ئۆتۆنۆمیو جەژنی نەورۆز . مـانگی نەورۆز ، مـانگێکی رەنگینەو سـروشت لەم مانگـەدا یـەکجار جـوانە ، سـەوزە ، پڕە لە گـوڵو گوڵزار ، ئـەوەی جەژنەکانی ئەو ساڵ خۆشتر دەکات ئاهەنگ گێڕانە بە بۆنەی «قادسیەی صدام» کە لە 21 ئادار واتە لە رۆژی نەورۆز دەست پێ دەکات .

لە کۆتاییدا ، بە بۆنەی یـادی جەژنی ئـادارو نەورۆزو قادسیەی صدام دەڵێم : بۆ ئەوەی هەموو رۆژانمان جەژن بێ پێویستە لەسەر رۆڵەکانی گەلی کورد مافە رەوکانیان بپارێزنو لە ژێر ئاڵای پارتی بەعسی هەرەبی سۆشیالیستاو سەرکردایەتی رۆڵەی گەل کاك صدام حسین کۆببنەوەو هەمووماں هەوڵدەین بۆ پتەو کردنو بە هێز کردنی یەکێتی نیشتمانیو بەشدار بین لە جـەنگی رەوامان دژی دوژمنی رەگـەز پـەرست نـۆکـەرانی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم . وە خۆمان بێ بەشی نەکەین لە شەرەفی بـەشداربـوون لە قادسیـەی صدامدا پێـویستە لە سـەرمان هەوڵدەین بۆ بە هێزکـردنی برایـەتی لە نێوان هـەردوو گەلی تێکۆشەر ... گەلی کوردو گەلی عەرەب ، گوێ لە پڕوپاگندەی دوژمنی روو رەش نەگرینو قسەی بە درۆ دەرخـەینو پتر لە هەموو وەختێك لە دەوری پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو سەرۆکی خۆشەویست کاك صدام حسین کۆ ببینەوە ، چونکە هەر بەعسو کاك صدام نەورۆزیان کرد بە جەژنێکی رەسمی نەك هەر بۆ گەلی کورد بەڵکو بۆ هەموو جەماوەرانی عیراق .. هەر بەعسیو کاك صدام وشۆڕشی 17 — 30 تەمووز بەیاننامەی 11 ئـاداری ساڵی 1970 و یـاسای ئـۆتۆنـۆمی سـاڵی 1974 یـان بـڵاوکردەوەو کـوردیـان گـەیـانـدە رۆژێکی پـڕ لە ئـازادیو، سەربەستیو کامەرانیو بەختەوەری .

فيصل مصطفى حاجي

جێژنەکا پیرۆزا مللەتێ کوردە ، شەڤا سەر بیست وئێکی ئاداریێ هەمی چیاو گرێن کوردستانێ دبنە چراو خەتیرێن ئاگرو ڕوناهیێ ، ڕۆژا نەڤرۆزیژی دلێ هەمی کوردەکی دبیتە هێلینا خۆشیو شادیانو ، پەڕۆکێن ڕەنگینو کولیلکێن شیـرین خۆ د بەژنو بالایێن لاوو جانێن کورد دئالینو کەنیو بشکوڕێن دێمو لێڤێن خەلکی بەرنادەن .

ناڤێ نەڤـرۆزێ ژ (نوی‌ڕۆژ)ێ هـاتیـەو د زاراڤێ کرمانجیا ژێریدا دبێژنێ (نەوڕۆز) ، هندەك دیروکنڤیس دبێـژن ئەڤ نـاڤە کـوردی نینـەو هـەلکـەڤتنـا وێ ژی نەوەسایە هەروەکو باهرا پتر ژ مە تێدگەهن .

مە چ ژ ڤێ چەندێ نینە ، بەلێ پا یـا بێخشە کـو ئەو چیـڕۆکـا لسـەر نـەڤـرۆزیو زوحـاكو ئـەژدەهـاو کـاوەی هاتیەڤەهاندن ئەفسانەیەو ، مەسەلا مارانوسەرملانو مەژییێ لاوان تشتەکێ هزرینییەو ، گەلەك ژ چیڕۆکێن کـەڤنێن مـەو مللەتـێن دیژی دهـۆسا بـووینە ، چێـدبیت هینگی د ڕهـ تیژ بووینەو زوبیزوی چووینە د مەژیێن گوهداراندا ، هەرچەندە نهو ڕەنگە ئەو هێزو کارتێکرن نەمایە ؛ بەلێ پا ئەڤ چیـڕۆکە دگەل هەلکەڤتنا نەڤرۆزێدا یێنبووینە هەڤکرو ژێکڤەنابن .

سەد مخابن تاکو نهوژی مە ئەو دیروکنڤیس نەبووینـە یێنی کو دیرۆکـا درستا کـوردان نڤیسییێتو دۆستو دژمنێن کـەڤنو نویـێن کوردان دیـارکربنو خـۆشیو نەخـۆشیێن وان تۆمارکربن .

ئەو نڤیسینێن هەینژی تێهنا خوینەرێ کورد ناشکێنن ، لەواژی هەر تشتەکێ ئەم ببێژین ژ تخـوبێ ڤان نڤیسینیـان دەرناکەڤیتو ڕەنگە هندەك هزرو دلسۆژیا خۆژی تێکەلکەین .

هـەرچەنـدە ئەم بـدرستی نزانـین نـەڤـرۆزا ئێکێ کەنگیو چاوا بوویەو پەیدابـوویە لەواژی نهـو گەلەك بیروڕاو ڕاڤە یێن لسەر هەین بەلێ ئـەم دشێین ژ دیـروکا درێژا وێ بکەهینە چەند ئەگەرێن بەرچاڤودەست .

تشتەکێ زانستییە کو کوهۆرینا ژینێ زمانیژی ڤەدگریت لەواژی نەدویرە [نویڕۆژ] ببیتە [نەوڕۆز] ، بەلێ پا ئەز دبێژم ناڤەکێ هندە پیرۆزو ناڤێ هەلکەڤتنەکـا هندە خـۆش هۆسـا نامێتەگوهۆڕین ، چونکی گوهۆڕینێژی دەستوورو ڕێکوو بناسین خـۆ یێن هـەین . نەخـاسمە (ڕۆژ) ببیتـە (ڕۆز) کو تیپـا (ژ) کوردیەکا ڕەسەنەو دەنگەکێ خۆشێ هەیو ، (نـوی ـ نوێ) ببیتە (نەو) هێشتا ڕێکەك دچیتێ بەلێ ببیتە (نەڤ) یا بێڕێکە ، نەخاسمە نهو ئەڤ دوو پەیڤێن دوماهیێ دبنیڕا بۆ وێ ڕامانێ بکارناهێن .

بەلێ ئەم دشێین ببێژین هەلکەڤتنا نەڤرۆزێ هندا کەڤنە کو ئەگەر کورد ژی نەشێن ببێژن یا مەیە کەسەك نەشێت ببێژن یـا وان نینە ، لەوا لمنوەرە نـاڤو پەیـدابوونـا وێ نە هنـدا فەروگرنگە تەمەت ئەوبارو ڕەنگێ نهو وەرگرتی کو هەلکەڤتنەکا مللەتینیو وەلاتپـەروەرییەو ، نهـو یا بـوویـە نیشـانـەکـا خۆڕستو دیاروگەرما خەباتو سەربەستیا مللەتی ، هەروەسا پیڤکەکێ خۆشیو نەخۆشیا کوردانە ، ژکەڤندا یان کوردا هەر ژ ئێڤارەکا زوی ئاگرێن خۆشیێ ل گوپیدکێنی چیان هەلکرینـەو

رۆژا پاشتر چوونیە سێرانان و گوڤەندو دیلان شاراندینە ، یانژی ئاگرێن رك و تۆلان ل شەڤێن تاری و گران د دلێن سوتی و د جەرکێن کوزری دا شاراندینە و رۆژا پاشتر سیبەرێن دژمنان لێ کرینە ترس و سەهم و لێ ئاراندینە .

ئەگەر ئەم ژ لایێ خۆرستیژی ڤە ل سەروبەرێن ڤێ جیژنێ ڤەکۆلین ، دێ بینین دکەڤیتە دەمەکێ وەسا کو ل هەمی کورستانێ ترسا سەرمایێ دشکێت و هەر کوردا بخو گوتیە [هەیڤا ئاداری - بەفر دگەهتە نیڤا داری - چ نامینیت بۆ ئێڤاری] ، لەواژی ئەگەر کوردان ئەڤ هەلکەڤتنە بۆ مەسەلەکا سیاسی ژی دروست نەکربیت و بکارنەئینابیت و ، هەر بۆ ڤێ مەسەلێ بیت ؛ تشتەکێ دجهێ خودایە ، چونکی ئەم هەمی دزانین زڤستانا کوردستانێ چەندا سەختە و چاوا بەفرو سەرما رێکێن کاری و هاتنوچوونێ دگرن و ژین وژیارا خەلکی چەند تەنگ و تاری دبیت ، ڤێجا ما ئەو کەسێ ژ بن بارکێ هندە گران رزگاربیبیت چاوا پێ دلخۆش نابیت ؟

ئاگرژی نیشانا چەند تشتێن گرنگە ، ئێك ژێ گەرماتیێ ددەت کو بۆ سەرما کوردستانێ گەلەکا فەرە ، ئێك ژی روناهیێ ددەت ، لەواژی ل شەڤا نەڤرۆزێ بەرددەنە دیوێ کاریێ ، بێدی نیشانا ئاڤەدانی و مەردینیێ و ، ئەو کوچکێ هەردەم گەرمبیت و پەلێت گەش تێدابن نیشانا دەستڤەکرن و ناندەهیا خودانی یە ، هەروەسا مێرینیا کوردان هەر ژ کەڤندا ب هندێ دەرکەڤتییە کو دژمنێ خو ئاگەهدارکریە ئەڤجا گورزێ خۆ دانایێ و کوردێ رەسەن خەنجەرێ ل پشتێ نادەت ، ئەڤ ئاگرەژی ناڤتخودانەکا مێرانە .

هەروەسا نەڤرۆز دکەڤیتە سەرێ بهارێ و ، بهار دەرگەهێ ژینێ یە ، نەخاسمە بۆ ژارو ژێرو رێنجبەران . ل بهارێ گیا شین دبیت و بشکۆژ ڤەدبن و زەڤی گەرم دبیت و تێهن ڤ رهێن داروباری دا دچیتەخاری و کولیلکێن ڤیڤی و سەوزەی و دەرامەتی بەرەبەرە گەش دبن و باخ و باخچە دخەملن و تەرش و پەز دزێت و شیرو رێچال مشەدبیت ، ما ڤێ خۆشتر د خۆرستیێ دا هەیە ؟

ئەڤە ژبلی کو ئەو دلتەنگیا زڤستانێ .. کێمڤەبوونا قیتی .. ترسا نەساخیان .. ژێکدویریا هەڤال و هوگرو خزم و کەسوکاران هەمی دبنە هیڤی و خۆشی و .. هەمی جهەکێ کوردستانا رەنگین دبیتە سێرانگەه و هەمی دیمەکێ بشکوری و شیرین دبیتە گولدان هەمی پەیڤ و گوتنێن خەلکی دبنە هۆزان .. دبنە ستران .

ئەحمەدێ خانی ئەڤ دیمە بوویە و ل ڤی جهی ژیایە و نەڤرۆز هۆسا دیتیە ، لەوا گوتیە :

دانای معمری کو هەن سال
ئەڤ رەنگهە گو ژ بو مە احوال
کو عادەتی پێشی یی زەمانان
ئەڤ بو ل هەمی جەهـو مکانان
وەقتی وەکو شەهسواری خاوەر
تحویل دکرە ماهی آزەر
یعنی کو دهاتە بورجی سەر سال
قەت کەس نەدما د مسکن و د مال
بالجملە دچونە دەر ژ مالان
حتا دگەهشتە پیرو کالان
رۆژا کو دبویە عیدی نەورۆز
تعظیم ژ بو دما ل دل ئەفرۆز
صحراو چەمەن دکرنە مسکن
بەیداو دەمەن دکرنە گولشەن
خاصما عزب و کچی دبلکر
القصة جواهری دنادر
تێکدا دمزین و ملبس
ڤێکرا ل تفرجی مرخص
لکن نە بە تهمت و بە منت
بەلکی بە طریقی شرع و سنت
لەورا کو ئەوان غرض ژ گەشتی
مقصود ژ چونی ئەوان ب دەشتی

ئەو بو کو چ طالبو چ مطلوب
یعنی دو طرف محبو محبوب
ئەڤ هەردو جلب کو هەڤ ببینن
کفوی دخوە ئەو ژ بو خوە بینن

هەروەکو د . عز الدین مصطفی رسول د کتێبا [احمدي خاني]دا دبێژیت : ئەگەر ئەم لدویڤ قوناخێن جێژنا نەڤروزیو هیمـایێن ویو نـەریتو خورەڤشتـێن گەلێن روژهـەلات بچین نەخاسمە گەلێ مە یێ کورد ، دێ قوناخەکێ بینین ئەم دشێین ببێژینێ قوناخا خانی ، کو ئەو باسێ ئـەفسانـەیا کـاوەی یان زوحاکی ناکەتو ، نەڤروزی نە هـەر دکەتـە سەرێ سـالێ ـ هەروەکو هوزانڤانێن بەری خو ـ وەکو جزیری ـ بەلکو باوەرا وی ئەوە کو هەر ژ کەڤن‌دا کوردان روژا نەڤروزێ کو سەرێ سالێیە کریە جێژنا ژڤانێن کورو کچان کو بسەربەستی چاڤێن خو ل ئێکودو گێراینە داکـو هەریـەك هەڤگیـانەکێ بـدلێ خو ژیبگریت .

هەروەسا د . عزالدین دبێژیت :

خانی رایا خو لسەر ڤی نەریتی هەبـوویەو ، لنـك وی پیروزبوویەو کریە دەرگەهێ دەسپێکرنا بەرچاڤا چیروکا خوو یێکەم ژڤانا پالەوانێن خو ئێخستیە وێ روژێ :

دەورا فەلەکێ ژ بەختێ فەیروز
دیسان کو نما ژ نوڤە نەوروز
مبنی لە وی عادتی مبارك
خەلکی شەهریو سوپاهیان بجارەك
بازێرو کەلاتو خانی بەردان
تشبیە بە نژدەیانو جەردان
صف صف دمشینە کوهـو دەشتان
رەڤ رەڤ دخوشینە سەیرو گەشتان
اصناڤ امم صغارو کبار
قطعا ڤەنەما د شەهری دیار
هندەك بە پیایی چونە باغان
هندەك بە سواری چونە راڤان
هندەك بە تەبایيو بە کثرت
هندەك بە هەڤالیو بە وحدت
رابونەڤە خانمو خواتین
وان ژی تژی گول کرن بساتین
حوران کرە مسکنی خوە جنت
بێ پەردەو بێ ملالو منت
دوشیزەو دوخترو روالان
پاکیزە عذارو زولفو خالان
اترابو کواعبی دعذرا
مەردانو مراهقی دزیبا
اصحابی قماشی لطفی روخسار
اربابی متاعی حسنی دیدار
وان لێك دکرن متاعی یەك عرض
تەخمین دکرن بە طولو هەم عرض
سەودا گەری عشق بوون د بازار
هەم بائعی حسنو هەم خریدار
سەر سالیو باکرو روالان
سەد سالیو جوانو پیرو کالان
سەرسال ل رەسمو راهی معهود
گێران دچوە مقامی محمود

لدویماهیێ مە دڤێت ببێژین هەمی گەلێن جیهانێ جێژنێن خو هەنەو ، گەلەك ژ ڤـان گەلان لسـەرێ بهارێ ئـاهەنـگەو شەهیانا دکەنو هندەك ژێ هەر نەڤروزێ دگەل مەو وەکو مە دکەن . نەڤروزا مە کـوردان ژی هەرو هـەر نیشانـا هیڤیو خوشییێەو دروشمێ خـەباتێو خـوشتڤیا وەلاتییـە ، روژا خوش دلێ خەلکی ب وێ خوشەو ، روژا نەخوش ب هیڤیا ویو ئاگرێ وێ . هیڤیدارین نەڤروزا ئەڤسـاله پیروزتـربیت ژ یێن بوورین .

من وەج ژ کتێبـا [احمدی خـانی 1650 — 1707] شاعـراً ومفکـراً ـ فیلسـوفـاً ومتصوفاً ـ یا دکتور عز الدین مصطفی رسولو ، دیوانا (مەمو زین) یا گیومکوریانی دیتیە .

د. احسان فؤاد

که نەورۆز بەرێوە بێت ، چرۆکان نەش‌ونمای دەم کردنەوەیان بێ ، یادگارەکان تێکەڵی یەکتر بن بکشێن بەرەو سەر چاوە ، دڵ لەتوێی سینەدا هەر ئەوەبێ نەتوێتەوە ، گەشکەی لێوی بودکی خەیاڵ ، لە هەموو سووریەک ، بوولەکەیەکی وا ئاڵ بچنێت ، کە لە لالە سوورتر بنوێنێت !

دەلیم : بۆ

نەورۆزێك کە لە قووڵترین گۆشەی دڵو دەرووندا جێیەکی ئاوای بۆ خۆی کردبێتەوە ، ئاوا بەسترابێ بەچرۆو ئەڤینو سۆزەوە دەبێ چۆن بە پیرییەوە بچینو پێشوازیی لێ بکەین .

لە سۆزی دڵەوە ئێستاکێ من بەم جۆرەی خوارەوە بۆی دەچم :

دەبێ ئاگر لە بۆ چڵ تینێ پەیداکا ، چرۆکەش بێ
لە بن بەفرا هەڵالە سەر بلند کا تاکو هاوبەش بێ

لەگەڵ هاژەی پلەی کێوا کەوی مژدەو سەدای قاسپە
لە تەك دەنگی ئەوا لاوان بجۆشن وەك دەمی کڵپە

تەنانەت رەنگی دڵدارییش وەکو نەورۆز دەبێ نەوبێ
چ خۆشە سوخمە بۆنی نێرگزی لێ بێو سەدای کەو بێ

رەقیب دوور بێ ، لە توونی بابە ئاوارەی دەسی خێو بێ
لە تەك یار دابنیشیت هاودەمت سروەو بزەی لێو بێ

لە دووای هەر رازێ سەیری لوتکە کەیت : لوتکەی سپیی کێوان
لە دیلیی شارو دیواری بە دوور بی وەك هەڵۆی ئا سمان

... و ...کی میژوویی

ئەم وێنەیەمان لە كاك عبدالرقيب يوسفەوە پێگەیشتوە كە وەك خۆی نووسیویە ، لە لای بەرێز خالص اسماعيل ئاغای غفور خان بووەو كەوتۆتە دەست ئەم . وێنەكە بریتی‌یە لە ئاهەنگێك كە ساڵی (1945) بە بۆنەی جەژنی نەورۆزەوە لە لایەن (یانەی سەركەوتن) ەوە لە بەغدا سازكراوە .

هەروەها كاك عبدالرقيب نووسیویە كە بەیاریدەی مامۆستا احمد خواجە، ئەم بەڕێزانە لە وێنەكەدا ناسراونەتەوە :

1 – فائق محمود افندی .
2 – احمدی حمه ئاغای پشدەری .
3 – بابكر ئاغای پشدەری .
4 – غفور خانی ناودەشتی .
5 – كريم سعيد زانستی .
6 – علاء الدين سجادی .
7 – عباس مامند ئاغا .
8 – احمد خواجه .
9 – عبدالقادر قزاز .
10 – مەلا حوێزی حسن ئاغای غفوری .

• پیرە مێرد •

نەورۆز

ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە
جەژنێکی کۆنی کوردە بەخۆش و بەهاتەوە

چەند ساڵ بوو گوڵی هیوای ئێمە پێ پەست بوو تاکو پار
هەر خوێنی لاوەکان بوو گوڵی ئاڵی نەو بەهار

ئەو رەنگە سوورە بوو کە لە ئاسۆی بڵندی کورد
مژدەی بەیانی بۆ گەلی دوورو نزیک ئەبرد

ئەوا رۆژ هەڵهات لە بەندەنی بەرزی وڵاتەوە
هەر خوێنی شەهیدە رەنگی شەفەق شەوق ئەداتەوە

نەورۆز بۆ ئاگرێکی وەهای خستە جەرگەوە
لاوان بە عەشق ئەچوون بە بەرەو پیری مەرگەوە

تائێستا رووی نەداوە لە تأریخی میللەتا
قەڵغانی گوللە سنگی کچان بێ لە هەڵمەتا

پێی ناوێ بۆ شەهیدانی وطن شیوەن و گرین
نامرن ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین .

نەورۆز لە شیعری کوردیدا

ئەحمەدی خانی

رۆژا کو دەبوویە عیـــدی نەورۆز
تەعظیمی ژبو دەما دل ئـــەفرۆز
صـەحراو چـەفەن دەکرنە مەسکەن
بەیـداو دەمـەن دەکرنـە مەســکەن
بەیـداو دەمەن دەکرنـــە گولشـەن
دیسان کود نەما ژنوو نـــەورۆز

■ ■

بوەردان زەێین گولشـەن چیمـەن لالە پشکفتن
بنەفش‌و چیچەکان ڤێکرا شەفەق دانێك د رەوزێ‌دا

■ ■

ئەو لالەیێ گوڵ تازە تەڕ فەسلا بەهار کوو تێنەدەر
جی بهەڤرا تێنەدەر خۆش‌خۆش دعەردو خـارەدا

مەلای جزیری

نەورۆز گوڵ خیـــزان ، نەورۆز گوڵ خیـــزان
وادەی وەهـــــارەن نـــەورۆز گوڵ خیـزان
خاســـەی نەورۆزان نـــەیای هــــەردەوە
یەك یـەك بەرشـــامان نـــەتۆی پـــەردەوە

سەیدەی هەورامی

نەســیمی بایی نەورۆزی شەمیمی عەبهەری هێنا
بەریدی عاشـقان دیسان پەیامی دلبەری هێنـــا
مەگەر رێی کەوتە زولفـو رووی حەبیبم بایی نەورۆزی
حەیاتێکی بەدنیـــا داوە بۆ گوڵ عەنبەری هێنـــا

وەفایی

بۆ گوڵی رووت هاتم‌و پەرچەم ئەبێنم بۆیـه وا :
ماهی نەورۆزم بە شێوەن وەك محەرەم خۆش نوواند

حەریق

گوڵی سوور ئەی کچی نەورۆز ئەرێ کام دەس لە باخی ژین
لەبۆ یەك دەفعە بۆن کردن بە ناکامی ئـەتۆی هێنـــــا

دڵدار

نـــەورۆز

بەســووریکی تر ئەســتێرەی ئینسان گـر
قەومی کۆنی خستەوە جـەژنی ئاگـــر
کام قەومی کۆن ، کام جەژنی بەرزو پیرۆز؟
قـەومی مادی ، جەژنی بلنـدی نـەورۆز !
ئەو نەورۆزەی کـە هەزاران بەهـــارە ،
لەرێی کوردا گـــڕی ئاگـــری دیارە ..
باوباپیرمـــان هەتـا ئـەڕۆن پشـتاو پشت ،
لەم ئاگرەیان دەورە داوە چین‌چین ، گشت .
لەچوار دەوری ئـەم ئاگرە رەنگاو رەنـــگ
کۆڕ گـیراوە بەپێکـەنین‌و ئاهـــــەنگ
بانگی شـێوان هـەتاکو بـــەر بـەیانی
چۆپی بووەو بــــەزم‌و نۆش‌و گـــۆرانی
لەوســـاتەوە تا ئێســتاکە بـەم چەشـنە
هەموو ســەری ســاڵی تازەمان جـەژنە
میوانی کۆن بـــەڕێ ئەخـــەین‌و تـازە ،
بەپێکـــەنین ئەگاتـــە بـــەر دەروازە ..
خۆشیت هێنـاو فەرت هێنـــاو شیرینی !
تۆ بۆ ئێمـە بەهەشتی خـەو بینینی ...
بە هاتنت بـای بەســتەڵەك بەفری دەشت ،
گیانی سپارد گوڵی ڕوا جێگـــای گەشت .
لە تـاریکی لـە چوار دیواری زســـتان ،
سەرفرازبیت ! ســەرفراز بو مـەلی گیان !
ئێســتا نۆخەی ئاسمانێکەو هـــەتاوی ،
گیـایەو گوڵەو مەلـەو خوڕەی چـــەماوی
چی خۆشــترە لەوەی تەبیعـەت جوان بێ ؟
ماوەی سەرنج پانایی گشــت ئاسمان بێ ؟
گیانی سەرمەست ، باڵداری رێی هیوا بڕێ ،
بەرزبێتەوە بە پەڵەی هـــەور بـدا دڕێ ؟
بفـری بـڕوا بۆ کوردوستانی ئـــاوات ،
ماندو نـەبێ ، هـەر بڕوات‌و هـەر بڕوات
هەتـا ئەگاتـە لوتکەی شـــاخی سەربەست
بێ زنجیری گەل ئەبینێ‌و ئــەبێ مەســت

گۆران

بەهـەوری نـەورۆز گوڵ چـاوی شـۆریا
تو ، پیـاڵە ، شـەراب ، دامێنی چیـــا
ئیمـرۆ تێـر سـەیری سـەوزە گیـا بکە
سـبەی لە خـاکت سـەوز ئەبێ گیـــا

سەلام

دیاریی دەستی ئەم «کاروان»ە
چەپکێ خونچەی ناسک و جوانە

نەورۆز لە شیعری کوردیدا

نەورۆز

نەورۆز گوڵاڵەی نایەسەر پەرچەم
نێرگسی رشتە دەشتو کەنار چەم
لەگەڵ توانەوەی سەهۆڵ چرۆ
تیایا توایەوە پرشنگی ئاسۆ
ئەم رۆژە تەنیا بۆ بەهار نیە
هەر جەژنی گوڵو لالەزار نیە
یادی رۆژێکە کوردی قارەمان
قەڵا سەختەکەی دوشمنی رمان
کورد دلێرانە خۆی نەدا بە کوشت
بۆ ئازادی بوو خوێناوی ئەرشت

کامەران

دەستەی قوتابی کچو کوڕی وورد
نەوەی کەلوررو زازاو هەموو کورد
لە قوتابخانە شێرانە وەك کورد
ئا ئەم بەیانیە ئەمەیان ئەووت
وەتەن نەورۆزە نیشانەی بەهار
دەك پیرۆزت بێ نەك جارێ سەد جار
تا دوشمن بمرێ دۆستیش بە شادی
بژیو ببینێت رۆژی ئازادی

ا. ب. هەوری

نەورۆزو .. چاوەڕوانی

دوژمنانی گەل وەرن ئەمجارە مەرگی ئێوەیە ..
داری مێژووتان بەرێکی تاڵو کرچی پێوەیە !
دوێنێ خوێنی رەنجبەرو جووتیار ئەبوو بۆتان بەمەی
رەوڕەوەی رۆژگا ئەسووڕێ. ئەو مەیە ئەمڕۆ وەیە
ئەو تەلارەی وا بناغەی لاشە بوو رووخا .. ئەما ..
جێکەتان ژێر پێیە ، گۆڕتان ژێر گڵی ئەو شیوەیە
ئاگری نەورۆزی هۆزم بەندە ئەمڕۆ شادە گەل
باوەڕم خۆراکە بۆ ژینی بڵێسەی .. میوەیە !!
خۆری چینی رووتو برسی وا هەڵاتو دەرپەڕی
چاخی مەرگی سیخوڕی بێ بەینەتی بەد شێوەیە
خاوەنی خاكو زەوی جوتیارو پاڵەو رەنجبەرن
مەشکەژەن ئەمڕۆ بە نرخەو شاگوڵی ئەم کێوەیە
جەژنو نەورۆزی ژیانی نوێیە ، گەل ئازادەیە
چاوەڕێی مژدەی بەهارو هەڵمەتی ئەو دیوەیە

ئەحمەد تاقانە

نەورۆز

چەکوشی مەلاس لە دەستی زبرا
چیرۆکی هێزی ئەو برسیانەیە
لەشیئەتوێننەوە لەناو ئاگرا
« کاوە »م نموونەی ئەو داستانەیە

کاوەی سەردەستەی چەوساوەی مێژووم
ئەو بانگەی کەدای لە لووتکەی بەرزا
بۆ نەوەی کوردی ئەمڕۆو داهاتووم
دەنگ ئەداتەوە لەگەڵ « نەورۆزا »

رەشو رووی کورد ئارەقی رەنجیان
کردە سەر زەوی تنوی وڵاتم
ئەوسا دروێنەی سەختی تێکۆشان
بوو بە خەرمانی بەرهەمی هاتم

شێرکۆ بێکەس

کوردستان بەهەشتی زەمین
جێی تێکۆشانو راپەڕین
مەڵبەنی کاوەی قارەمانی
کوردستان ، کوردستان

ئەی نەتەوەی کوردی دلێر
رۆڵەی نەبەردو بێچوە شێر
هەستە هەستان دەرمانە بۆ
دەردو ئازاری جەستەی تۆ

کوردستان ، کوردستان

وا نەورۆزە جەژنی گەلە
ئاسۆ رازاوەی دەم کەلە
با نەورۆزو بەهاری کورد
پێگەێنین بەدەستو برد
کوردستان ، کوردستان

محمد صالح دیلان

- پێزانێ ئالیخانی -

ب خێرهاتی سەرچاڤێن مە جەژنا نەڤروز
بیست وییکێ ڤێ ئاداری مەکر پیروز
بوتە جەژنا سەرێ سالێ ئەمین دلسوز
ڤێ بهارێ شەڤا تاری دێ کەینە روز

** **

چ بهارە ، چ دیندارە نەڤرو هاتی
ئەڤێ روژا هندە گران ڤەهەلاتی
ئاگرێ « سەرین چیا » گولا وەلاتی
بو گەلێ کورد و کوردستان تو خەلاتی

** **

نێڤارییا تە ل گەلی دبیتە تاری
بچویك و مەزن ، پیروجان ب ئێك جاری
کت کت وەکی زاڤاو بویکا دچین هاری
« کیمە ئەز » .. گەلێ نەبەز داروبیاری

** **

ژ لورستان و موکری و ماکوو بایەزیدێ
هەتا زاخوو ئازربیجان و ئامودێ
ژ دەشتان و مائی و جەهەننەم و بادێ
هەتا زێوەو کویەو بانگول بەرێ خویدێ

** **

دەنگێ شالیل و بولبولا دول دەنگ ڤەددەن
هێل هێلا جوتیارا تەویکا ڤەددەن
سەد فەرەش و کاوا دگرن و بەردەن
ئاخینك لێ هەوددەن لێ دسوژیتن بەدەن

* *

گەر ڤان روژێن خوش و گەش و بیر ئینسانان
تەڤ جیهان ب خوینیت سەیکەو کیوپیدان
ئەلیاز و ئوزیریس و ئیزیس و مریەیان
ب خوبکەن سەر بلندی و نان و ژیان

* *

ئەم ژی ژتەرا چەمی یایی نە هەمی دەما
گەریا کێم بیت گوڕی و لەبیزین وسەما
ژمەنەگرە ب بینە ڤێ باری خەما
یا ژ مە دهێت هەبیت ، نەبیت چەند ژی ڤەما

* *

ئاگرەکێ هەلکەین تژی کەسك و سورو ئاس
سەرکوپێن مەتین و ئەلەگەز و ئاراس
هەر سال دیاریاتە ئاگرو روناهی بو کاس
سەرپشك ئاڤیستاوو مەموزین وڤیراس

لەتیف بەرزنجی

بە یادی کاوەی چەکوش وەشێنت
شۆڕشی سووری سەراپا خوێنت

یادی ئەو ڕۆژەی گەلی قارەمان
قەلا سەختەکەی زۆرداریان ڕوخان

ئەو ڕۆژە لای کورد گەلێك پیرۆزە
لە هەموو شوێنی جەژنی نەورۆزە

پیرۆزبێ لە گشت کوردو کوردستان
کوردی دوور ولات لاوی نیشتمان

سەرما کۆچی کرد بەفر تواوە
بەگوڵ و نێرگس ولات رازاوە
گوڵاڵە سورەی کەژو کێوەکان
ڕوا بە خوێنی گەشی شەهیدان
ئەوا لە ئاسۆی گەلی نیشتمان
مژدەی ڕزگاری ئەدا بە گەلان
بەیادی هەمو جوانە مەرگانی
لە ڕێی خەباتا بونە قوربانی
ئەمرۆ کوردستان گشت نەوەی کاوە
ئاهەنگ دەگێڕن بەو یادو ناوە

نەورۆز

د. شوکریە رەسول

کە جەژنی نەورۆز نزیك دەبێتەوە زۆر یادگاری کۆنو دێرینی سەردەمی منالیو دەستە خوشەکانو کوڕانی گەرەکەکەمان یاد دەکەوێتەوە .. پیش نەورۆز بەدوو رۆژ کوڕگەلی گەرەك بێجیاوازی بەرەو مەیدانی ماست فرۆشەکانو گوزەری لاستیك برەکانو سەرگردی پێش حەمامی سوورەت هەولی کۆکردنەوەی تایەی سەیارەو لاستیك کۆکردنەوەمان دەدا تاکو لە گۆڕەپانی گەڕەك یاخود سەریالەکە کە گەورەترین قەلای گەرەك بوو، یا لەسەر گوێسوانەکان لە ئێوارەی نەورۆزدا هەموو بەخۆشییەوە ئامادە دەبووینو ئاگرمان دەکردەوە ..

ژنانی گەرەکیش هەر مالە چەند کرێگرتە بوون لەبەر دەرگای مالەکە دادەنیشتن ، هەموویان رووخۆشو دەم بە پێکەنین سەیری منالانی گەڕەکو ئاگرکردنەوەیان دەکرد .. لەزۆر مالیشدا بۆنی قوبولیو پلاوو یاپراخ گەرەکی پر کردبوو .. لەگەل ئاگرکردنەوەدا لە زۆر لاوە تەقە دەکراو نیشانەی خۆشیو هاوارو قیژەی منالانیش شاری گرتبۆوە.. نمنمەی بارانیش جار جارە ئاگرەکانی کز دەکردەوە ..

چۆلەکەو کۆترو بالندەکان خەریکی پشوودانو بێدەنگی خۆیان بوون .. دەنگو گۆرانی منالانو شادیو خۆشی ژنانی گەڕەك لەهەر لایەکی شاردا بە جۆرێك دەنگی دەدایەوە .. مەگەر یادگاری تیژی منالیم یادتان بخاتەوە .. بێ ئەوەی منالانی گەرەکو دەستەخوشکانم هەست بە ماندوو بوون بکەین .. هەموومان بەخۆشییەوە شەوی نەورۆزمان بەرێ ئەکرد.. ها ئەوەشم یادکەوتەوە کە بەچوار دەوری شاردا لەسەر قەبرانو گردی سەیوانو مامەیارەو شێخ محێدینو شێخ نەتاحیش ئاگری نەورۆز دەکرایەوە .. لەسەر چیای گۆیژە بە نووسینی ئاگر شار دەرازایەوە .. من ئەو کاتە لە خۆشی ئاگر کردنەوەو گۆرانیو چەپلە نەم ئەزانی نەورۆز چییە ! .. داپیرەیەکیش نەبوو حیکایەتی نەورۆزمان بۆ بکا .. بەلام کە چوومە قوتابخانەی سەرەتایی مامۆستای وانەی کوردی خاتوو « بەهیە مەعروف » حەکایەتی نەورۆزی بۆ گێڕاینەوەو سروودی نەورۆزی پێ لەبەر کردین ..

کە گەورە بوومو چوومە پلەی خوێندنی ناوەندیو ئامادەیی بەهۆی خوێندنەوە لەبەرزی نەورۆز تۆزێ تێگەیشتم ..لەولاو لەولاش گوێ قولاغی نەورۆزی سەردەمی پیرەمێردی شاعیرمان دەبیست کە بەمانگانە کەمەکەی خانەنشینی هەموو سالێ ئاهەنگی نەورۆزی بۆ کوڕگەلو قوتابخانەکەی ساز دەکرد .. زەردو سوور ، ژنو پیاو ، کوڕو کچ ، هەموو روویان دەکردە کارێزی وەستا شەریفو گردی مامەیارە ، لەوێدا تا ئێوارە قوتابیانو لاوان بەگۆرانیو سروودو هەلپەرکێو دەهۆلو زورنای خۆمالی دۆلی کارێزی وەستا شەریفی ئەهێنایە جۆش .. هەوهەوی شۆڕە سوارانو ئاوازی فۆلکلۆری کوردیو یاری کەوشەلو قەلە مردارەکەی فەقێ .. لەلایەکی ترەوە سێبازو ئاشە بە تەنگورێی منالان ئەو ناوەی گرتبۆوەو هەر کۆمەلە لە ئاوازێکی دەووتو چاوەروانی یاپراخو کەبابی پیرەمێرد بوون .. ئەوەش لەزاری خەلکەوە فێر بووم ..

ئاگری نەورۆز کرایەوە

حاجی تۆفیق بوورایەوە

کە گەورە بوومو ژیانی پیرەمێردم خوێندەوە زانیم پیرەمێرد ناز ناوەو حاجی تۆفیق ناوە ئەسلییەکەیەتی ..

بەلێ سال لە دوای سال بیرکردنەوەم دەربارەی نەورۆز روونترو فراوانتر بوو .. تێگەیشتم لە نەورۆزدا دار چرۆ ئەکا،

▷ گیا گوڵ ئەکاو ئاو ئەژێیتەوە کانیو سەرچاوە دەتەقێ ، سەرما ئەرەوێتەوە ، بەفر ئەتوێتەوە ، دلیش دەگەشێتەوەو گیان لەبەر دەبوژێتەوە .. ئەو رۆژە لای گەل دەبێ بە رۆژێك دار سەما ئەکا ، گیا شنە ئەکا ، ئاو خوڕە ئەکا ، گیان لەبەر بازی ئەکاو ئادەمیزاد بەخۆشیو شادی گەشە ئەکا .. ئەوەش فێربووم نەورۆز نەك هەر چیرۆکێکی گوێ ئاگردانە بەڵکو داستانێکی قارەمانی‌یە لە زۆرداری ئەژدەهاکو ئازاییو نەبەردی خۆبەختکردنی کاوەی ئاسنگەر دەدوێ ، وێنەی چاکەو خراپە رەمزی ماری سەرشانی ئەژدەهاکو کێشەی زۆردارو زۆرلێ کراوپیشان ئەداو .. لەوەش گەیشتم قارەمانی سەرکەوتووی داستانی نەورۆز هێزێکی خێرخواو مرۆڤێکی کورد پەروەرو ڕۆڵەی چیا بووە .. ئاڵاو ئاگری نەورۆز رەمزو نیشانەی سەرکەوتنو رزگاری بووە .. کە بویشم بە مامۆستا ، لە دانیشگا ماوەیەك بەلێکۆڵینەوەی پیرەمێردی شاعیرو رۆڵی پیرەمێرد لە زیندوکردنەوەی جەژنی میللی نەورۆز زۆر شتی شاراوەم بۆ ئاشکرا بوو .. زۆر شتی ترم لەملاو لەولا بیست ..

کامەرانی شاعیر ووتی : « لە سلێمانی لە ساڵی 1946دا دەستەیەك لە لاوە خوێن گەرمەکانی ئەو شارە بریاریاندا ئاهەنگی نەورۆز بگرنە دەست خۆیان لە قوتابخانەی ئامادەیی ئاهەنگێکی گەورە گێرا بەناوی ئاهەنگی «نەورۆزی مەشخەڵەکان» لەو ئاهەنگەدا پیرەمێرد وەك میوانێك بانگ کرابوو .. بەبۆنەی نەورۆزەوە پرسیارێکیان لێ‌کرد ، کە پیرەمێرد بەخۆیو گالوکەکەی دەستی هەستایە سەر دوانگەکەو ووتی :

بەسەر شاخی ئاراراتدا بەلاوك پیرەمێرد سەرکەوت
ووتی شوێنم کەون کوڕگەل شەوی سەرکەوتنە ئەمشەو
ئەمەی ووتو دوو تنۆك فرمێسك بە چاوانیا هاتە خوارەوەو ووتی : « زۆر بەختیارم ئەمرۆ بەچاوی خۆم رۆڵەی گەلەکەم بینی کە ئاهەنگی نەورۆزو ئاگری نەورۆز ئەکاتەوە .. ئەمردەو ئاواتەکەم هاتە دی » ..

بەبۆنەی هاتنی نەورۆزو جەژنی نەورۆزەوە جوانترینو ناسکترینو بەسۆزترین پیرۆزبایی پێشکەش گەلەکەم دەکەم .. هیوامە هەموو کاتێکتان هەر جەژن بێت ..

1983–2–21

نووسینی : صالح ابو اصبح
وەرگێرانی : مەغدید سۆران

هێشتا ئاگاداری ئەو رەنگە خوێناویەی نەببووم کەبروێەوە لکابوو ... پێم گوت :

- **تۆ کێ‌ی ؟**
- **فرشتەی تەل زەعتەر**
- **لە کوێوە هاتووی ؟**
- **لە قووڵایی دەریاکانەوە**
- **لێرە چی دەکەی ؟**
- **هاتووم بە ئاگات بێنم !**

ئەو دەنگەو باسانەم ئەخوێندەوە کە بێ پسانەوە باسی شەڕی نەهری باردو عەین رومانەو شەڕو ... شەڕیان دەکرد ، هەمیشە تەل زەعتەریش بە دوایەوە ... بە توڕەیی‌یەوە پرسیم :

- **لە بابەت تەل‌زەعتەرەوە چیت بیستووە ؟**

فرشتە پێکەنی ، ئاهەنگو جۆری پێکەنینە کەی وەك ئەوەی بە من پێ بکەنێ وابوو ... نەم ئەتوانی بەباشی سەرو چاوی بەدی بکەم ، کە دووبارە بزربووە ! هاوارم‌کرد :

- **تۆ لە کوێ‌ی ؟**
- **من لێرەم**

تەنانەت تارماییشی دیار نەبوو ، بەڵام بە باشی گوێم لێوە دیسان پێ دەکەنی !!

- **ئێرە ! ؟ ئێرە .. لە کوێ ؟**
- **لە هەموو شوێنێك**
- **بەڵام من تۆ نابینم ، نە خۆت و نە رەنگە خوێناویەکەت کوا .. کوا لە کوێیت ؟**

- **من وەك قوناخ بێ رەنگم ؛ لە پاش ماوەیەك دایە پاڵی ، ئاخر تۆ فەلەستینی لە قوناخ هیچ تێ ناگەیت .**

پێم ووت :

- **پێم بڵێ مەبەستت قوناخی سەختو خوێناوی**

فرشتەی تەل زەعتەر

تەل‌زەعتەرە ؟

بە پەلە پەل‌و پەریشانی وەڵامی دایەوە :

- ئایا بەلای تۆوە هێشتا بێ‌رەنگەو هێشتا هەر خوێنی سووری دەوێ ؟

بە تورەیی‌یەوە ووتم

- من لە تۆ دەپرسم ..

چیم بە سەرهاتوە ، ئارەقە لە پێشا نوومەوە ئەتکا ، کاتێ باسی ئەو شتانەی بۆ دەکردم خۆم لەبیر دەکرد ، بە تایبەتی کە باسی ئەو کچەی بۆ کردم کە لە تەلزەعتەرەوە بە رووتی رای‌دەکرد !! هەستم دەکرد کە گشت بە دەنم دەلەرزێ ، هەتا دوایی نەمتوانی گوێ لە قسەکانی بگرم ، زۆر شتم لە مێژووی رابوردووی خۆمان دەهاتەوە یاد ، بێ خواستی خۆم هاوارم‌کرد :

- رووت ، ووتت رووت رووت ؟ !

بە دەنگێکی بەرز نەراندی :

- چی ئەت‌ترسێنێ .. بەڵێ رووت رووت ...

زۆر بە سادەیی‌یەوە پرسیم :

- بۆ رووت رووت ؟
- بۆ گوێت پێوە نەبوو چیم ووت ؟

ناوی فاتیمەبوو ، بەڵێ فەتیمەی برین‌پێچ .. نەت بیستووە کە ئەو برین‌پێچە هەموو جل‌و بەرگی خۆی دڕاند بۆ بەستن وپێچانی برینی بریندارەکان .

خوێن لە تەل زەعتەر رژا ، خوێن سوور سوور ، هێشتا دەپرسی بەلای تۆوە هێشتا بێ‌رەنگە ؟ لێم پرسی :

- تۆ گاڵتەم پێ دەکەی ؟
- تۆ چیت لێم دەوێ ؟
- تۆ کێیت ؟
- من فرشتەی تەل زەعتەرم ، لە قووڵایی دەریا کانەوە هاتووم ، من تەنیا یەکجاریش دەردەکەوم ، دەزانی چ کات ؟

ئەو کاتەی جیهانتان هەموو بێ رەنگ دەبێ پێم ووت :

- ئێمە جیهانی خۆمان هەیە ، رێرەوی بێ پسانەوەمان هەیە ، ئێمە ئارام‌گرتن‌و گوناهین ..

ووتی :

- ئا ئێستا پێت لێنا ، ئا دووبارەی کەرەوە ، تۆجاری یەکەمە پێی لێ دەنێیت ، تۆ پێی لێ‌دەنێیت
- پێ لە چی دەنێم ؟
- پێت لە خوێن‌و مردن‌و گوناه نا .. !!
- بەڵام هەموو لە خوێن پڕتنیە ، تۆ چوویتە تەل‌زەعتەر ؟
- چوومە لای ئەوانەوە کە لە پێناو تەل‌زەعتەردا بە درۆ هاوار دەکەن !
- ئەوا نەکێن ؟
- ئەوانەی چەند جار کێوی خوێنیان دروست‌کردو ئێستاش بەو ناوەوە هەر هاوار دەکەن .
- ئێمە قۆناخی سەرکەوتن دروست دەکەین ئەوان رەشی دەکەنەوە .
- ئێوە کێن ؟
- ئێمە ئەو گەلەین ئائێستا لە خوێن‌و مردن‌و ئارام گرتندا دەخنکێین‌و هاواریش ناکەین تەنیا بە زبانی مێژوو نەبێ ..

دیسان فرشتە پێکەنی و ووتی :

- بەلام ئەوان چۆنــــ چۆنی بیانەوێ قۆناخ رەنگ‌دەکەن ، ئەمەی ووت دووبارە بزربووە .

هاوارم‌کرد :

- گوێ بگرە ، قۆناخ دەرواو قۆناخی تردێ بچۆرە تەل‌زەعتەر ، لەوێ دەزانی چ قۆناخی تری بە دواوەیە ، ئەی فرشتە .. گوێ بگرە .. گوێ بگرە ....

بە ترس‌و لەرزەوە لە خەو راپەریم‌و بێ‌خواستی خۆم دەستم بە هاوار هاوارکرد ، فرشتە ، شازادە ، بووکی دەریا ، دەست بە جێ دایکم گەیشتبوە سەرم‌و بە پەریشانی‌و دلسۆزیەوە پێشانووی دەسریەوە .

- خەونێکی ترسناک‌بوو ؟
- تارمایی فرشتەبوو .. دواجار بە دوو دڵی‌یەوە لێم پرسی
- دایە گیان فرشتە ی تەل‌زەعتەر .. یا هی دەریا هەیە ؟

دایکم پێکەنی‌و منیش لە شەرما بێ‌دەنگ بووم .

١ - ئەم چیرۆکە لە ژمارەی چواری گۆڤاری (القصة)ی تونسی‌یەوە وەرگیراوە .

ئاوارە ..!!

ئاداره :

خورپەی خونچە گوڵی سووری بەهار لە باوەشی
سەوزی‌گەلا زەردەخەنەی ئاواتێك پەخشان دەكات !

ئاداره :

سروەی كزە بای شەماڵ ، كەزی نازێ دەهۆنێتەوەو
نەخشی ماچێكی گەشی لە سەر پەلكی رەیحانەی
رووەمەت توومار دەكات ! .

ئاداره :

پەڵە هەوری نەخشین فرمێسكی شادی دەرژێنێتە سەر
گەلا تینووەكانی وردە گیاو بالای شلكی گەنم
دەهەژێنێ ! .

ئاداره :

نیشانەی برایەتی‌و دۆستایەتی‌یە ، دەست‌هەڵگرتنە لە
كردەوەی ناڕێك‌و بێ‌سوود ، جەژنی ئاشتی‌و ئاسایشە
نەخشی دروشمێكی ئێكجار خۆشی پاشەرۆژە ! .

ئاداره :

زەماوەندە ، جەژنەپیرۆزە ، ئاهەنگە ، زەنگە بۆ پێش
كاروانی ئەم هۆزە ، بانگەوازە ختووكەی بەهارە ،
هاوارە بۆڕاپەڕین ... با ڕاپەڕین !!! .

جەلال مەدحەت خۆشناو

كورتە

● حسین ڕەشوانی ●

نەورۆز گەلەك زۆری لەسەر نووسراوە لە زەمانەكانی كۆن‌و نزیك لەسەردەمی ئێستاو لەم نزیكانە مامۆستا (علاء الدین سجادی) لە هیوای ژمارە 32 ساڵی (4) 1961 و مامۆستا (شكور مستەفا) لە دەفتەری كوردەواریدا بەرگی دووەم 1970 و خودا لێ‌خۆش‌بووان مامۆستایان (حوزنی‌و گیوی موكریانی) لەزنجیرە وتارێك لەهەتاوی ساڵی 1957 وە گەلێ نووسەرانی تر شتی قووڵ‌و بەنرخیان لەسەر نەورۆز نووسیوە جگە لەئەوانەش پێش‌ئەوان بەزمانی عەرەبی‌و فارسی‌و توركی‌و زمانی تر زۆر شتی لەسەر نووسراوەو بەگەلەك زمانان هەڵبەستێكی زۆری پێدا هەڵگوتراوە .

لەبەرئەمە دوانمان لەسەر بنەملو بنچینەی داهاتنی نەورۆز كارێكی زیادە وەهەرچی بڵێین دووپات‌و دووبارەكردنەوەیە ئەوی شایانی لێدووانە ئەمەیە : ـ

لەبەرچی لەوسەدانەی دوایی‌دا بەناوی ئایین بەربەرەكانی نەورۆزكراوە ؟ بۆچ لە كوردستانی توركیاو كوردستانی عیراق ـ جگە لە سولەیمانی ـ ئاهەنگی نەورۆز لەبیركرابوو هەتا جەنگی جیهانی دووەم ؟ جارێ پێش‌ئەوەی وەلامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە پێویستە چاو لەو ڕاستیی‌یەی هەڵنەگرین كە نەتەوەی كورد جەژنی نەورۆز بە جەژنی نەتەوایەتی خۆی تێدەگات وەلەوبڕوایەدا نی‌یە كە لەهیچ نەتەوەیەكی تری وەگرتبێ یا لاسایی‌و پەیڕەوی نەتەوەیەكی تری كردبێ لەگێڕانی ئاهەنگی نەورۆزو یادكردنەوەی . وە كاوەی قارەمان بەیەك لەخەباتكارو ڕزگاركەری خۆی دەژمێرێ

باسێك لەسەر نەورۆز

جا ئەگەر نەورۆز پێش سەردەمی کاوە هەبوبێت و روودا وی لابردنی ئەژدەهاك تەسادوف ئەو رۆژەی کردبێ یان ئەو رۆژەی کە کاوە ئەژدەهاکی لەناو بردو خەلکی شادبوون کە ئازادو رزگاربوون لەبەر ئەوە ناویان لێنا « نەورۆز » .

وێڕای ئەم هەست و باوەڕە پتەوەی نەتەوەی کورد دەربارەی نەورۆزو کاوە گەلێك نەتەوەی تریش هەنە لە رۆژهەلاتی ناوەڕاست و شوێنی تر سوورن لەسەر ئەو بروایەی خۆیان کە نەورۆزو کاوە پەیوەندییەکی بێگومانی هەیە لەگەل مێژووو نژادی ئەوان .

ئەم مەسەلەیە کێشەو بێنەو بەردەی لەگەل ناکرێ چونکە ئەو بیروباوەڕە لەناو کوردو نەتەوەکانی تردا چەسپاوە لەپێش سەدەها سال بەلکو لەپێش هەزارەها سالدا ، ئێستا گەلەك زەحمەت و دژوارە کە بتوانرێ ساخ بکرێتەوە بەشێوەیەکی راست و زانستیانە کە بیروباوەڕی کامیان راستترە .

ئەشێ هەموویان راست بن دەربارەی نەورۆز چونکە بێگومان ئارییەکان سەردەمێکیان بەسەردا تێپەڕیوە لەپێش ئەوەی دابڕ دابڕ بین و نەتەوەی جوێ جوێیان لێ وەپاش بکەوێ . لەو سەردەمیدا هەموویان هاوبەش بووینە لەگەلێك نەریت و بڕواو عادەت ، بەلام لەپاش لێکدابرانیان نەریتی جیا جیایان پەیدا کردوە هەر نەتەوەیەك ئەو نەریتانەی سازکردووە لەگەل باری ژیانی دەگونجێ بەلام هێندە نەریت لەناو هەموویان ماوتەوەو پارێزگاری لێکراوە ، یەك لەو نەریتانە جەژنی نەورۆزە بەلگەشی ئەوەیە کە گەلێك نەتەوەی لەیەك جودا لەئایین و نژاد هەتا ئێستاکە نەورۆزیان لەناو باوەو هەموویان نەورۆز بەهی خۆیان دەزانن و بێگومان هەر یەکە لەوانە هێندە کارەساتی گرنگ و روودا وی کاریگەر لە مێژووی نەتەوایەتییاندا بەستراوە بە نەورۆز لەناوبردنی ئەژدەهاك بەدەستی کاوە لەم رۆژەدا بەنیسبەت گەلی کورد وێنەیەکە بۆ بەستنەوەی روودا وی تر بە نەورۆز بەنیسبەت گەلانی تر .

● هەلوێستی ئیسلام بەرانبەر نەورۆز

بێگومان لەوەتی نەوروز نەوروز باوە لەناو کوردو گەلانی تر چەند ئایین بەسەر کوردو گەلانی تر تێپەڕیوە ، بەلام لەسەر هەر ئاینێك بووبن لەسەر نەورۆزی خۆیان هەر رۆیشتوون ئەوەش بەلگەیە بۆ ئەوەی کە نەورۆز خودی خۆی چ پێچەوانەیەکی لەگەل بیروباوەڕی چ ئاینێك نە بووەو چ ئاینێك بەپێی بیروو باوەڕە سەرەکییەکانی بەرهەلستی نەورۆزی نەکردووە بەتایبەتی ئاینی ئیسلام .

لەسەرەتای بلاوبوونەوەی ئیسلامدا پێغەمبەری خۆشەویست (د.) کە لەبەر بەربەرەکانی قورەیشییان لە مەککەوە کۆچی فەرموو بۆ مەدینە دامەزراندنی دام و دەزگای تازە دامەزراوە لەلایەن خوداوە پەیتا پەیتا یاسای ژیان رێکخسترا لەباری کۆمەلایەتی و ئابووری و سیاسی و هەموو بارێکی ترو پێغەمبەری خودا ئەمانەی بەخەلکی رادەگەیاند گەلێك عادەت و یاساو نەریتی پێش ئیسلام هاتە گۆڕین یەك لەوانە جەژن بوو وە هەندێکیش وەکوو خۆی مایەوە .

خەلکی مەدینە کەسەرتاپا عەرەب بوون چ پەیوەندییەکیان لەگەل نەورۆزو میهرەگان نەبوو لەباری مێژوو نژادیان کەچی ئەو دوو جەژنەیان لەناو باوبوو هەموو سالێ ئاهەنگیان بۆ ئەگێڕا . ئەمەش بەکارتێکردنی (مناذر) ەکان بوو .

جا پێغەمبەری خۆشەویست کە ئەمەی لەناو خەلکی مەدینەدا دیت فەرمووی خودای گەورە دوو جەژنی باشتری لەجیاتی ئەم دوو جەژنە بەئێوەداوە ئەوانیش جەژنی (قوربان) و جەژنی (رەمەزانن) . لێرەدا پێغەمبەر (درودی

خودای لەسەربێ) نەی فەرمووە ئەم دوو جەژنە ـ نەورۆزو میهرەگان ـ شتێکی خەراب و نارەوان ، بەس فەرمووبەتی لەباتی ئەم دوو جێژنە ئێوە جەژنی قوربان و رەمەزان بکەن لەبەرئەوەی جەژنی نەورۆز بەهیچ کلۆجێك پەیوەندی بەنەتەوەی عەرەب نەبووە .

لەپاش رووخاندنی دەوڵەتی فارس و پاش ئەوەی پایتەختی ئیسلام لە مەدینەدابوو لەسەردەمی ئیمامی عەلی کوفە کرا بە پایتەختی ئیسلام ئیمامی عەلی بەپێی گەلەك سەرچاوەی بڕوابێ‌کراو ئەم جەژنەی لەخەڵکی عیراق قەدەغەنەکردووە بەڵکە هانی‌داوون کە لەسەری بەردەوام بن بۆیە هەتا ئێستا زۆربەی بەرەو بیرەکانی شیعە لەهەر نژادو نەتەوەیەکبن جەژنی نەورۆز بەپیرۆز دەزانن . ئاهەنگ گێرانی نەورۆز لەناو خەڵکی عیراق کە ئیمامی عەلی هاتوتە ئەم وولاتە وا دەگەیەنێ کە لەسەردەمی خەلیفەکانی ئیسلام لەپێش هاتنی ئەودا قەدەغە نەکرابێت . وەبەپێی سەرچاوەکانی مێژوو نووسەکانی ئیسلام لەعەرەب و غەیرە عەرەب ئەم جەژنە هەر بەردەوام بووە لەسەردەمی ئەمەویەکان و عەبباسیەکان تەنها دووجاران بۆ ماوەیەکی کەم قەدەغە کراوون جارێکی لەسەردەمی عومەری کوڕی عەبدولعەزیز قەدەغە کراو بۆ ماوەی دوو سێ ساڵ جارێکیش خەلیفە موتەوەکیل قەدەغەی کردو پاشان قەدەغەکەی هەڵگرت .

لە نەورۆزدا خەلیفەکانی عەبباسی گوێیان لە نەورۆز نامەکان راگرتووە کە بەهەڵبەست بۆیان خوێندرایتەوەو لەخەڵك ئەو دیاریانەیان وەرگرتووە کە پێشکەش‌کردنی باوبووە بۆ پاشایان لەم جەژنەدا . عەبدوڵڵا کوڕی موعتەز کەخۆی یەکێکە لەخەلیفەکانی عەبباسی هەڵبەستی جوان و قەشەنگی هۆنیوەتەوە بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە .

ئایەتی قورئانی پیرۆز (وجعلناکم شعوباً وقبائل لتعارفوا) بەڵگەیە بۆئەوەی هەر نەریت و عادەت و خووڕەوشتێکی کە کەسایەتی گەلان دابین‌دەکات پێویستە بپارێزرێ گەر ناچۆن (شعوب وقبائل) لەیەك جودا دەکرێنەوە ؟ لەقورئانی پیرۆز باسی چ جەژنێك نەکراوە تەنها جەژنێکی جولەکەکان نەبێت کە جەژنی یادی هاتنە خواری سفرەی تایبەتی یە بۆیان لەعاسمانەوە بۆیە جەژنێکی جولەکان باس‌کراوە چونکە جولەکە نژادو ئایین‌یان لەیەك جودا نابێتەوە بۆیەش باسی جەژنی مەسیحیان و ئیسلامانی نەکردووە چونکە ئەو دوو ئاینە لەناو گەلەك نژادو نەتەوە بڵاوبوونەوە جگە لەجەژنە ئایینیەکانی ئەو دوو ئاینە نەتەوەکان لەئاهەنگی تایبەتی بە نژادو مێژووی نەتەوایەتی یان هەر چۆنێ‌بێ و لەهەر کاتێکی ساڵ‌دابێت سەربەستن بۆ یادکردنەوەی . تەنها یەك مەرج هەیە بە نیسبەت ئاینی ئیسلام بۆ رێگەدانی هەر ئاهەنگو کاروکردەوەیەك ئەمیش ئەوەیە نابێ شتێکی بێ‌شەرعی تێدابکرێت .

کە هەڵوێستی ئیسلام بەرانبەر جەژنی نەورۆز ئەوها بوو بێت ئایا لەبەرچی چەند جارێك لەچەند سەردەمێك لەسەدەکانی دواییدا لەناکاوێك تەپ‌وتۆزو تەم‌ومژ پەیدا کراوە لەسەر نەورۆز بەناوی ئاینی ئیسلام ؟ ئایا لەخشتەچووەکان و بەکرێ‌گیراوەکان شارەزا تر بوونە لەناو سەرچاوە سەرەکیانی ئاینی ئیسلام زیاتر لەوهەموو موسلمان و زاناو حوکمڕانانی سەرەتای ئیسلام لەسەردەمی خولەفای ئەمەویەکان و عەبباسیەکان ؟ . ئایا ئەوانە خوداپەرست‌ترو پتر خەم‌خۆری ئایین و تەك بەرژەوەندی هاتوون پتر لەو هەموو موسلمانانی پێش‌خۆیان ؟ ئەو سەتحی و کوڵ و کلۆلانە لەشی‌کردنەوەو تێ‌گەیشتنی مەرام و ئامانجە گشتی‌یەکانی پیرۆزی ئیسلام و چارچێوە بەرزەکەی ئایا چ دەقێکی راستەقینەی ئایین‌یان بەدەستەوە هەیە کە موسلمانانی پێشینی رێیان پێ‌نەبردبێ ؟ . ئەی ئەگەر ئەوانە هیچیان نەبێ بۆناچار لەپڕ بەهەموو رقێکەوە قۆڵیان لەنەورۆز هەڵمالیوە چ خەراپەیەکیان بەخەیاڵدا هاتبێ ئاراستەی نەورۆزو بەشدارانی ئاهەنگی نەورۆزیان کردووە ؟

ئەگەر بگەڕێینەوە سەرەتاو بەبیرێکی قووڵ و چاوێکی دووربین و فراوان بەلاپەرەکانی مێژوودا بێ‌ینەوە ئەو راستیانەی خوارەوەمان بۆ ئاشکرا ئەبێت : ـ

لەهەر سەردەمێکی حوکمدارانی موسلمانان لەسەر رێ و شوێنی موسلمانەتی رۆیشتبن بەرژەوەندی گەلانی ئیسلامیان رەچاوکردبێ ئەوا ئەو کاتە هەموو نەتەوە موسلمانەکان مافی نەتەوایەتی‌یان لەنێو چارچێوەی دەوڵەتی ئیسلام دراوەتی ، ئەو مافانەی کەبریتیە لەبەکارهێنانی زمان و پاراستنی نەریت و عادەتی نەتەوەیی ، بەم مەرجە ئەو نەریتانە پێ‌چەوانەو دژایەتی یان تێدا نەبێت بەرانبەر بڕوای ئاین . بەلام

لەوسەردەمانەی کە حوکمداری سەر موسلمانان خۆی بەداگیرکەر زانیبێت نەك نوێنەری تێکڕای موسلمانان بێت ئەو کاتە رەگەزپەرستی پاڵ پێوەدەنی کە بەرەنگاری گەلێ نەریت و عادەتی نەتەوایەتی ئەوگەلانە بێت کە کەوتوونە ژێر دەستی بۆ ئەوەی هەستی نەتەوایەتیان کز بکات تا هەوڵ و تەقەلای رزگاربوونیان لەپێناوی خەباتی نەتەوایەتی سست بێتەوە .
وەیەك لەو هۆیە کاریگەرانەی کە ئەو جۆرە حوکمدارانە بەکاریان هێناوە ئایین بووەو لە کاتی پێویست چەند کەسی باوەڕسست و ویژدان نەساخیان هانداوە کە بەناوی ئایین بکەونە گژ نەورۆز ، بۆ ئەوەی لەپێش چاوی کوردی موسلمان بی بێزێنن و ناحەزی بکەن . ووتوویانە ئەم جەژنە هی ئاگرپەرستانە ، ئەوی بەشداری تێدابکات ئەوا دەبێتە مەجووسیەکی ئاگرپەرستی کافر .
لێرەدا پێویستە جیاوازی لەنێوان ئەو جۆرە پیاوە ئایینی یانە بکەین لەگەڵ جۆرێکی تر کە دەبێ ئەوپەڕی رێزمان بۆ هەبێ کە ئەوانەن هەرگیز لەرێگای راستی ئایینی پیرۆزی ئیسلام لایان نەداوە ، لەهەمووسەردەمێك لایەنگری حەق بوونەو بەرەنگاری جەورو ستەم بوونەو دریغیان نەکردووە لە جڵەو کێشانەوەی حوکمداران لەکاری بەدو ناڕەواو رابەری راستەقینەیان کردووە ، هەرچەندە گەلێك سەخت و دژوار بێت ، ئەو مرۆڤە ئایینی یانە بەراستی کۆڵەکەی دینن و میراتگری پێغەمبەرانن ، خوا بکا ئەوانە لەناو کۆمەڵ قەت نەبڕێنەوە چونکە خوانەخواستە کەئەوانە لەناوچوون بە یەکجاری چاکەو خراپە تێکەڵاودەبێ .
ئێستاکە هەرچەندە لەکوردستانی عیراق جەژنی نەورۆز بەرەسمی چەسپاوە پاش بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی

شۆڕش لە ساڵی 1968 لەدوای شۆڕشی 17 — 30 تەمووزی چ کەس بەناوی ئایین هێرش ناباتە سەر نەورۆز بەلام هێشتا تاکو تەرا هێندەك خۆیان لەناو پیاوە ئایینی یە بەرێزەکان بەستاوە جارجارە ملەقوتەیەك دەکەن بۆ دەربڕینی ناڕەزاییان بەرانبەر ئاهەنگی نەورۆز وە وا دەدرکێنن کە هاوبەشی کردن لەئاهەنگی نەورۆز کەم دینی تێدایەو موسلمانێ کە لەخوا بترسێ نابێ بەشداری بکات . جا ئەم روونکردنەوەمان دەربارەی هەڵوێستی ئیسلام بەرانبەر ئاهەنگی نەورۆز - بۆ ئەو نەمانەیە

با بگەڕێینەوە سەر خاڵی دووەم لەم باسەدا ئەویش ئەوەبوو کە لەبەرچی لەم دوو سێ سەدەی دواییدا ئاهەنگی نەورۆز لە ئارادا نەمابوو لە کوردستانی ژێر دەسەلاتی عوسمانیان کە سوڵتان سەلیمی خوێنڕێژ توانی هێرشەکانی سەفەوی بشکێنێ لە جەنگی چالدێراندا بە هاوکاری کاریگەری میرانی میرایەتی یەکانی کوردستانی باکور کە هەموویان ئەو کاتە سەربەخۆبوون بەپێناوی شێخ ئیدریسی بتلیسی هەموویان پەیوەندی یان لەگەڵ دەوڵەتی عوسمانی پەیداکردو هەر یەکە پەیمانی لەگەڵ بەست بەو مەرجەی سەربەخۆیی میرایەتی یەکەیان بپارێزرێ ئەوانەش کۆمەکی سوڵتان لەجەنگدا دژی سەفەویەکان بکەن .

ئالێرەدا دەبێ شی داریەکی لە هەڵوێستی ئەو حوکمدارە کوردانە بکەین کە ئایا لەبەرچی خۆیان بەستاوە بەسوڵتانی عوسمانی ؟ هێندێ نووسەری مێژووی کورد ئەو هەڵوێستەی میرەکانی کوردان بە هەڵەیەکی گەورە لە قەڵەم دەدەن وەوا دەزانن نیشانەی کورتبینی یەو نەشارەزایی یە لەباری سیاسەت ، بەلام ئەگەر بەچاکی ووردبینەوە بۆمان بەدەردەکەوێ کە بەناچاری ئەو هەڵوێستەیان گرتووە چونکە لەوسەردەمی دا سەفەوی یەکان زۆر بەتین بوون وە دامەزراندنی حوکمڕانیەکەیان لەسەر بنچینەی رەگەزو تایفەگەری بووەو هێرشێکی گەلێك ناڕەوایان بردبووە سەر هەموو میرایەتیە کوردیەکانی ئێران و مەترسی یەکی گەورەیان پەیدا کردبوو دژی میرایەتیەکانی دەرەوەی ئێران تا بەرادەیەکی وا سەڵتەنەتی عوسمانی لەدەستیان کەوتبووە مەترسی روخاندنی .
جا لەبەر ئەو هۆیە میرەکانی کورد لە دەورەوەی ئێران ناچار بوون لەترسی ئەژدیهای ئێرانی خۆیان بهاوێژنە زاری نەهەنگی عوسمانی کە لەگەڵ دەوڵەتی عوسمانی پەیمان ببەستن دژی سەفەویەکان . بەلام ئەوەی کەجێی داخە حوکمدارەکانی کورد چەند بە دڵسۆزی و جوامێری رەچاوی بەندەکانی پەیمانەکانیان دەکردو زۆر بە جوامێری جێبەجێیان دەکردن ئەوەندە عوسمانیەکان بە ناپاکی و بە نامەردی و ئەو پەیمانەیان کردبووە رێگایەك بۆ پیلانی چلکنی وا کە رۆژ بە رۆژ لە پەیمانەکە پاشگەزبنەوە بەگوێرەی بەرزی و

پەستی دەسەڵاتیان هەتا وای لێهات چ میرنشینێك ناوەرۆك و روخساری سەربەخۆیی تێدا نەماو راستەو خۆ کەوتنە ژێر چەپۆکی دەسەڵاتی عوسمانیان و گیانیان نەماو گیانیان لێبرا .

وەبۆ ئەوەی هەستی نەتەوایەتیشیان نەهێڵن ، عوسمانیەکان کەوتنە پیلان دانان بۆ لەناوبردنی نەریت و عادەتی نەتەوایەتی و خووڕەوشتی کە لەباب و باپیران بۆیان مابۆوە لەوانەش لەهەمووی پێش چاوترو کاریگەرتر پڕ ماناتر ئاهەنگی جەژنی نەورۆز بوو ، بۆیە گەلەك درندانە عوسمانیەکان کەوتنە گیانی نەورۆز ، وەهەموو جۆرە چەکێکیان بەکار هێنا بۆ لەناوبردنی نەورۆز ، بە بڕیاردانی قەدەغە کردنی و بەڕاونانی بەشداران لە ئاهەنگی ، بە میحراب و مینبەری مەلایان ، وە لەسەر ئەم جەنگە دژی نەورۆز بەردەوام بوون تا بەدرێژایی دوو سێ سەدە بەتەواوی لەناویان بردو ناوی لەناو ناوان هەڵگیرا ، هەتا وای لێهات کە وەکوو شتێکی دێرینە دەماودەم بیگێڕنەوەو بڵێن : لەم وڵاتە جەژنێکی کافران هەبووە پێیان دەگوت جەژنی نەورۆز ! هەتا وێدەچی لەسەردەمی ئەحمەدی خانی و لەسەدەی هەڤدەم و هەژدەم ئاهەنگی نەورۆز کزبووبێ ، بۆیە لە داستانی (مەم و زین) دا کە دێتە سەر باسی نەورۆز ، وەکوو حیکایەت لەزاری پیرەمێردێکی دەگێڕێتەوە ، نەك وەکوو شتێکی کە لەسەردەمی ئەودا باو بووبێ لەناو خەڵکی کوردستان .

خانی دەفەرموی : (وەرگێڕدرایتە سەر شێوەی سۆرانی)

گێڕایەوە بۆم پیاوەکی پیر
پیرێکی بە بیرو زیت و دڵ ژیر
گۆیا کە لەرۆژگاری پێشین
جەنگەو هەرەتی کەدەبێ شین
واتا کەدەبوو بەرۆژی سەرساڵ
هەرکەس دەرئەچوونە دەشت و بەرپاڵ
کیژو کوڕو لاوو کۆنە ساڵان
باپیرو نەنك لەگەڵ منداڵان
جێژنی هەرەزل بوو جێژنی نەورۆز
تا پێی وەبنوسێ جەژنە پیرۆز
تاکێ نەدەیەوە لەناو ماڵ
دەیدا لەدەرو لەچۆلکە بای باڵ
ئەخوازە کوڕو کچی گەییشتوو
چی هێشنە لەیەکدی چێژ نەچێشتوو
رازاوە لە خشڵ و بەرگی باشا
جلوتێربوو هەموو لەبەر تەماشا

پاشان بەتەواوی خانی وەسفێکی دوورو درێژی جەژنی نەورۆز دەکات و باسی ئەم ئاهەنگە ئەکات کە چ بەزم و سەیران و هەڵپەڕکێ و گۆرانی و ئاوازی موسیقاو خۆش رابواردنی خەڵکی تێدا ڕوی داوە ئەو وەسفە جوانەی خانی شێوەی گێڕانی ئاهەنگی جەژنی نەورۆزمان بۆ روون دەکاتەوەو پیشانمان دەدات کەچۆن سەرانسەری کوردستان بەشداریان تێداکردووە ، بەلام لەپاش سەردەمی خانی پێدەچی کە یەکجاری قەدەغە کرابێت چونکە « شمس الدين سامی » زاناو زمان زانی بەناوبانگ و مێژوونووسی ناسراوو ئەدیبی پایە بەرزی تورك لەسەدەی نۆزدەهەم لەبەرئەوەی چیرۆکی تەمسیلی (کاوەو زوحاکی) دانابوو لەگەڵ ئەو هەموو پایەی زانستی و ئەدەبی کەهەیبوو سوڵتانی عوسمانی درندە بۆماوەی دوو ساڵان دەربەدەرو دەست بەسەری کرد لەبۆسنەو هەر سەك بنوارە ووشەی (شمس الدين سامی) لە ئینسیکلۆپیدیای ئیسلامی ئەورووپی .

کەدەسەڵاتی ستەمکاری عوسمانیان بەسەر تێکڕای عیراق چەسپا ئەوسا لە کوردستانی عیراقیش نەورۆز بەرەو کزی و نەمان رۆیشت لەناو چوونی میرایەتی بابان کارێکی زۆری کردە کزبوونی نەورۆز هەتا پیرەمێردی نەمر بەخەبات و تێکۆشانێکی زۆر توانی گەشەی پێبداتەوە وەکوو برایەکی دڵسۆز پشتی نەورۆزی قەت بەرنەدا هەتا دووبارە لەناوچەی سلێمانی چەسپاندیەوەو بە هەڵبەستە نایابەکەی :

ئیمڕۆ کە ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە
جەژنێکی کۆنی کوردە بەخێرو بەهاتەوە

دڵ و دەروون و هەست و دەرماری گەورەو بچووکی هەموو کوردستانی چەندەها ساڵ هێنایە جۆش و خرۆش :

بۆ چۆنیەتی زیندووکردنەوەی جەژنی نەورۆز لە هەولێر هەنا دەبەینە بەر خوالێخۆشبوو تێکۆشەر عاسم حەیدەری کە ئەم سەرگوزەشتەی نەورۆزی بەشێوە راست و رەوانەکەی

نووسی بۆوە لەژمارە دووی دەفتەری کوردەواری ساڵی 1970 لەناو نووسینەکەی دەفەرموێ :

بەهۆی هاندانی پارتی هیوا لە ساڵانی 1944 — 1945 دا لە هەندێ لە شارەکانی کورد ئاهەنگی نەورۆز گیرا .

لە ساڵی یەکەما لە هەولێر لە جێگەیەك لەدەوری شار کەناوی زاراڵە (سێتاوە) ساڵی دووەما لە دێی (توورەق) یادی نەورۆز کرایەوە ، ئەم دوو ئاهەنگە بە شێوەیەکی نهێنی کران بێ ئەوەی دەسەلاتی میری ئاگای لێبێ .

لە ساڵێ 1945 دا کە دێوی فاشیستی نازی تۆپێنرا زیاتر بیری نەتەوەی لەناو خەلکی کوردا پەرەی ساند ، لەم کاتەدا پارتی (رزگاری) کورد هاتە ناوەوە ، ئەم پارتیە باوەڕی بەمە بوو کە کورد نەتەوەیە دابەش کردنی وولاتەکەی دەستکردی ئیمپریالزمە لەگەل ئەوەی خەباتی ئەم پارتیە نهێنی بوو، بەلام گەلێ لە کردەوەکانی ئاشکرابوون وەکوو ئەوەی یەکەمین جار کورد نووانی ئاهەنگی نەورۆز بەئاشکرا بگێری ئەمیش ساڵێ 1946 بوو، ئەم ئاهەنگە لەبەغداو هەولێر گیردرا لەلای خوارەوە هەندێ بیرەوەری لەبابەت ئاهەنگی شاری هەولێر دەگێڕمەوە : —

لەسەرەتای مانگی نەورۆزی (مارتی) 1946 دا کۆمەلێك لەکاسبکارو ڕۆشنبیری ئەندامانی حیزب و لایەنگرانی عەریزەیەکیان دا بە موتەسەریفی هەولێر ، داوای ئەوەیان تیاکرد ڕێگەیان بدرێ بۆ کۆبوونەوەیەکی گشتی لەدەورەی شار بەهۆی جەژنی نەورۆز ، جەژنی نەتەوایەتی کورد لەپاشان کە کۆنەپەرستەکان بەمەیان زانی شێت و هاربوون و کەوتنە خۆ بۆ بەربەرەکانی لەلایەن هەندێ لەوانەی خۆیان بەمەلا دەزانی فەتوایان دەرکرد کە نەورۆز جەژنێکی زەردەشتی یەو لەئایین دەرچوونە ئەوەی بچێ بۆ ئاهەنگەکە کافرە هەندێ جەردەو ڕێگریشیان هاندا کە بەربەرەکانی ئەوانە بکەن کە بە ئاهەنگی نەورۆز هەلدەستن ، لەمەدا سەرنەکەوتن ئینجا ڕیگەیەکی خواروخێچ تریان گرت . بەوەی کەچاویان بە سەرۆکی دائرەو مووچەخۆرەکان کەوت ئەوانە بەزمانی تورکمانی قسەدەکەن پێیان ووتن : هاوار بەماڵتان ، ئەوانەی خەریکی نەورۆزن هێرشتان ئەبەنە سەرو تالانتان دەکەن لەبەر ئەوە پێویستە تکا لەفەرماندەی تیپی سوپای دووەم بکەن بۆ ئەوەی نەهێلێ جەژنی نەورۆز بکرێ ، هەندێك لەم مووچەخۆرانە چوونە کەرکوك هانایان بردە بەر موستەفا راغیب کە فەرماندەی تیپی دووەمی سووپا بوو بۆ ئەوەی ئاهەنگی نەورۆز قەدەغە بکا ، بەلام یاریدەدەری موتەسەریف کە شامیل بەعقوبی بوو (ئەم ذاتە تورکمانی خەلکی کەرکوك بوو) باوەڕی بەم قسانە نەبوو وای لە مستەفا راغیب گەیاند کە ئەمە هەمووی درۆو دەلەسەیە ، مستەفا راغیب ئیقناع کرد بەم جۆرە ، کۆنەپەرستەکان پاش گەزبوونەوە ! ئەم کردەوە شامیل بەعقوبی جێگەی سوپاس بوو (خوا لێخۆش بوو عاسم حەیدەری بەدرێژی باسی چۆنیەتی گێڕانی ئاهەنگەکە دەکات پاشان دەفەرموێت) : لە ساڵانی 1947 — 1948 دا دیسانەوە ئاهەنگی نەورۆز بەئاشکرا لەشاری هەولێر کرا بەلام لەپاشانا ماوەی ڕەشبگیری دەستی پێکردەوە لەبەرئەوە بوو ئاهەنگەکانی نەورۆز بەدزیەوە دەکران هەتا شۆڕشی 14 تەموزی 1958 .

لەپاش شۆڕشی 17 — 30 تەموزی 1968 بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی فەرماندەی شۆڕشی نەورۆز بوو بە جەژنێکی ڕەسمی نەتەوایەتی میللەتی کوردو ماوەی حەسانەوە لەهەموو عیراق (لێرەدا ووتاری مامۆستا عاسم کۆتایی هات) .

با بزانین لەبەرچی میللەتی کورد ئەوەندە سووربووە لەسەر گێڕانی ئاهەنگی نەورۆزو لەبەرچی داگیرکەران و کۆنەپەرستەکانی کلکی یان ئەوەندە سوور بووینە لەسەر بەربەرەکانی و ڕێ لێگرتنی .

بێگومان میللەتی کورد لەبەر نەزانی نەبووە ئەوەندە هەوڵ و تەقەلای داوە کە گەلەك جاران گەیشتووتە فیداکاری و خۆبەختکردن لەلایەن گەلێ تێکۆشەران لەپێناوی گێڕانی ئاهەنگی نەورۆزدا وەدوژمنانی نەتەوەی کوردیش لەبەر نەزانی یان نەبووە کە ئەوەندە خۆیان ماندووکردووە بۆ لەناوبردنی جەژنی نەورۆز ئەگەر چاك لە هەڵویستی هەر دوولا ووردبینەوە بۆمان بەدەردەکەوێ کە هەر دوولا باش تێگەیشتوونە کە بەردەوام بوون لەسەر گێڕانی ئاهەنگی نەورۆز ئەو سوودو ئامانجانەی خوارەی لێڕەچاو دەکرێ بۆیە هەردوولا لەسەر هەڵویستی خۆیان سوور بووینە ئامانج و سوودەکانیش ئەمانەن : —

1 — وەفای نەتەوەی کورد پیشان دەدا بۆ ڕزگارکەرو قارەمانەکانی کە گیانی خۆیان بەختکردووە لەپێناوی

پاراستنی ئازادی نەتەوەکەیان کە ئەمەش دەبێتە هاندەر بۆ هەموو ڕۆڵەکانی کەخەباتی نەتەوانی ببێتە ئامانجێکی پیرۆزو شایانی خۆبەختکردن لەپێناویدا .

2 — درێژەپێدانێکی هەمیشەیی بەعادەتو نەریتی نەتەوایەتی دەدا کە هۆیەکی سەرەکی یە لەپاڵ (زماندا) بۆ دیاریکردنی کەسایەتی نەتەوەو پاراستنی لەگۆرانو نەمان ئەمەش گەڵەك گرنگە بۆ نەتەوەیێکی وەکوو کورد کە گیانی سیاسی نەبووە . ئەوجۆرە گەلانە پاراستنیان بەستراوە بەزیندووکردنەوەی هەموو عادەتو دابو رەوشتو خویی تایبەتی خۆیان لەهەموو بواری ژیان وەکوو زمانو بەرگو موسیقاوو رەوشتی کۆمەلایەتی هەڵسوکەوتی ڤیانی رۆژانەشیان لەگەل فۆلکلۆر بە هەموو بابەتو جۆرەکانی .

لێرەدا رووداوێکی بچووکم دێتەوەیاد بەلام مەغزایەکی گەورەی هەیە بۆیە دەی گێرمەوە سالی 1970 (محمد سعيد) برای خوالێخۆشبوو عەلی سێدو گۆرانی هاتە عیراق دوو شەو میوانی ئێمە بوو لەگەل خێزانەکەی لەکاتی ماستاوو چای خواردنەوە ژێری بادەیان دەگرت دیتی سرنجی ئێمەی راکێشاوە فەرمووی : ـ

ئێمە وادەزانین کە کورد شێوەی دەستگرتی لەبادەکاتی خواردنەوەی شتێ دەستی لەژێر بادە دەگریت بۆیە ئێمەش وای دەخۆینەوەو هەموو منداڵەکانی خۆمانیشمان فێرکردووە کەوای بخۆنەوە لەمنداڵەکانیشم کە ئێستا هەموو خاوەن ماڵو منداڵی خۆیەتیان ئەوان منداڵی خۆیان وا فێرکردووە بۆ ئەوەی لەبیریان نەچێ کە کوردن .

3 — هەستی هاورەگەزیو هاونژادی لەناو نەتەوەی کورد گەشەپێدەداو پتەوی دەکات لەناو دانیشتوانی کوردستاذ

4 — راهێنانەکە لەسەر هونەری نواندن (تمثيل) کە هەموو ساڵ لەبەرنامەی ئاهەنگ نواندنی چیرۆکی کاوەو ئەژدەهاکی تێدادەکرێ .

5 — بەشداربوونی هەموو ناوچەیێکی کوردی لەم ئاهەنگە ئەبێتە هۆی نوێبوونەوەی هەستی پەیوەندیێکی پتەو کە هەموو کوردێك دەبەستێتەوە بەهاوبەشی لەرابوردووو پاشەرۆژو چارەنووسی کە ئەمەش دەبێتە هۆی ووشیارکردنەوەیێکی هەمیشەیی .

6 — یەکسانی نەوەی کورد : خەلکی کوردستان کە بەتێکرایی لەهەموو چینەکانی کۆمەڵ ئامادەدەبن لەشوێنی ئاهەنگ یەکسانیەك پەیدادەبێتو هاوبەشی لەمشوور خواردنی بەرژەوەندی گشتی وا دەکا کە ئەم چینە جودا جودایانە لەیەك نزیكببنەوەو هەستو نەستی یەکتر شارەزابین بەواتایەکی تر ناسیاویو خۆشەویستی لەناوچینەکان پەیدادەکاتو یەکیەتی کۆمەڵ باشتر دەچەسپێ .

7 — گێرانی ئەم ئاهەنگە هەموو ساڵ وێرای گۆرانیو هەڵپەرکی لەگەل ئاوازی موسیقای جۆراوجۆر دەبێتە هۆی گەشەپێدانو بلاوبوونەوەی هونەرە جوانەکان .

8 — کلۆڵیو خەمباریو دلتەنگی کە هاودەمی زۆربەی دانیشتوانی کوردستانن لەبەر باری ناهەمواری ژیانی نەتەوەکەمان بەنەتیجەی کارەساتی ناخۆش ناخوش کە هەرگیز لەناکاوسەریهەڵداوە ، جا لەو حاڵەدا مەهرەجانی نەورۆز بەو بەزمو هەراو سەیرانە خەمرەوێنەکی باشەو بەشداریەکی زۆر دەکات لەخاوکردنەوەی گرێی دلانو باری ژیان تا ماوەیەك سووكو ئاسان دەکات .

ئەوا لە خوارەوەش چەند نموونەیەك لەو هەڵبەستانەی کە دەربارەی نەورۆز گۆتراوە دەنووسین کەبێگومان لەهەموو سەردەمێ زۆرگوتراوە وانەبێ لێرەدا باشترین هەڵبەستم بۆ ئەو مەبەستە هەلبژاردبێ بەلکوو ئەوانەی بەر چاووم کەوتون لەکاتی ئامادەکردنی ئەم کورتە باسە ئەوانم نووسیوە ، ناوی هەندەك شاعیرم لەبیرچوتەوە لەپێش هەموان هەڵبەستی پیرەمێردی دۆستی نەورۆزە کە لەپێشەوە باسمکردووە .

کامەران دەڵێ : ـ

بۆ نەورۆزێ چەپك
لەنێرگسوکولی ناسك
ئەکەم بەدیارییەکی جووان
بۆ گەلی کوردی قارەمان
گولالە سوورەی پارچەی دڵ
هی دلێك کەوتە ژێر گڵ
دڵ ئەو لاوەی بۆ میللەت
پچرانیان لەگەردەنیا پەت چرای گیانیان

کوژانەوە
شەماڵ جەستەی شەکانەوە
ئەم چەپکە گوڵەی من پێش‌کەش
بەوەی گڕ ئەگرێتە باوەش
بەو لاوانەی کە بۆ وەتەن
لەخەباتا پشوو نادەن

ووردی دەڵێ :
ئەی کورد وا هەلات رۆژی نەورۆزت
مزگێنی لەمن لەتۆ لە هۆزت
یەکی‌تر دەڵێ :
ئەی کیژەکان‌و لاوەکان
ئەی پیرە دڵ شکاوەکان
بەهار وا شانی ڕاتەکان
زستانی دایە بەرتەکان
بەفرو چلوورەی دەرپەڕان
وورده گیای سەوزی ناردەبان
دەوری شار خۆش‌بوو بۆ گەڕان
ئاسان‌بوو وەعدو پێ‌کەیان
چای لەسەربان لێ‌نرا
سەرحەسار جێی لێ‌خۆش کرا

گۆران ئەڵێ :
ئەوسا نەورۆز
جەژنی پیرۆز
دڕك ئەڕزێ‌و داخی دڵی
ئەبێ بە بۆگەن بۆ گڵێ
تۆش ئاهەنگی بەهارەکەت
نەخشی لووتکەو نزارەکەت
لە باخچەی گوڵی گەلانا
گولێك ئەبی لەمەیدانا
هەر مرۆڤێ دیی‌و بۆنی‌کرد
ئەڵی بژی نەورۆزی کورد
نەریمان دەڵێ :
نەورۆز ئەمجارە لەهەموو شاران
بەر لەهاتنت ڕەحمی‌کرد باران
پێی بۆژایەوە گەڵی هەژاران
سارێژبوو زامی گشت دەردە داران
یاخووا بەخێربێی جەژنەکەی نەورۆز
چاوەڕێین هەموو یارانی دڵسۆز
نەورۆز هاوارکە بۆ لاوی وولات
لەبیریان نەچێ کاوەیان هیچ‌کات
قەت دووانەکەون لەهەول‌وخەبات
ئەبێ هەربڕوا هەرکەسی کە هات
یاخووا بەخێربێی جەژنەکەی نەورۆز
چاوەڕێین هەموو یارانی دڵسۆز

کاردۆخی دەڵێ :
بەیادی جەژنی زێڕینی نەورۆز
بە عەشقی پاکی لاوانی دڵسۆز
کۆبینەوە گشت وەك جاری جاران
بۆ یادی جەژنی نەورۆزی کوردان
باوو باپیرمان هەزاران ساڵە
دارو درەختیان ناژتووە بەم حاڵە
لەجەژنی دارا لەفەسلی بەهار
پاچ‌و پێمەڕەو بێل ئەکەوتە کار
ژن‌و منالی پیاوی جووان‌و پیر
کۆئەبوونەوە گەداوو شاو میر
شایی‌و هەلپەڕکی‌و ڕەشبەلەك ئەکرا
بەئاهەنگی خۆش خەم بەبا ئەدرا
دارحازر ئەکرا هەڵئەکەنرا چاڵ
لەگەل دەنگی نەی ئەنێژرا دەرحاڵ
لەدارناژتنا هەرکەس بێ‌بەش‌بوو
بەشی ئەوکەسە سووکی‌و رووی رەش بوو

هۆمەر دەڵێ
نەوروزە دونیا رەنگینە
بەهەشتە ئەم سەر زەمینە
نوژایەوە زەمین گشتی
لەدول لەدامن لەدەشتی

سەیدی هەورامی دەڵێ :

بڵێ جارچی‌یان نەوروز جارمدان
جاری پادشایی نەو بەهارم دان
بادەی وادەی وەشت جەکوسار مەیو
یاران مزگانی نەو بەهار مەیو
پادشای بەهار وادەی وەختشەن
بەتەعجیل مەیو ئامای وەختشەن
وەختەن شای بەهار نبییشو نەدەور
جار بکێشو رەعد نەتەپل هەور
وەختەن بگێرو دووی دەشتو سارا
کەوکەبەی بەهار وینەی شای دارا
وەختەن بەیوبەرا ئوردووی گولالان
گیران دەشتو دەرچوون هەرد جاران
وەختەن بیون بەرگولان هەزار دەنگ
چرمە زەردو سوو چوون دیبای فەرەنگ

پیربال مەحمود دەڵێ :

ئەمرو نەوروزە نەوروزی جووانی
نەوروزە روژی پر شادومانی
لە ئەم روژەدا وەنەوشەی بەناز
ئاشت ئەبێتەوە لەگەڵ خووشکانی
لە ئەم روژەدا فریشتەی بەهەشت
جیهان ئەرشێنێ بەبووی نیهانی
لە ئەم روژەدا شەو بو ئەدرەوشێ
لەژێر پرشنگی خوری بەیانی
لە ئەم روژەدا پولی بەری‌یان
هەڵپەرکێ ئەکەن بەکامەرانی
لە ئەم روژەدا مەلی ئاسایش
تەقلە لێئەدا لەنێو ئاسمانی
ئە لەم روژەدا شالوور دەخوێنێ
بە ئاوازێکی خوشو یەزدانی
ئە لەم روژەدا تریفەی زیوین
ئەبریقێتەوە لەسەر روی کانی

ئە لەم روژەدا کچولان پول پول
ئەرون بەرەو باخ بەدەو گولانی

ئە لەم روژەدا دلداری شەیدا
نامە دەنێری بو دەزگیرانی
ئە لەم روژەدا کەناری شەتاو
ئەرازێتەوە بە ئەرخەوانی
ئە لەم روژەدا ئاسکولەی چاوگەش
ئەسوورێتەوە لەناو مێرگانی
ئە لەم روژەدا چیینی دلداران
پول پول دێنە دەر دەڵێن گورانی

کەریم شارەزا دەڵێ :
سوپای سەختی کشایەوە
هێزی سەرما کشایەوە
سەهولی کێو توایەوە
بەهارە گول بوزایەوە
دەشتو دەرکێوو بەیار
باخو رەزو چومو رووبار
گشتی بەهوی فەسلی بەهار
دووبارە وا ژیایەوە
داروباری دەشتو چیا
مێرغوزاری جووانی گیا
گشتی کەوتنە رەقسو سەما
گولزاری هەمووی رازایەوە
رازایەوە باخو چەمەن
بەئەرخەوانو یاسەمەن
بولبول خوێندی لەناو گولشەن
خونچە دەمی کرایەوە
بنەوشەو بەیبوونو لالە
نەسرینو سوسەنو ژالە
هەروا نێرگسو هەلالە
شەونمیان لێتکایەوە
بورو قازو قولینگو کەو
ئەخوێنن روژو شەو

شەهێنو باز بووینە پێشڕەو
غەمی دڵیان براپەوە
کوزەرگا ئەکا بادی شەماڵ
بەسەر دەشتو بەرزاییو چاڵ
هۆشیار ئەکا بیرو خەیاڵ
دەروونی دڵ حەسایەوە
بەهارە خاکی نیشتمان
بووینە بەهەشتی ڕووی جیهان
ڕەگی شادی پیرو جووان
بناغەیدا کۆتایەوە

شاعیرێکیدی دەڵێ : ـ

بەخێربێی نەورۆز بەخێربێی بەخێر
زیندوو کەرەوەی کاوەی دلێر
لەم ڕۆژەدا بوو کاوەی ئاسنگەر
زوحاکی پیسی لێرە کردە دەر
ئێمەش بەیادی ئەو جەژنە بەسۆز
هەرئەکەینەوە ئاگری نەورۆز
تاکوو گڕبگری لە نیزیکو دوور
بلێسەیدا وەکوو کێوی نوور
کەس نەڵێ نەورۆز گڕی نەماوە
ڕەگو ڕیشەیوی لەدڵ چەقاوە

ڕەئوف بێگەرد دەڵێ : ـ

بڵێ بەو ساقییە سادەی پەیا پەی تێکە جامی مەی
بەیادی نەشئەیی کاوەو فریدوونو شەهانی کەی
بڵێ بابێتە سەر بەزمی جەمو موتریب بەپەردازی
لەبەزمی ڕۆژی نەورۆزم بڵێ باڵێبدا سانەی
بەنەغمەی بولبولینی بابیا هۆش سەرم هەر وەك
کڵاوی شاهی زوحاکی بەدەس کوردێکی شیرن بەی
خەرامانی دڵم تاجی لەسەر دانێ وەکو خەسرەو
لەشەوقی ڕۆژی نەورۆزم وەکوو دەروێش بکەم حەی حەی
لە سۆزی سینەکەم بێدەنگی خێرهاتی بەهاری کورد
بڵێ واجەژنی نەورۆزە ئێتر بەسیە نەهاتی دەی

دکتور « شۆ » لە نەورۆزی 1957 فەرموویەتی : ـ

گشت لایەك بزیین بەکامڕانی
دووربیین لەبەڵاو لەپەریشانی
کوردستان لە بەفر هەم زوقمی زستان
ڕزگاربوو دیبارە مووژدەبێ لێتان
سەرما بەسەرچوو وا دەی شادییە
ڕۆژی یەکیەتیو دڵ ئازادییە
کاتی گوڵاڵەو فەسلی بەهارە
دەشتو شاخو شیو بیبینە دیارە
بەرگی زستانی لەبەر داماڵا
ڕەنگی خۆی گۆڕیو وا ئاڵو واڵا
تادای شیینایی کێشا بەسەردا
ئاگری لەدڵی دڵداران بەردا
گوڵاڵەی ڕەنگاوڕەنگی ئازانە
گردە گێل گێلەو پۆیلەو لەرزانە
خۆی پێشان ئەدا پرشنگی هەتاو
بریتیو باقەی ئاودێنی لەچاو
وولاتی ئێمە گشتی هەر وایە
داخم زانینی زۆر کەم تێیایە

دکتۆر بەم بەیتە کۆتایی بە قەسییدە درێژەکەی دێنێ .

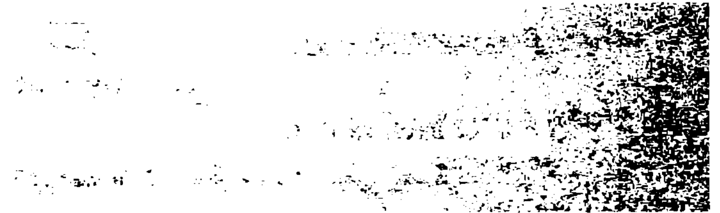
ئەم ڕۆژە ڕۆژی عیلمو عیرفانە
نێرو مێ بابچین بۆ قوتابخانە

بابەو فەرماییشەی دوکتۆر شۆ کۆتایی بە هەڵبەستەکانی نەورۆز بێنین وەچاوەڕێین هەتا تەشریفی لەقوتابخانە دێتەوە .

ئەم هەڵبەستانەی لێرەدا نووسراون دەگەڕێنەوە نێوان ساڵی 1957 — 1970 ئەوەندە هەڵبەست پێش ئەو ماوەو پاش ئەو ماوە گوتراوە دەربارەی نەورۆز ئەگەر بێتو هەمووی کۆبکەینەوە ئەبێتە کتێبێکی تەواو .

کۆکردنەوەی ئەو هەڵبەستانەو شیکردنەوەو لێکۆڵینەوەیان کارێکی بەسوودو بە نرخە چاوەڕێی هیمەتو هەوڵی ئەدیبە لاوەکانمان دەکات .

عبدالله بابه علی

له گەڵ نزیك بوونەوەی جەژنی نەورۆزدا كورگەڵو روشنبیران به تێكرا خۆیان ئاماده دەكرد بۆ بیرەوەری رۆژی جەژنی نەورۆزی پیرۆز .

پۆل پۆل خەڵك رووی له دەشت و دۆڵ و كێوەكان دەكرد به نهێنیو بێ ئەوەی میریو كاربەدەسته خۆ فرۆشەكانی دژ به گەلی كورد هەستی پێ بكەن ....

له بەر توندو تیژی كاربەدەستانی میری ئەو سەردەمه نه دەتواندرا ئاهەنگی جەژنی نەورۆز به ئاشكرا بكرێو نه دەبوو خەڵكێكی زۆر پێكەوه له یەك شوێنو جێگادا كۆ ببنەوه . بۆیه له جێگای نهێنی ئاهەنگ دەگێردرا .

له ساڵی 1956 دا بوو باش له یادمه له شاری هەولێر له گەڵ كۆمەڵێك رۆشنبیران دا كۆبووینەوه بۆ ئەوەی بچین ئاهەنگ بگێرین بەم بۆنەیەوه ... رۆژی پێشوو خۆمان ئامادەكردو ئەوكاتیش پاسی تەخته (پەست) هەبوو له ناو شارو دێهاتەكانی دەوروبەری شار كاریان دەكرد ... پاسێك گیراو له ماڵێكیشدا نانو خواردنو كەرەستەی چایەكەش ئامادەكراو ئەوكەسانەی كه بەشداربوون دودووسێ سێ ... روومان له رێگای هاوینه هەواری سەلاح الدین كرد ، هەر كۆمەڵه یەك چەند ماوەیەك له یەكتری دوور راوەستابوین وەك ئەوەی كه بۆ هاوینه هەواری سەلاح الدین دەڕۆین . ئەوساكه تازه بناغەی نەخۆشخانەی كۆماری دەكراو ئەوناوەش هەمووی مەزارو كێڵگەبوو ، ئالەم شوێنەدا پاس هاتو هەڵمانی گرت تا هەموومانی كۆكردەوه ...

روومان له هەوارێكی خۆشكردو پاسەكەمان له جێگایەكی چالاییو نەختێ دوور له خۆمان بەجێ هێشتو لەسەر سەر چاوەی كانییەك بارەگامان خست . دەستمانكرد به ئاهەنگ گێرانو له كۆتاییشدا دوا ئاگری زستانمان كردەوه كه دروشمی ئاگرەكەی نەورۆزبوو ، سەركەوتنی كاوەی قارەمانی كوردبوو به سەر زوحاكی زۆرداردا .....

هەر وەها ساڵی 1957 له شاری كەركوكدا هەندێ له قوتابیانو رۆشنبیران چەند رۆژێ پێش نەورۆز پەیوەندییان به كاربەدەستانی ئەوسای میری كرد كه وەك جەژنێكی (قەومی) رێگا خۆش بكەن بۆ گەل كه یادی ئەم رۆژه پیرۆزه بكەنەوه ، چونكه خەڵكی كوردستان به نهێنیش بێت هەر دەیكەن . ئەوانیش پەیوەندییان به (بەغدا)وه كردو ئەو كات رێگا به ئاشكرا بۆ یەكەم جار درا . كه خەڵك هەستی [illegible] دەربڕی بەرانبەر بەم رۆژەو هەوا[illegible] بلاوبۆوه له ناو شارا كه له (چوار باخ) ی نزیك قەبرسانی شیخ محی الدین ئاهەنگی جەژنی نەورۆز دەكرێ ...

تومەزه شەو كاربەدەستانی میری وەك هەمیشەو بریارەكانی تریان پاش گەز بوونەتەوەو ئەوانەی ناسیویانن شەو له بەندیخانەیان قایم كردوون . ئەو جێگایەش كه داندرابوو بۆ ئاهەنگ گێران ، پۆلیسی سوارەیان له سلێمانیەوه هێنابوو شوێنەكەشیان داگیر كردبوو .

بۆ بەیانی پاش ئەوەی كه هەتاو كەوت . خەڵك رووی كرده شوێنی ئاهەنگ گێران ... كه چووین تەماشا دەكەین پۆلیسی سواره له سەر هەموو گردێك راوەستاونو ، كۆمەڵێكیان روویان لێمان كردو به غار بەرەو پیریمان هاتن . ئێمەش زانیمان كار لەكار ترازاوەو میری پەشیمان بۆتەو ، كه به ئاشكرا ئاهەنگی جەژنی نەورۆز بكرێ . ویستمان هەر بەرەو شوێنی مەبەست برۆین یەكێ له پۆلیسەكان هاته پێشەوەو وتی (كاكه بگەرێنەوه ئێمه هاتوین نەیەڵین ئاهەنگی جەژنی نەورۆز بكرێ ئێمەش وەك ئێوه كوردینو خوا هەڵنا گرێ بتان گرینو تەقەتان لێ بكەین . ئێمەش خاوەنی كۆڵێ منالینو تووشی گیروگرفتمان مەكەن .

له بەیانییەوه ئێمه بەم قسانەمان لاوانی وەك ئێوه دەگێرینەوه .. باوكم بەخوا ئیجازەكەی كه له بەغدا وه وترابوو رازیبوون ، پەشیمان بوونەتەوه) ئێستاش قسەی ئەو پۆلیسەم هەر له یاده ئێمەش گەرانەوەو بریارماندا ئاهەنگەكه له جێگایەكی تر بگرینو بیخەینه رۆژێكی تر ...

ئەمەبوو دەردەسەری ئاهەنگ گێران له كاتی خۆیا .

كاروان المسيرة

مجلة ثقافية شهرية
تصدرها الامانة العامة لادارة الثقافة والشباب
باللغتين الكردية والعربية

ملحق خاص
باسبوع قادسية صدام
وأعياد آذار ونوروز

ملحق العدد 6
آذار 1983

في هذا الملحق

العنوان : اربيل - الأمانة العامة للثقافة والشباب - مجلة (كاروان) - ت : 20882

آذار...

شـهـر المـنـاسـبـات العـظـيـمـة

« رئيس التحرير »

لاشك ان للمناسبات الوطنية والقومية اهمية كبيرة في حياة الشعوب ، وخاصة اذا كانت ترتبط باحداث تاريخية عظيمة الشان في اجراء تحولات كبيرة في النواحي السياسية والأقتصادية والأجتماعية والحضارية عموماً .. ومن هذا

المنطلق فان شعبنا الكردي لابد وان ينتهز حلول شهر آذار هذا ليحتفل بكل الفرح والأبتهاج الذين عرف بهما بالمناسبات الوطنية والقومية الرائعة التي تحتويها أيام هذا الشهر الربيعي البديع واهمها ذكرى تحقيق الحكم الذاتى له في ظل ثورة السابع عشر ـ الثلاثين من تموز التى حلت القضية الكردية حلاً

ديمقراطياً سليماً ومنحته حقوقه القومية المشروعة ليتمتع بحياة حرة كريمة . وكذلك ذكرى عيده القومي المجيد (نوروز) الذي جاء الأحتفال به رسمياً كاحد المنجزات القومية الذي حققته الثورة والحزب لشعبنا الكردي في العراق . وايضاً ذكرى انتصار شعبنا العراقي بعربه واكراده واقلياته على الأحتكارات النفطية التي ظلت تنهب خيرات بلادنا لسنوات طوال في ظل الحكومات الرجعية العميلة .

غير ان الأحتفال بذكرى هذه الأعياد ياخذ هذه السنه طابعاً مميزاً ، ذلك لانه يتوافق مع احتفال القطر باسره باسبوع (قادسية صدام) المخصص لحربنا المقدسة بوجه العدوان الآثم للنظام الأيراني الرجعي على شعبنا وعراقنا العزيز . ففي الوقت الذي يشارك شعبنا العراقي العظيم باجمعه في تلك الأحتفالات ، فانه يخوض ببسالة وللسنة الثالثة حرباً ضارية ضد العدو الفارسي العنصري الجاهل . ان الأنتصار الأخير لجيشنا الجسور في قاطع عمليات ميسان بمنطقة الشيب ، قد حطمت الأمال الخبيثة في رأس الأفعى الخمينية وجيشها المهزوم وحرسها اللااسلامي وحلفاؤها في الشر والعدوان ، حافظ المشؤوم والقذافي المجنون واسرائيل العدوه . ان هذا الثالوث الغادر قد راهنت وبكل صفاقة على ورقة النظام الأيراني الرجعي وحربه العدوانية الآثمة على عراقنا المتحرر ، بهدف وضع العراقيل أمام مشاريعه التنموية العملاقة داخلياً ، وإلهائه عن

اداء مهماته الوطنية والقومية على الصعيدين العربي والعالمي . غير انهم لم يكسبوا سوى الخيبة والخذلان ، ذلك لأن في العراق شعب بطل يقوده قائد همام وفارس شجاع ومناضل صلب ومتمرس برزمن صفوفه فاحبهم واحبوه ، ولذا أصبح صدام حسين لديهم رمز الشجاعة والصلابة في الوقوف بوجه الأعداء الغاشمين .

لقد حررت ثورة السابع عشر ـ الثلاثين من تموز ، اقتصاد بلادنا من هيمنه الأحتكارات الأجنبية ، وفي المقدمة ثروته النفطية . وبذلك وجهت ضربة قاصمة للأحتكار العالمي في هذا المجال الذي ظل ينهب خيرات بلادنا لسنين طويلة ، مماجعلته والدوائر الرأسمالية والأمبريالية الدائرة في فلكه تندفع في التآمر والتخطيط بهدف وضع العراقيل امام مسيرة الثورة والقضاء على مكتسبات الشعب العراقي وذلك بتحريك وتحريض العناصر الضعيفة لتأجيج الفتن الطائفية واثارة النعرات القومية والتخريب الأقتصادي . إلا أن شعبنا وثورتنا وحزبنا القائد كان لهؤلاء بالمرصاد حيث فوتت عليهم كل تلك الفرص التي عقدو عليها الأمال فكان التجاؤهم اخيراً إلى نظام خميني الدجال الذي صورت له تلك الدوائر الأمبريالية والرجعية العربية المتمثلة بالنظام السوري والليبي بان العراق لقمة سائغة له ، فاعلن حربه

العدوانية الظالمة على قطرنا . ولكن استمرار الحرب واتساعها اثبت لهم وللعالم بان جيش العراق الباسل وشعبه الأبي ، اقوى من كل مما تصوره لها من جمع للسلاح والأموال وحشد للقوى

البشرية التي كان ولايزال يتباهى بها . وبذا اصبحت الحرب وبالاً على الشعوب الأيرانية حيث انتشر في ارجاء ايران الجوع والمرض وتعرض ابناؤها للأضطهاد والتشرد والهروب الجماعي إلى خارج ايران ، إلى جانب آلاف مؤلفة من القتلى والجرحى في جبهات القتال .

ان شعبنا الكردي اذ يحتفل باعياد آذار واسبوع قادسية صدام ، يجدد العهد لقائد المسيرة وبطل التحرير القومي الرئيس المناضل صدام حسين بان يكون العين الساهرة واليد الأمينة للحفاظ على مكاسب ومنجزات الثورة ، ورفد جبهات القتال بالمزيد من القدرات القتالية ضد العدو العنصري الرجعي ، حتى يركع ويعترف بحقوقنا المشروعة في الأرض والمياه .

ان ضحاك اليوم في ايران والمتمثل في دجال قم وطهران ، سيسحق باذن الله على ايدي جند صدام حسين ، مثلما سحق بالأمس الطاغية ضحاك القديم على أيدي كاوه الحداد واتباعه من المظلومين المضطهدين . أنه لعجب في أن الطغاة والظالمين لايعتبرون عادة بعبر التأريخ .

أن توجه الثورة الجاد نحو بناء الأنسان العراقي واعادة تنظيم المجتمع على أسس العدالة الأجتماعية وانصاف جيع الشرائح والطبقات وتحقيق الوحدة الوطنية بحل المسألة الكردية ، قد خيب أمل الأمبرياليين واعوانهم من العناصر المشبوهة في منطقة كردستان للحكم الذاتي المدعومة من النظام العنصري في

طهران وحكام دمشق وطرابلس في التآمر وتعكير صفو الأمن والأستقرار وعرقلة حركة الانماء في كردستان العراق التي اثارت خوفهم وحفيظتهم من انتقال تأثير تجربة الحكم الذاتي إلى كردستان ايران وإلهاب الروح الوطنية والقومية بين ابنائها ،

وذلك من جراء الحالة البائسة التي يعيشها الشعب الكردي والشعوب الأيرانية الأخرى من قهر قومي ومذابح جماعية في ظل نظام خميني الدجال . لقد توهم ضحاك ايران الجديد في هزيمته وما لحق بجيشه من دمار على ايدي صناديد القرن العشرين جند صدام حسين في معارك قادسية صدام ، نصراً له في حربه العدوانية ، فاخذ يطلق يائساً على هجماته الفاشلة أسماء ايات قرآنية شريفة أو صحابة اخيارهم براء مما يقترفه من جريمة تشويه حقيقة الأسلام والقرآن الكريم والدين الحنيف . غير أن هزيمتهم النهائية شئ لاجدال فيه البتة ، والنصر الأكيد هوحليفنا لامحال .

بقلم: بابكر محمود رسول

نوروز والمسيرة

ان تاريخ الشعوب وعاء جميل لوجود الانسان المتحضر المتطلع الى آفاق السعادة ومن نافذة الزمن نطل نحن على هذا الوعاء . وبمعرفتنا لاحداث الزمن نكتشف مسيرة الشعوب وللزمن كما يعلم الجميع ماضي وحاضر ومستقبل ....

ومع ان الزمن الحاضر هو الواقع المعاش ، وهو الزمن الذي كنا نناضل له ، ونتوجه اليه الا انه لايلبث ان يمر سريعا ويدخل ضمن الزمن الماضي ثم ينقلب الى الغابر ويبقى الانسان متطلعاً الى آفاق المستقبل ويعقد عليه الامال والاماني .
ولكن هل يترك الشعوب ما فيها ، او حاضرها الذي يتحول الى الماضي بسرعة ؟!

كلا : ان الشعوب الحية تظل عاشقة لتلك الأيام التي احست فيها بالشموخ والحياة والعز وتظل وفية لتلك البطولات التي انتزعت الكرامة والسعادة عبر التضحيات ونكران الذات .
ان الشعوب عندما تغني في اعيادها ومناسباتها الوطنية انما تريد ان تبدي ايمانها بخلود تلك الايام ذلك ان الاعياد هي تخليد لمناسبات مرت في تاريخ شعب او في عقيدة امة ...وان الادباء والشعراء والكتاب هم الألسنة الناطقة والشاهدة على متانة هذه الرابطة التي تشد الشعوب بايامها الخالدة .
الاعياد في الحقيقة محطات لذاكرة الشعوب وهي ايضاً قوة اضافية لقفزات قوية نحو مصاعد الذرى وسلالم المجد والمستقبل المنشود . هذا هو التاريخ وهذه هي المسيرة (كاروان) ولا تاريخ بلا انسان ولا انسان بلا تاريخ فالانسان اروع ما في الوجود ومن اجله خلق ما في الأرض جميعاً ومن اجله نزلت الشرائع السماوية وبيده أسست الحضارات .....
وهو الغاية والهدف في كل كفاح وطني او اصلاح تشريعي او عمل اقتصادي وهو باني الامجاد وثروة الامم ....
الفلسفات الاجتماعية والأديان السماوية ومنابر حقوق الانسان في الامم المتحدة او حركة عدم الانحياز كلها تنادي للانسان لرفع الظلم عنه لاسعادة لانقاذه من براثن الجهل والجوع وتمتعه بحقوقه القومية والوطنية بعيداً عن الاذلال والاستغلال .....

اذن للانسان سجل حافل بالاحداث . فلنفتح صفحات من هذا السجل . هناك نرى احداثاً شتى منها مرت دون ان تترك اثراً بارزا ومنها مرت وتركت اثاراً عميقة في حياة الانسان والانسانية ولايهمنا الاحداث الاولى اما الاحداث الثانية فعلينا ان نكون واعين شديدي الانتباه والحذر عند تقييمها واستخلاص الدروس والنتائج منها بقدر ماعلينا ان نكون واقعيين وموضوعيين وعلميين في تشخيص عوامل النهضة والكبوة والصعود والنزول والانجماد والحركة مهما تكن النتائج : ...

وحسب المنطق الفلسفي لقانون العام والخاص فلابد لي من تناول خاص لهذا العام وحسب المنطق الطبيعي لانتمائي الخاص عُنيتُ في هذه المسألة بتاريخ الشعب الكردي الذي وجدتهُ عريقاً اصيلاً حافلاً بأمجادٍ زاخرة ببطولات نادرة وفياً لأبنائه مخلصاً لأشقائه واصدقائهِ حريصاً على اداء دوره في خدمة الانسانية قدر ماتسمح به ظروف زمانهِ وظروف مكانهِ .

وفي احساسي بكل ذلك فاني قد لا أستطيع الاجابه عن الكثير من احداث ايام ضائعة وفرص متاحة .ولايهمني امرجيل كاوة مادام هو ابنُ هذا الشعب بالاسم والانتماء وإنهُ قاد جحافل المشردين الهاربين الى الجبال ونزل بهم ثائراً غاضباً نحو مقر الطاغية الذي اذاق طعم النعيم على حساب بؤس وشقاء الاخرين فتمكن هو ورفاقهُ القضاء على هذا الظالم المستبد الذي عاش في الارض فساداً وعمل في سكانها تقتيلاً وتشريدا ... كما لايهمني كيف نشأت الظروف التي نعبر فيها عن دور المجهول ... !!يبدو ان

النكبات حافزة للتفكير في الماضي ولا اريد هدم الحقائق على مذابح الشك وعلينا ان نكرم المجهول بما يستحقه من التكريم ....

لقد دفع كاوه ثمناً باهضاً لمسيرة الالام الطويلة لكسر سلاسل الاضطهار والارهاب . وكم من هزات قام بها الفقراء دفاعاً عن الوجود ودفعاً للعدوان وشوقاً الى التحرر والانعتاق ...

والشعوب الحية تظل متعلقة بماضيها وتظل عاشقة لذكريات ابطالها وللايام المقدسة التي تحققت فيها انتصاراتها وذلك انها تعتبر تلك الايام اعياداً بمعنى تتكرر كل سنة في نفس الزمن .... وتقام في العالم سنويا المهرجانات وكرنفالات وفيستفالات تقيما واحياءٍ لمناسبات تاريخية عظيمة .... ويجرى سنويا الاحتفال بذكرى ملحمة نوروز التي يزهو في كبريائها عشق التراث وتحرك الاصداء في حنايا النفس مناسبة جميلة عزيزة الى نفوسنا جميعاً نستقبلها باحلى الاغاني والشهرها وباحسن الرقصات والفن البديع ، والافراح تملأ القلوب ، والابتسامات العريضة المعبرة مرسومة على الوجوه ... وماقتر الشعب الكردي .... يحتفل بها حينا من الدهر ومنذ ان كان الاحتفال سرياً قبل عام 1968 وحتى اصبح شعاراً وعيداً رسمياً للعراقيين جميعاً وصار له طعم آخر ونكهة اخرى سيما بعد بيان الحادي عشر من اذار وصدور قانون الحكم الذاتي ، فكبرت المناسبة كما كبرت المكاسب والمنجزات في ظل ثورة 17 من تموز المجيدة وقيادتها الحكيمة .

وما اكثر هذه المناسبات للشعب العراقي اعياداً شعر واحس معها كل عراقي انه فخور بها وجدير بان يحياها . ولاعزو اذا ماتباهى العرب والاكراد في عراقنا الحبيب بهذه الاشراقات الرائعة التي اختفت على وجوه العراقيين جميعاً سمات الدعة والاطمئنان والهناء والعيش الرغيد .

وفي هذا اليوم الاغر ونحن في عز انتصاراتنا نهنئ مجلة المسيرة بكوادرها كافة على حلتها القشيبة التي خرجت بها علينا وبناقة ودقة في مضمونها وافكارها العلمية والادبية فليس عسير عليها اليوم ان تعبر عن هذه المناسبة اصدق تعبير وهي التي ابرزت في عددها الرابع مناسبة ذكرى جيشنا البطل في اجمل صورة وابهى حلة . وللاديب الكردي مقدرة على التعبير حيث يلتقط خفايا الحركة بحس مرهف . والمجلة امام هذه اللوحة

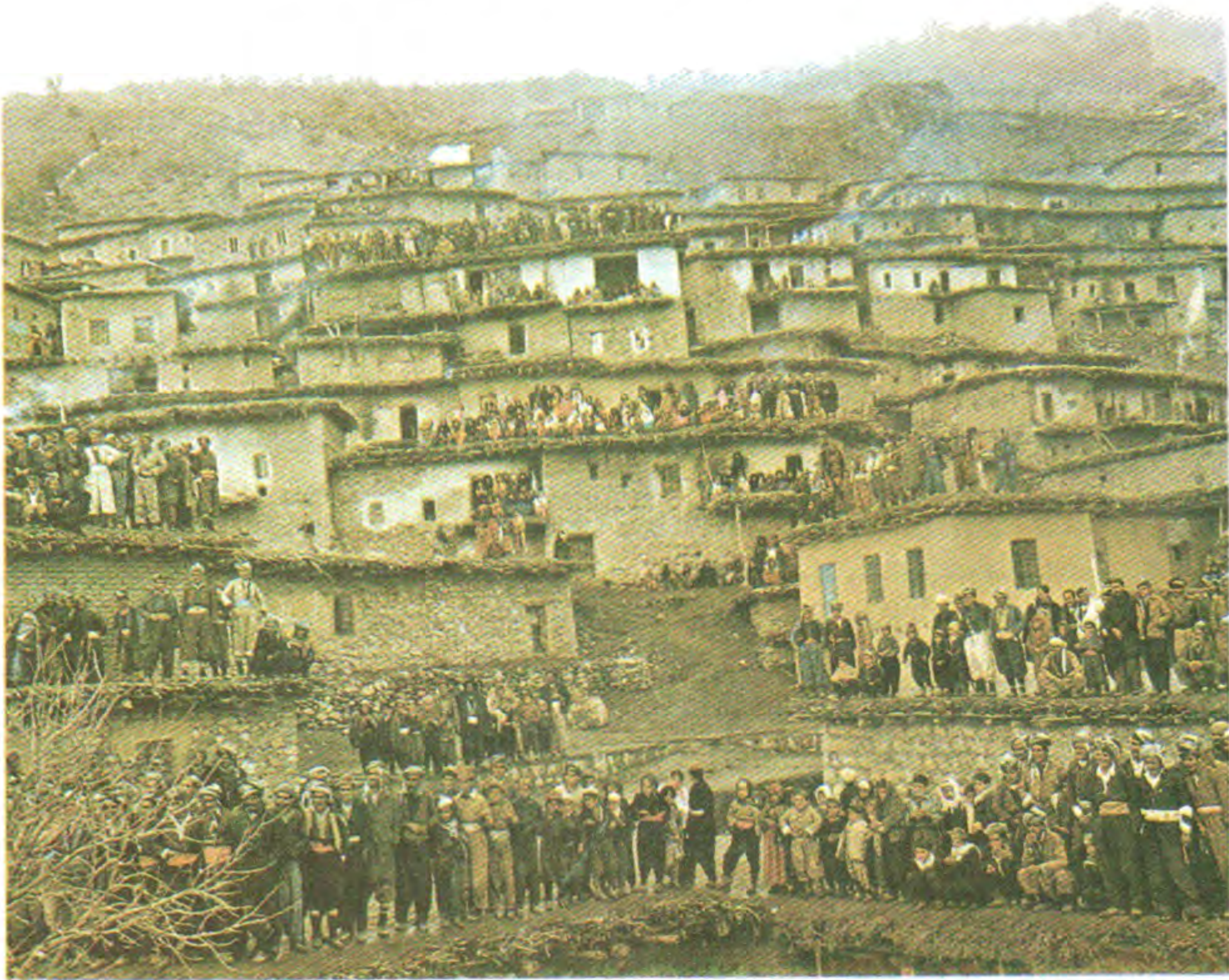
الفنية لاعياد نوروز حيث الانسان أمام امتحان في حبه للربيع ... وللارض ... والكرة على مفارقها .

فالارض وجهُ من وجوه الحياة وصوت من اصوات الارتباط كالمعهود تلتقي في الوديان وتحت السفوح وفوق القمم ارق العواصف وتمزج بصفائها اعذب الامنيات وتتسع الارض لتتدفق المشاعر الفنية في جو من التامل والسكون . وفي وحدة النفوس النادرة وفي صدق الصلة وشدة التلاحم بين الاهل والارض يكون العهد والوفاء . وعلى الاجسام تمر هزات العاطفة وفي الصدور تستقر زهرات الحب ... وانها طبيعة خلابة تكاثرت جمالاتها واطيابها على مايشبه الاحلام وجداول من مصدر واحد تتجاذب وتتفاعل كما تتدفق حزم المياه الفضية في الذرى الشاهقة في فوهة شلال « زلم » لاتقف على ردعهِ قوة حيث لامعنى للانجماد ولا أعتراف بالركود سالكاً الطرق الوعرة الشائكة الملتوية لأرواء السهول والهضاب ماراً امام حقول النرجس الذي في القلب والقلب فيه .

في هذا الجو الخيالي الساحر والعراق بلد المحبة والتآخي يلبس حُلة الشموخ العز وجماهير شعبنا تستعد للتعبير عن فرحتها بالنشاط الذي يستوعب كل وقتها .... ولكن ماذا نجد حوالينا ...؟؟ إذا نظرنا حوالينا عبر الحدود ... ماذا نرى .. !! إننا نتطلع الى دخان داكن واجواء مـزُبدة من منابر الحكام العنصريين اللذين يرفضون قول الحق ولايقبلون بتحكيم المنطق ... وماذا نستمع ... لايترامى الى اذاننا الا انين المضطهدين وصيحات الابرياء العُزل ... الحكام الجهلة

يطمسون الحقوق في محاولات لقبر الطموحات والمشروعة للقوميات فحياة شعبنا تعيسة وتداس مقدساتهُ وتسلب حرياتهُ وتهضم حقوقه ومدينة مهاباد التأريخية شأنها شأن المدن الكردية الاخرىٰ مهانة .

ان المتعجرفين والمتحلفين في ايران لايعنيهم سخط الناس ولأرضاهم حيث الانانيةُ لاتنشد التفاهم وهكذا تفعل الانانية اللئيمة ببلد ونظام تدفعه للاعتداء على الاخرين ولكن يوم الحساب لقريب وبركان الغضب في غليانه يقذف بحممهِ الى عنان السماء ورياح الانتقام تزمجر وبرقهُ يلمع وصواعقهُ تخرس الاعصار ... وعيد نوروز يبث في القلوب مآثر الامجاد والجهود تتظافر لاسقاط النظام المتهرئ المبني على الخرافات والذي يتاجر بالارصدة البالية وسقط المتاع .... وناد التفرس تواجههُ ضربات الاكراد الاشداء لتحويل الظلام الى النور والثقل الىٰ الميسور ونأمل أن تنام الشعوب الايرانية في القريب العاجل مطمئنة وتنهض عاشقة للحياة بقد رفع هذا الكابوس الاسود الجاثم على صدرها .... ما أحلىٰ الحياة الهادئة المستقرة حيث لاإستغلال ولا إزمة ضمير وزهو الجبال والوديان يطرزهُ الناس متمتعين بسحر اللوحة الآخاذ التي تنتظر سواعد البناء وقلم الأديب وخيال الشاعر وفرشاة الفنان لتعكسها كاروان على صفحاتها آيات فوق آيات وجمال فوق جمال ....

بقلم هاشم حسن عقراوي

بيان اذار حدث تاريخي

يعتبر بيان اذار حدثاً تاريخياً بارزاً في حياة شعبنا الكردي كما انه منعطف تاريخي لهذا الشعب لقد أشر البيان بشكل مبدئي وواضح حقوق شعبنا الكردي القومية والتي ناضل من اجلها طويلاً ولولا ثورة تموز عام 1968 لبقيت المسألة الكرديه تدور في الفراغ دون اية نتيجة بعد ان اصبحت ورقة رابحة بيد اعداء شعبنا العراقي تحركها اياديهم اللئيمة باتجاه تعزيز مواقعهم وتأمين مصالحهم ، ولولا حزب البعث العربي الاشتراكي ومبادئه القومية والانسانية لما ظهر هذا البيان . وان المنصفين من ابناء شعبنا وفي العالم يقرون هذه الحقيقة .

لقد دخلت المسألة الكردية في تعقيدات وملابسات كثيرة بسبب الظروف التي اكتنفتها وبقائها دون حل لفترة طويلة من الزمن وسيطرة القيادة العشائرية المتخلفة والمشبوهة على مقدراتها مما جعلتها اداة مسخرة للاطماع الاجنبية في قطرنا العراقي ردهاً من الزمن .

وقد ادرك حزب البعث العربي الاشتراكي من خلال متابعته ودراسته لهذه المسألة وقبل مجيئه الى الحكم بانها لا تحل إلا بالشكل السلمي والديمقراطي وبالتوجه نحو جماهير شعبنا الكردي وذلك باسقاط كل الافكار الانعزالية الضيقة التي التصقت بها وتنقيتها من الاجواء السامة التي رافقتها واعادتها الى صنعائها ومكانها الطبيعي باعتبارها قضية وطنية لا تخص شعبنا الكردي وانما تخص عموم الشعب العراقي .

كما ان حزب البعث العربي الاشتراكي اعتبرها قضية انسانية ومشروعة وتتضمن في جوهرها حقوقاً وطنية وقومية لجزء من الشعب العراقي وهو شعبنا الكردي بالاضافة الى كونها مسألة اساسية من مسائل السيادة الوطنية والبناء الاجتماعي والاقتصادي للعراق . ومن هذه المنطلقات المبدئية عالج حزب البعث وثورة تموز هذه المسألة بحكمة ورديه وبنفس طويل ومن الانصاف والحقيقة عندما نتحدث عن حلها ان نشير الى الدور الرئيسي والبارز للرفيق المناضل صدام حسين في هذا الشأن . لقد بذل سيادته جهداً مخلصاً ووجد مفتاح الحل في بيان اذار وبدون اية مبالغه فان الرئيس القائد صدام حسين هو صانع البيان بجميع بنوده وفقراته ولذلك جاء محكماً وخالياً من الثغرات .

لقد حاولت القيادة المتسلطة على مقدرات شعبنا الكردي بعد ان ايقنت بان الحل الذي جاء به البيان هو حل جذري وشامل ان تعيق تنفيذه بمختلف السبل والوسائل الملتويه من خلال التآمر عليه وافراغه من جوهره الديمقراطي إلا ان بعد نظر السيد الرئيس القائد للبيان اسقط كل الممارسات والمناورات التي حاولت القيادة العشائرية القيام بها فكان التنفيذ الدقيق والواعي للبيان ومواده مثالاً للتخطيط السليم .

والاخلاص العميق لقضية هامه من قضايا الوطن .

ولو تتبعنا الاحداث منذ قيام الثورة وحتى انهيار الجيب العميل لوجدنا المؤشرات الصارخه التي اشرت المناورات والمخططات اللئيمة للقيادة العشائرية ومن كان وراءها من اعداء العراق ولعل ابرز هذه المخططات والناورات استئناف القتال عام 1974 والقيام بسلسلة من اعمال الفوضى والتخريب بعد صدور البيان مباشرة وطرح المطاليب التعجيزية امام قيادة الثورة بهدف ابقاء المسألة الكردية في ساحة الصراع الوطني والقومي والوثوب منها الى نسف الثورة ومنجزاتها وفق ما املته الجهات الاجنبية على هذه القيادة العشائرية المشبوهة .

لقد كانت محصلة تنفيذ البيان مع ما رافق هذا التنفيذ من مصاعب وتحديات هي حصول شعبنا الكردي على حقوقه القومية وانقاذه من مضطهديه من الخونه والعملاء ومساهمته في مجمل عمليات بناء الوطن وعودة شعبنا الكردي الى صفائه ونقاوته واصالته الوطنية والتفافه حول قيم ومبادئ الثورة وبالتالي مشاركته في عملية التصدي الجبارة التي يخوضها الشعب العراقي ضد اعداء الوطن في ملحمة قادسية صدام وتفانيه من اجل الدفاع عن سيادة العراق وعزه وكرامته .

ان شعبنا الكردي وما عرف عنه من وفاء واخلاص لتربة الوطن وما اشتهر به من صفات الرجولة والفروسية جدير بهذا البيان ومن حقه ان يطور حكمه الذاتي ليأخذ كامل ابعاده كما انه من واجبه التفاني من اجل الثورة التي حققت له امانيه في العيش الحر الكريم .

واننا على يقين بان شعبنا الكردي بعد ان وجد طريقه الصحيح سيمضي في مسيرة بناء العراق والدفاع عنه خلف قائد المسيرة والنصر الرفيق المناضل صدام حسين .

سيروان الجاف
الامين العام لادارة الشؤون الداخلية

اذار
نـــوروز
قـادسـيـة صـــدام
الحـكـم الـذاتـى

الشعب الكـردي بعـد أن تحـقق له الحـكم الذاتـي في كردستان / منطقة الحكم الذاتي بتفهم حـزب البعث العربي الاشتراكي لواقعه القومي أصبح امام مستقبل جديد ، فالحكم الذاتي وبدعم مباشر من قائدنا التاريخي المناضل صدام حسين احدث خلال هذه المدة من عمره تغييرات وتحولات اجتماعيـة عظيمة في مرافق الحياة .. كـذلك فأن الحكم الذاتي قـد عمق الكفاح المشترك بين الشعب العربي والشعب الكردي .. فساهم المخلصين في هذه المدة لاجل ترصين الوحدة الوطنية .. فاليوم والحاجة اكثر لنتوحـد ونرص الصفـوف ضد القـوى اليمينيه والرجعية والمتخلفة والمتمثلة بنظام الخميني الاسود الذى يحاول فك الصفوف وتمزيق الوحدة الوطنية .

شعبنـا الكردي اليـوم وبعد مضي هـذه السنـوات عـلى ثورة17 — 30 تموز التقدمية يلمس نتائج سياسية الثورة في تحقيق حقيقة جوهرية في المنطقة وهي ان الحياة الجديدة المتطورة تأخذ موقعها ومكانها من خلال مسيرة الثورة والدعم المتواصـل من قائدنا التأريخي العظيم المناضل صدام حسين .. كما أن شعبنا لمس حب واعتزاز القائد بالمنطقة وبشعبها .. فقد خص المنهاج الاستثمارى للسنوات الماضية المنطقة بنصيب وافـرو بأنفـاق ضخم بهدف تحقيق الانتقال بحياة المواطن من مواقع التخلف الى مواقع اكثر تطوراً وتقدما وتـوفير فـرص العمل لهم لأجـل النهوض باحوالهم المعيشية .

طموحات القائد صدام حسين والثورة أكبر بكثير من الانجازات والمكاسب التي تحققت .. تحقيق هذه الطموحات وترجمة اهداف الثورة الى واقع ملموس تقع على كل المخلصين من ابناء المنطقة فعلينا أن نكون حريصين على مسيرة الثورة وباخلاص وحريصين على ترسيخ الحكم الذاتي الذي هو الصيغة السليمة التي تعزز الوحدة الوطنية وتنظم الروابط التأريخية بين الشعبين العربي والكردي وهو يتيح الفرص امام الجماهير الكردية لتطوير وضعها الاقتصادي والاجتماعي والقومي نحو الافضل والاحسن .

على المخلصين من ابناء شعبنا الكردي العمل لتوجيه الجماهير الكردية توجيها «صحيحا» يستند الى الالتزام الثابت بالوحدة الوطنية والاخلاص لتربة العراق العظيم والالتفاف حول قيادة القائد التأريخي المناضل صدام حسين .... علينا أن نقف صفا «واحدا» في الخنادق الامامية في جبهات القتال يدا «بيد مع الشقيق العربي دفاعا» عن العراق ودفاعا «عن عزة العراق وكرامته ودفاعا» عن الحكم الذاتي .. ولاجل تحطيم اطماع الحاقدين .. بهذا المواقف يحافظ شعبنا الكردي على اصالته الوطنية والقومية ويخلق افاق كلها أمل لتطوير وترسيخ الحكم

الذاتي .. ويثبت مجددا» في صفحات التأريخ بأنه شعب المحن والشدائد والاخ المخلص للشعب العربي وان مصيرهم واحد وانهم المدافعين الحقيقيين لثورة 17 — 30 تموز التي حققت الحكم الذاتي .. ويثبت ايضا» أنه المدافع الامين والمخلص لقيادة القائد التأريخي المناضل صدام حسين المعتز بشعبنا الكردي والذي يعمل لأجل تأمين مستقبل افضل واحسن لهذا الشعب .

الكردي المخلص المؤمن بتربة هذا البلد العظيم وبعراقيته يعرف بأن حزبنا حزب البعث العربي الاشتراكي اقدم على منح شعبنا الكردي الحكم الذاتي وفق منظوره المبدئي ولايمكن أن يتراجع عنه ... ووفق ماتمليه عليه كحزب ويقود العراق ومصلحة الشعب العراقي بجميع قومياته ... الحكم الذاتي وجد لاجل أن يعزز الوحدة الوطنية ويعزز وحدة الشعب العراقي وتعزز الاتجاه الجدى لتطوير المنطقة واجراء تحولات وفي مختلف النواحي .

الاحتفال بيوم ١ آذار المناسبة الوطنية تجدد في ذاكرتنا المواقف البطولية والوطنية التي اتخذتها قيادتنا السياسية الواعية وأن انتصارنا على الشركات الاحتكارية انتصار تأريخي لشعبنا العظيم وبرهن للعالم قدرته على التصدي وعلى البذل والعطاء .

واليوم وفي قادسية صدام انتصاراتنا مستمرة فنهض العراق في هذه المعركة وشهر سيفه في أروع ملحمة كفاحية لفتح صفحة جديدة لمنع المعتدين وتلقينهم الدروس التي لايمكن أن ينسوها ويقضي على احلامهم التوسعية الغير الشريفة للدجال الخميني ونظامه الاسود ويثبت همة واخلاص وشجاعة العراقيين وبأنه ليس بمقدور احد بعد اليوم التطاول والتدخل في شؤون العراقيين .

ساهمنا ونساهم في معركة قادسية صدام المجيدة لأجل الدفاع عن الوطن وكرامته بكل حماس وشجاعة .. الوطن عزيز علينا وفي قلوبنا ولابد لكل انسان مخلص وشريف أن يقدم التضحيات والعطاء لأجل الدفاع عنه ومنع الطامعين الخمينيين الدجالين من التجاوز علينا .. تحية حب ووفاء لقائد شعبنا ولجيشنا الباسل والمقاتلي الجيش الشعبي ، لتبقى راية العراق عالية خفاقة بقيادة قائدنا المحبوب والفارس الشجاع الرئيس صدام حسين .. القائد الذي أصبح في هذه المعركة معركة قادسية صدام .. رمزا «للشجاعة والبطولة ورمزا» للتضحيات .

جميل صبري احمد

الامين العام لادارة
الزراعة والاصلاح الزراعي

كلمة في مناسبة سعيدة

كلفنا السيد الامين العام لادارة الثقافة والشباب رئيس تحرير مجلة (كاروان) ان نساهم في العدد الخاص المزمع اصداره بمناسبة اعياد آذار ونوروز واسبوع قادسية صدام المجيدة .

بدء يطيب لي ان ارفع خالص التهاني والتبريكات القلبية الى قيادة الحزب والثورة وعلى رأسها القائد العظيم المهيب الركن صدام حسين بمناسبة حلول اعياد آذار ونوروز ، والى ابناء شعبنا العراقي بعربه واكراده واقلياته المتآخية متمنين ان تعود هذه الاعياد والعراق يرفل بالعز والسؤدد . كما وارفع تهاني الحارة الى جندنا الاشاوس وكافة المقاتلين الرابضين على خطوط النار ضد العدوان الايراني العنصري الحاقد ، سائلين المولى عز وجل ان ينصرهم ، والى ارواح شهداء شعبنا الميامين الخلود والمجد وسوف يسجل التاريخ مواقفهم الرائعة بمداد من نور وتبقى شهادتهم وسام شرف يزين صدور ابائهم وامهاتهم وذويهم .

لقد لمسنا ومن خلال معايشتنا للاخوة الجنود الابطال في قاطع ميسان في الاسبوع الاول من عام 1983 ، اندفاع قواتنا الباسلة واستعدادها الدائم للذود عن حياض الوطن والدفاع عن كرامة الشعب العراقي من رياح الحقد الصفراء التي تهب من بلاد فارس ، ومن خلال تبادل الاحاديث مع امراء الوحدات والضباط والمراتب ، ايقنا ان جيشاً بهذا الايمان والثبات لن يهزم لو اجتمعت كل قوى الشر ومهما طال العدوان .

بهذه المناسبة لا يسعني الا ان اتقدم بالتهنئة اليهم والى كل المدافعين عن تربة الوطن وخاصة ابطال ملحمة (الشيب) الجديدة ، والتي ستضاف الى الملاحم البطولية الخالدة لجند القادسية الثانية قادسية صدام المجيدة .

فهنيئا لشعبنا باعياده الزاهرة ، وتحية الى القوات المسلحة الباسلة والى قائدنا العظيم الملهم السيد الرئيس المناضل صدام حسين .

ونرجو لمجلة «كاروان» دوام التقدم والازدهار على طريق خدمة الكلمة الشريفة الملتزمة بقيم البطولة والتصدي ...

وشكراً .

الدكتور خالد ماجد حميد - عميد كلية العلوم - في لقاء مع «كاروان»

بمناسبة اسبوع قادسية صدام واعياد اذار ونوروز ، تحدث الدكتور خالد ماجد - عميد كلية العلوم بجامعة صلاح الدين لقراء مجلتنا مشكوراً وقال :

مما لا ريب فيه أن للشعب الكردي وجوده وكيانه كأ ي شعب من شعوب العالم ، له تراثه وتقاليده وتأريخه العريق ، والأكراد أسوة بالجماهير العراقية ، تعرضوا إلى صنوف التعذيب والارهاب في العهود الرجعية والدكتاتورية البائدة . ولا ريب كذلك ، اذا قلنا بأن ليلاً طويلاً وحالكاً خيم على هذا الشعب الأبي طوال العشرات من السنين ، إلى أن اندلعت ثورة 17 — 30 تموز المجيدة في عام 1968 وبقيادة حزب البعث العربي الاشتراكي ، حزب الطليعة العربية ، هذه الثورة التي انسحب عطاؤها الغزير على كل شبر من أرض هذا الوطن ، ووفرت الحرية والكرامة لجميع العراقيين بدون استثناء ، بما في العراقيين اشقاؤنا الأخوة الأكراد ، فبعد زمن ليس بطويل من عمر الثورة الفتية ، أصدرت الحكومة الوطنية بيان الحادي عشر من آذار التأريخي في عام 1970 والذي أقر للشعب الكردي حقوقاً قومية رائعة بما فيها حقه في ادارة منطقة كردستان عن طريق التمتع بالحكم الذاتي وبعد إصدار بيان الحادي عشر من آذار التأريخي فأن السلطة الثورية اخذت تعمل بدأب وتفان رغم كل العراقيل والعقبات التي وضعتها الرجعية والامبريالية والصهيونية وكل قوى الثورة المضادة ، للحيلولة دون تمتع الشعب الكردي بحقوقه القومية المشروعة . وفي الفترة الواقعة بين عامي 1970 و 1974 راحت السلطة توفر مستلزمات اقامة حكم ذاتي للأكراد في منطقة كردستان على أسس صلبة متينة وبرت ثورة 17 — 30 تموز بوعدها للشعب الكردي ، حين أصدرت وطبقت قانون الحكم الذاتي في منطقة كردستان في يوم 11 من آذار عام 1974 ، ويعتبر الحكم الذاتي اعظم مكسب قومي حصل عليه الأكراد في التأريخ . ومنذ آذار عام 1974 والحزب القائد يعمق من محتوى قانون الحكم الذاتي ويعمل على حماية الأكراد ومؤسسات الحكم الذاتي في المنطقة . وهكذا دخل يوم الحادي عشر من آذار التأريخ من أوسع أبوابه ، وفي مثل هذا اليوم من كل عام تحتفل الجماهير العراقية بعيدها الاغر ، عيد منح شعبنا الكردي في العراق كافة حقوقه القومية التي طالما ناضل من اجلها سنوات وسنوات إلى أن حققتها له ثورة البعث ، ثورة 17 — 30 تموز المجيدة .

لقد كان لنيل اكراد العراق حقوقهم القومية أصداء رائعة في كل انحاء العالم المتمدن ، وصار نظامنا الوطني في العراق يحظى بتقدير واعجاب واحترام شعوب العالم كافة وبالأخص الجماهير الكردية خارج الدولة العراقية ، هذه الجماهير التي تتجه انظارها منذ أعوام إلى العراق ، إلى ما انجزته وحققته حكومة الثورة من مكاسب قومية للجماهير الكردية في العراق . لذا كان طبيعياً ان تتوجه بعض النظم الرجعية المتخلفة في المنطقة كنظامي خميني وأسد إلى معاداة العراق وشعب العراق وقائدنا الفذ صدام حسين ، بسبب موقف البعث الأنساني والتقدمي من المطاليب القومية للشعب الكردي ، لقد كلف الخميني من قبل الامبريالية العالمية بالتصدي لحكومة الثورة في العراق من أجل اعادة مجلة التأريخ إلى الوراء وسلب شعبنا الكردي حقوقه القومية وضرب الحكم الذاتي ، لكن محاولات خميني وحلفائه من عرب الجنسية ستبوء بالفشل الذريع بفضل وعي شعبنا والتفافه وراء قيادته السياسية الحكيمة وقائده الفذ صدام حسين ، وسيحرز شعبنا الأبي في معاركة المقبلة النصر على جميع الاعداء والخونة .

لقد كان لي شرف القيام بخدمة ابناء شعبنا الكردي في خريف عام 1976 عندما كلفت للعمل في جامعة صلاح الدين أو السليمانية سابقاً ، وخلال هذه الفترة التي تربو على 8 سنوات ، استطعت أن اقف على طبيعة واخلاص شعبنا الكردي واعجبني تراثه وتقاليده ولي ذكريات عنه لن تمحى ، وفي وقت نحتفل فيه باعياد آذار ونوروز التي صارت أروع عند اضافة عيد ثالث الا وهو « قادسية صدام » فأننا نعاهد القيادة السياسية وعلى راسها المناضل صدام حسين ، بأن نقف جنوداً أمناء للدفاع عن تربية وحدود وطننا العزيز وقبر كل المحاولات اللئيمة الساعية تحت جنح الظلام إلى الحاق الاذى بشعبنا وباعياده وافراحه .

نوروز
نبذة تاريخية

زبير بلال إسماعيل

تعتبر الأعياد السنوية عند بعض الشعوب الآرية (مثل الاكراد) قديماً أعياداً زراعية تتصل عادة بأعمال المزارع . ولما إعترف بهذه الأعياد صار الأحتفال بها ذا مراسيم مع إحتفالات سحرية في الأصل ولكنها إختصرت كثيراً الى مراسيم عادية يصحبها كثير من الملاهي الشعبية من كل نوع . ووفقاً للخيال الذي ألفه الكتاب في الخرافات الشعبية أصبح معظم هذه الأعياد متصلاً بالتاريخ الخرافي . فهذا العيد (أي نوروز) قد عيد تمجيداً لذكرى هذه الحادثة التي وقعت أيام (جمشيد) أو أفريدون أو غيرهما من الأبطال الخرافيين . وكان النوروز اكبر الأعياد الشعبية قديماً ، وهو يوم رأس السنة ويصادف أول الربيع وكان الناس فيه يستريحون ويحتفلون بالعيد[1] .

وقد تحدث عن هذا العيد البيروني (أبو الريحان محمد بن أحمد المتوفى سنة 440هـ) حيث قال على لسان سعيد بن الأفضل : (جبل دما ـ دماوند ـ يرى عليه كل ليلة نوروز بروق تسطع وتلمع على صحو الهواء وتغيمه على كل حال من الزمان) . وأفاد أيضاً بظهور النيران والشموع التى لاتحصى في الليلة التي يكون في صبيحتها النوروز[2] .

إن النوروز يعني اليوم الجديد ، ويعود الى أيام جمشيد ، وفي عهده صير عيداً ، وقد جرى الرسم بتهادى الناس فيما بينهم السكر ذلك لان قصب السكر إنما ظهر في مملكة جم (جمشيد) يوم النوروز ولم يكن يعرف قبل ذلك الوقت . والجدير بالذكر إن جم أو جمشيد من ملوك التاريخ الاسطوري الذي يعود الى أيام البيشداديين ، وقد تحدث عن هذا العيد عدا البيروني كتاب من العرب وغيرهم ، كما أن شعراء كالفردوسي ومنوجهرى قد تغنوا به . إنه عيد ربيعي قد حفظ بعض خصائص الزگموك Zagmok الذي هو عيد البابليين القدماء . وكان العيد يستمر ستة أيام متوالية[3] .

ويذكر إن أهم الأعياد عند البابليين كان عيد رأس السنة

الجديدة ويحل هذا العيد في الربيع في شهر نيسان . وقد نشأ هذا العيد أصلاً كعيد من أعياد الطبيعة وهو يتميز بنوعين من المظاهر ويعبر المظهر الاول عن حزن الطبيعة على موت كل الأشياء النامية ويعبر المظهر الثاني عن فرحة الطبيعة لعودة الحياة الى هذه الأشياء ، ويستمر عيد رأس السنة في بابل إثنى عشر يوماً[4] . وكان التقويم القمري ـ الشمسي البابلي يتألف من إثنى عشر شهراً ، ويتألف كل شهر من ثلاثين يوماً ، وما دامت دورة الاثنى عشر شهراً تتألف من (360) يوماً فقد تقرر إضافة شهر كبيس في فترات منتظمة تقع إما في منتصف السنة أو في آخرها ويسمى هذا الشهر الكبيس باسم الشهر السابق له مثل أيلول ثاني . أما عن بداية السنة بشهر نيسان فان هذا يعني إن هذه البداية تتطابق في الوقت مع الهلال الجديد الذي يلي الأعتدال الربيعي[5] .

وقد جعل اليونانيون الربيع أول السنة الجديدة ، حيث إقبال الحرارة وتجدد الحياة وزوال البرد . والواقع إن اليوم الاول واليوم الأخير من النوروز كان يحتفل بهما إحتفالاً يحوى كل المظاهر الشعبية قبل الأسلام . أما ما يذكر عن علاقة هذا العيد بقصة (البيورآسب) أو الضحاك فالجدير بالذكر إن الضحاك كان الملك الخامس من ملوك الأسرة الخرافية التي تسمى بأسرة الهيشداديين (وكان أولهم هو شنك) ، وتروى عن أخبار الضحاك (أن حيتين كانتا في كتفيه تعتريانه لا تهدئان الاّ بأدمغه الناس ، وإنه كان ساحراً بطبيعة الجن والأنس وملك الأقاليم السبعة ، وإنه لما عظم بغيه وزاد عتوه وأباد خلقاً كثيراً من أهل مملكته ظهر رجل من عوام الناس وذوى النسك منهم من اهل أصبهان إسكاف (كابى) ورفع راية من جلود علامة له ، ودعا الناس الى خلع الضحاك وقتله وتمليك أمزيدون ، فاتبعه عوام الناس وكثير من خواصهم ، وسار الى الضحاك فقبض عليه وأنفذه أمزيدون الى أعلى جبل دباوند (بين الري وطبر سكان) فأودع هناك وإنه حي الى هذا الوقت مقيد هناك .. وعظم إبتهاج الناس بما نال الضحاك بجوره وسوء سياسته وتيمنوا بتلك الراية فسميت بـ (درفش كابيان) إضافة الى كابى صاحبها والدرفش يعني الراية ..)[6] . ورواية المسعودي نفسها ذكرها الفردوسي في (شاهنامه) ووصفها بشعره وصفاً بارعاً . وقد أورد الفردوسي الحكاية وملخصها : (إن الخوف والذعر دب بين الناس فهجروا البلاد والمدن الى رؤوس الجبال وأعماق الوديان فضج الشعب وثار فيهم (كاويان) الحداد فاجتمع حوله خلق كثير من الناقمين على هذه الحالة ، والفارين من وجه المظالم الى الجبال ، فما كان من الحداد المذكور الا أن جعل (بشكيره) الجلدي على رأس عمما كرايةً ، وقاد الثائرين على ذلك الملك الطاغيةَ .. فتم خلع الضحاك وأسرته الملكية وأصبحت تلك الراية الجلدية مقدسة فيما بعد حيث إشتهرت باسم (درفش كاوياني)[7] ..

وقال المسعودي أيضاً في مروج الذهب (.. وذهب كثير من الناس الى أن الغيرور في أيامه أحدث (يقصد أفريدون) وفي ملكه رسم ..) وتحدث عن الضحاك فقال : (ثم ملك بيور أسب وسماه قوم من العرب الضحاك وقتل جمشيد الملك ثم ملك أفريدون ـ حفيد جمشيد ـ فأخذ بيور اسب فقيده في جبل دباوند . وقد ذكر كثير من الفرس ومن عنى بأخبارهم ، إن أفريدون جعل هذا اليوم الذي قيد فيه الضحاك عيداً له وسماه (المهرجان ..)[8] وقد ذكر كريستنسن المهرجان وقال : (وكان المهرجان عيداً كبيراً جداً وهو عيد (ميترا) ، يحتفل به يوم مهر (16 من شهر مهر) ، وكان في الأزمنة القديمة يوم رأس السنة ، وقد إحتفظ بكل تقاليده ، وكان المهرجان كالنوروز إحتفالاً بخلق الأنسان والأرض[9] .. وقال أيضاً (ويظهر إن السنة كانت تبدأ بشهر مهر في العصر السابق على الساسانيين وكان المهرجان عيد الخريف أول أيامها ، ولكن هناك دلالات في التقويم تفيد إنه عندما إتخذ أول الربيع مبدأ للسنة فيما بعد صارت السنة المصطلح عليها

تبدأ بشهر داد (شهر اهورامزدا) وقد أصبح جلياً من الأبحاث إنه وجد أيام الساسانيين نوعان من التقويم الأول ديني ، وقد روعي فيه أن يكون بدء السنة قريباً من إبتداء الربيع ، والثاني مدني ...)[10] . وكان البيروني قد قال عن المهرجان (..وتفسيره محبة الروح ، وقد قيل إن مهر هو إسم الشمس ، وإنها ظهرت في هذا اليوم للعالم فسمي بها ، وزعموا ان تخصيصهم إياه بالتعظيم بسبب إستبشار الناس لما سمعوا خروج أفريدون بعد أن وثب كابى على الضحاك (بيور اسب) وطرده ودعا أفريدون ، وكابى هو الذي يتمن بعلمه ورايته وكانت من جلد دب ويقال أسد وسمي درفش كابيان ، ورصع بعده بالجواهر والذهب)[11] .
وقال المسعودي : (وبين النوروز والمهرجان مائة وأربعة وسبعون يوماً)[12] .

وتحدث البيروني عن حادث الضحاك وعلاقته بالنيران فقال : (وقيل أن السبب في رفع النيران في هذه الليلة أن بيوراسب لما وظف على الناس كل يوم نفرين ليطعم ادمغتهما حيتيه كان الموكل بذلك بعد أول تقدمه يسمى (ازمائيل) فكان هذا الموكل يعتق أحد النفرين ويعطيه زاداً ويأمره أن يسكن الجبل الغربي من دبناوند ويبني لنفسه هنالك بنياناً ويطعم الحيتين دماغ كبش بموضع الاسير المخلى يخلطه بدماغ الآخر المقتول . فلما ظفر أفريدون ببيوراسب أمر بأزمائيل فأخذ ليعاقبه على قتله الناس فأخبره خبر المعتقين وصدقه عن ذلك وسأله أن يخرج رسولاً معه ليريهم إياه ففعل وأمر أزمائيل المعتقين أن يوقدوا النيران على سطوح ديارهم ليرى عدتهم وكان ذلك في الليلة العاشرة من (بهمن ماه) فقال له الرسول كم أهل بيت قد أعتقتهم فجزاك الله خيراً وانصرف فأخبر أفريدون بذلك فسر به سروراً شديداً وقصد دبنا وند بنفسه حتى عاين ذلك ثم شرف أزمائيل واقطعه دبناوند وأجلسه على سرير من ذهب وسماه (مصمغان) ...)[13] .

وقد تغنى بنوروز كثير من الشعراء وخاصة شعراء العصر العباسي ، وذكره المؤرخون والرحالة مثل المسعودي والبيروني ، والأدباء مثل الجاحظ في كتابه (التاج) وفيه ذكر : إن الضرائب المجبية تقدم للملك في النوروز ، وفيه يعين أو يستبدل حكام الأقاليم ، وتضرب النقود الجديدة وتطهر بيوت النار ..)[14] وكان الملوك يسعدون رعاياهم في جميع الولايات في هذا اليوم السعيد ، وكان من يشتغل يستريح ويحتفل بالعيد ، وفي هذه الأيام يجلس الملوك للعامة ويقابلون العظماء ، ويقدمون لهم الهدايا ، وفي اليوم السادس كان الملك يحتفل هو نفسه بالعيد مع خاصته[15] .
إن الملوك الساسانيين الأول كانوا يجلسون للعامة مرتين في السنة يوماً في النوروز ويوماً في المهرجان ولا يحجب عن الملك في هذين اليومين لا صغير ولا كبير ولا جاهل ولا شريف ، وكان الملك يأمر بالنداء قبل جلوسه بأيام ليتأهب الناس لذلك[16] . وكان العظماء يقدمون الهدايا للملك في عيدي النوروز والمهرجان . وكان بعض الملوك يأمرون باخراج ما في خزائنهم في المهرجان والنوروز من الكسي فتفرق كلها على بطانة الملك وخاصته ، ثم على سائل الناس على مراتبهم ، وكانوا يقولون إن الملك يستغني عن كسوة الصيف في الشتاء وعن كسوة الشتاء في الصيف[17] .
والنوروز الذي يعني اليوم الجديد كما ذكرنا أو عيد رأس السنة أو بداية السنة الجديدة حيث تتجدد الحياة وتلبس الأرض حلة قشيبة من الخضرة والأزهار وتبرز فتنتها وزينتها فكأنها تحتفل بها ، أقول لقد تغنى الشعراء الكرد بهذا اليوم مثل الشاعر ملاى جزيري وأحمدي خانى ومه‌ولوى وپيره‌ميرد وغيرهم . وقد جعل هؤلاء نوروز عيداً للفرح والصفاء وإطلالة الورود والأزهار، وتولى البرد والشتاء وقدوم الربيع ، في حين جعل البعض فهم نوروز العيد القديم للشعب الكردي رمزاً للنضال والأنطلاق . أما النار فأشارة الى النور وزوال الظلام وإقبال الدفء وإنبعاث الحياة في النبات مهما يكن فان النوروز

يودع البرد والشتاء ويستقبل الحياة المتجددة والدفء والأمل والتفاؤل بالسنة الجديدة وآمالها المرتقبة والأحتفال بهذا العيد علامة على السرور والابتهاج والخلاص . إن الأحتفال بالنوروز لا يقتصر على انه مجرد خيال أدبي بل يعكس لنا ظواهر إجتماعية وإن أصوله ترجع الى عوامل إجتماعية وسياسية ونفسية ، إن بعض أعمال المغامرة التي تشاد بها لها أساس تاريخي ولكن الناس أدخلوا فيها بواعث وحوافز أو عادات لا تقوم على واقع أو اساس تاريخي كتلك التصورات والأوهام المبالغ فيها عن مقدرة البطل وشجاعته ..

يعتقد من وجهة النظر التاريخية إن نوروز يمثل عصر بطولة شعب كان سائراً نحو التكون ليلعب دوراً على اساس من البناء القبلي ، ودخل الى مرحلة جديدة يمكن تعريفها بأنها عصر بطولة ، وربما رافق ذلك عهد الهجرات القومية في التاريخ القديم . إن عصور البطولة كانت كلها عهوداً بربرية بوجه اساسي . وقد وضعت ملاحم شعرية لتخليد تلك العصور[18] .

المصادر :

1 ـ كريستنسن : إيران في عهد الساسانيين ، ترجمة يحيى الخشاب القاهرة 957 ص 163 وما بعدها .

2 ـ البيروني : الآثار الباقية من القرون الخالية طبعة ليبزك 1923 ص 215 وما بعدها .

3 ـ كريستنسن : المصدر السابق .

4 ـ جورج كوننتينو : الحياة اليومية في بلاد بابل و آشور ترجمة سليم وبرهان التكريتي وزارة الثقافة والأعلام بغداد 1979 ص 474 .

5 ـ المصدر السابق ص 376 — 377 .

6 ـ المسعودي (علي بن الحسين المتوفي سنة 346هـ) : التنبيه و الأشراف . دار التراث بيروت ص 75 — 76 .

7 ـ أمين زكي : خلاصة تاريخ الكرد ط ٢ بغداد 1961 ص 46 — 47 والحاشية نقلاً عن شاهنامه .

8 ـ المسعودي : مروج الذهب . دار الأندلس بيروت 1965 (246/1 — 247) .

9 ـ كريستنسن : المصدر السابق ص 163 .

10 ـ المصدر السابق ص 161 .

11 ـ البيروني : الآثار الباقية ص 222 (ويبدو إن زهماوند الكردية لها علاقة باسم دماوند الجبل الذي قيد فيه الضحاك) .

12 ـ المسعودي : مروج الذهب (2 / 186) .

13 ـ البيروني . المصدر السابق ص 227 .

14 ـ الجاحظ : التاج ص 146 .

15 ـ كريستنسن : ص 162 — 163 .

16 ـ المصدر السابق ص 287 .

17 ـ الجاحظ : التاج ص 146 — 150 .

18 ـ صموئيل كريمر : من الواح سومر . ترجمة طه باقر ص 331 وما بعدها نقلاً عن الباحث الانكليزي مونرو تشادوك في كتابه عصور البطولة .

استفتاء جماهيري

... تعلن الهيئة الاستشارية الاعلامية في محافظة أربيل عن اجراء استفتاء جماهيري لاختيار افضل الاغاني الفردية والجماعية التي قدمها التلفزيون وتغنت بحب فارس الامة وبطل التحرير القومي الرئيس القائد صدام حسين ، وبانتصارات جند القادسية الثانية الميامين على العدو الفارسي اللئيم والمعبرة عن حالة النصر ونشوة الفخر في نفوس العراقيين جميعاً وتلاحم جبهتنا الداخلية ودعمها المتواصل للمعركة أو بتجديد البيعة والولاء لقائدنا المنتصر ..

... وذلك ضمن مهرجان اسبوع قادسية صدام الخالدة في الفترة من 21 ـ آذار ـ (عيد النوروز) ولغاية 6 نيسان / 1983 وتحت شعار (كل شئ من اجل النصر) وسيتم توزيع بطاقات الاستفتاء المعدة لهذا الغرض على جماهير المحافظة لاختيار :

1 ـ افضل أغنية فردية عربية .

2 ـ افضل أغنية فردية كردية .

3 ـ أفضل أغنية جماعية .

... وبالامكان ان يشارك في هذه المسابقة ايضاً المواطنين كافة من المحافظات الاخرى بارسال آرائهم الى الهيئة الاستشارية الاعلامية في محافظة أربيل / مديرية الثقافة الجماهيرية قبل تاريخ 20 / آذار / 1983 ..

... وسوف توزع الجوائز على اصحاب الاغاني الفائزة (مؤلفين ـ وملحنين ـ ومطربين) وعلى أصحاب الاختيارات المطابقة لنتائج الاستفتاء للثلاث مراكز الاولى في الحفل الفني الختامي للمهرجان يوم 6 / نيسان / 1983 من قبل السادة المسؤولين بالمحافظة ...

مع اطيب التمنيات بالتوفيق ... والنصر الدائم ...

يحيى محمد رشيد

محافظ أربيل

رئيس الهيئة الاستشارية الأعلامية

KARWAN

Monthly Cultural Magazine Issued in Kurdish and Arabic languages by the General Secretariat for Culture and youth .

المسيرة

مجلة ثقافية شهرية
تصدرها الامانة العامة لادارة الثقافة والشباب
باللغتين الكردية والعربية

نرخی ٥٠ فلسه

طبع دار آفاق عربية ـ بغداد

ژمارەی سپاردنی بە کتێبخانەی نیشتمانی (٤٨٢/١٩٨٢)